

2023

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Seda MAZLUM

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**24-48 AYLIK ÇOCUĞU OLAN ANNELERİN
TÜKENMİŞLİK, MÜKEMMELİYETÇİLİK VE
EBEVEYNLIK GÖREVLERİNDE ÖZ YETERLİLİK
DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Seda MAZLUM

ÇOCUK GELİŞİMİ PROGRAMI

Ankara, 2023

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**24-48 AYLIK ÇOCUĞU OLAN ANNELERİN
TÜKENMİŞLİK, MÜKEMMELİYETÇİLİK VE
EBEVEYNLIK GÖREVLERİNDE ÖZ YETERLİLİK
DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Seda MAZLUM

ÇOCUK GELİŞİMİ PROGRAMI

Ankara, 2023

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

24-48 Aylık Çocuğu Olan Annelerin Tükenmişlik, Mükemmeliyetçilik ve
Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin
İncelenmesi

Seda MAZLUM

Yüksek Lisans Tezi

08.02.2023

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi K. Büşra KAYNAK EKİCİ

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Zeynep KURTULMUŞ

Doç. Dr. Fatma Elif KILINÇ

Dr. Öğr. Üyesi K. Büşra KAYNAK EKİCİ

Okuduğumuz ve Savunmasını dinlediğimiz bu tezin bir Yüksek Lisans derecesi
için gereken tüm kapsam ve kalite şartlarını sağladığını beyan ederiz.

Prof. Dr. Sena KAPLAN

Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm şartları sağladığını tasdik
ederim.

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışının olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

(08/02/2023)

Seda MAZLUM

TEŞEKKÜR

Araştırmamın en başından son güne kadar her aşamada desteğini, yardımlarını, tecrübelerini ve bilgisini benden esirgemeyen, bu süreçte kendimi her an çok şanslı hissetmemi sağlayan kıymetli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi K. Büşra KAYNAK EKİCİ'ye,

Yüksek lisans eğitimim boyunca her türlü yardım, bilgi ve desteği sağlayan değerli hocalarım Doç. Dr. Fatma Elif KILINÇ ve Dr. Öğr. Üyesi Hatice Merve İMİR'e,

Tezimin savunma sürecinde değerli görüşlerini bildiren sayın Doç. Dr. Zeynep KURTULMUŞ'a,

Lisans ve yüksek lisans sürecinde birlikte çıktığımız yolda yardımını esirgemeyen, her soruma içtenlikle yanıt veren, karşılaştığım her zorlukta sebat ve umut ile yoluma devam edebilmemi sağlayan dönem arkadaşım Ar. Gör. Şerife ÇAMURCU'ya

Bu süreçte yanımda olan, desteğini her zaman hissettiren dostlarım Gülsen AYANOĞLU, Birsal YERLİ, Sultan SOY, Zeliha GÜNDEBAHAR ve veri toplama sürecimde yardımlarını esirgemeyen Nimet ÇAKIR BAKMAZ ve Filiz KUĞU'ya,

Son olarak bu zorlu sürecin her aşamasında yanımda olan ablam Şeyda MAZLUM'a ve hayatımda her daim yanımda olduklarını bildiğim canım aileme çok teşekkür ederim.

Her biriniz çok kıymetlisiniz ve iyi ki yanımdasınız.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	ix
1. GİRİŞ.....	2
1.1. Araştırmanın Problemi ve Önemi.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Sınırlılıklar.....	4
1.4. Tanımlar	4
2. GENEL BİLGİLER.....	6
2.1. Ebeveynlik.....	6
2.2. Ebeveyn Tükenmişliği.....	7
2.2.1. Ebeveyn Tükenmişliğini Etkileyen Faktörler	9
2.3. Mükemmeliyetçilik.....	13
2.3.1. Kendine yönelik mükemmeliyetçilik.....	14
2.3.2. Başkasına yönelik mükemmeliyetçilik	15
2.3.3. Sosyal olarak öngörülen mükemmeliyetçilik.....	15
2.3.4. Ebeveyn Mükemmeliyetçiliği	16
2.4. Ebeveyn Öz Yeterlik İnançları	17
2.4.1. Ebeveyn Öz Yeterliğini Etkileyen Faktörler.....	18
2.5. Yapılmış Çalışmalar	19

2.5.1. Annelerin Tükenmişliği ile İlgili Yapılan Araştırmalar..	19
2.5.2. Annelerin Mükemmeliyetçiliği ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	24
2.5.3. Annelerin Öz Yeterliği ile İlgili Yapılan Araştırmalar ...	29
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	34
3.1. Araştırmanın Modeli	34
3.2. Çalışma Grubu.....	34
3.3. Veri Toplama Araçları.....	36
3.3.1. Demografik Bilgi Formu.....	36
3.3.2. Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeği.....	37
3.3.3. Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeği-Kısa Formu.....	37
3.3.4. Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeği (Kısa Form)	38
3.4. Etik Prosedürler ve Veri Toplama Süreci.....	38
3.5. Verilerin Analizi	39
4. BULGULAR.....	42
4.1. Annelerin Ölçek Puanlarına İlişkin Bulgular	42
4.2. Sosyodemografik Özelliklerine Göre Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	43
4.3. Sosyodemografik Özelliklerine Göre Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	51
4.4. Annelerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeği (Kısa Formu) Puanlarının Karşılaştırılması	55
4.5. Annelerin Tükenmişlik, Mükemmeliyetçilik ve Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular.....	58
4.6. Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterliğin Yordanmasına Yönelik Bulgular.....	62

5. TARTIŞMA.....	66
5.1. Sosyodemografik Özelliklere Göre Ebeveyn Tükenmişliğinin Değerlendirilmesi.....	66
5.2. Sosyodemografik Özelliklere Göre Ebeveyn Mükemmeliyetçiliğinin Değerlendirilmesi.....	72
5.3. Sosyodemografik Özelliklere Göre Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik İnancının Değerlendirilmesi	75
5.4. Ebeveyn Tükenmişliği, Mükemmeliyetçiliği ve Ebeveynlik Görevlerindeki Öz Yeterlik Arasındaki İlişkilerin ve Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterliğin Yordanmasına İlişkin Değerlendirme	78
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	81
6.1. Sonuçlar	81
6.1.1. Anne Tükenmişliği Düzeyinin Demografik Değişkenler ile İlişkisine Yönelik Sonuçlar	81
6.1.1. Anne Mükemmeliyetçiliği Düzeyinin Demografik Değişkenler ile İlişkisine Yönelik Sonuçlar.....	83
6.1.3. Annelerin Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Düzeylerinin Demografik Değişkenlerle İlişkisine Yönelik Sonuçlar.....	85
6.1.4. Ebeveyn Tükenmişliği, Mükemmeliyetçiliği ve Ebeveynlik Görevlerindeki Öz Yeterlik Arasındaki İlişkilerin ve Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterliğin Yordanmasına İlişkin Sonuçlar	87
6.2. Öneriler.....	88
6.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	88
6.2.2. Ebeveynlere Yönelik Öneriler	89
KAYNAKLAR	90
8. EKLER	108

EK-1. Etik Kurul Raporu.....	108
EK-2. Demografik Bilgi Formu.....	109
EK-3. Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeği Örnek Maddeleri.....	110
EK-4. Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeği Örnek Maddeleri.....	111
EK-5. Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin Kısa Formu..	112

ÖZET

24-48 Aylık Çocuğu Olan Annelerin Tükenmişlik, Mükemmeliyetçilik ve Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Bu araştırmada, 24-48 aylık çocuğu olan annelerin tükenmişlikleri, ebeveynlik görevlerinde öz yeterlilikleri ve mükemmeliyetçilikleri ile ilişkisini incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada var olan durum betimlemek ve değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmadığını belirlemek adına ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada amaçlı örneklem yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılarak oluşturulan araştırmanın örneklemini İstanbul Sancaktepe Şht. Prof. Dr. İlhan Varank Eğitim Araştırma Hastanesinin çocuk psikiyatri ve çocuk sağlığı ve hastalıkları polikliniklerine başvuran 264 anne oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından oluşturulmuş olan “Kişisel Bilgi Formu” ile “Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeği”, “Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeği-Kısa Formu” ve “Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlilik Ölçeği’nin Kısa Formu” kullanılarak toplanmıştır. Yapılan analizler neticesinde anne tükenmişliği annelerin medeni haline, öğrenim durumuna, mesleğine, çalışma durumuna, hane gelirine, eşi ile tanışma şekline, gebeliğin planlı olup olmamasına, çocuğun yaşına ve cinsiyetine göre anlamlı farklılıklar gösterdiği bulunmuştur. Annelerin öz yeterlilik inancı ise çocuğun yaşı ve cinsiyetine göre anlamlı farklılaşmaktadır. Öz-eleştirel mükemmeliyetçilik alt ölçeğinin ebeveyn görevlerinde öz yeterlilik düzeyini etkilediği saptanmıştır. Annelerin tükenmişlikleri, mükemmeliyetçilikleri ve öz yeterlilikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi neticesinde elde edilen sonuçlar öz yeterlilik düzeyi hane geliri, çocuk yaşı ve çocuk cinsiyeti arasında farklılık olduğu görülmüştür. Öz-eleştirel mükemmeliyetçilik alt boyutu ile öz yeterlilik alt boyutlarından oyun, disiplin ve rutin alt boyutları arasında farklılık olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Anne tükenmişliği, anne öz yeterlilik inancı, anne mükemmeliyetçiliği.

ABSTRACT

Investigation of the Relationships Between the Levels of Burnout, Perfectionism, and Self-Efficacy in Parenting Tasks of Mothers with 24-48 Months-Old Children

In this study, it was aimed to examine the relationship between self-efficacy and burnout in parenting tasks and perfectionism of mothers with 24-48-month-old children. Relational survey model was used in the research to describe the current situation and to determine whether the relationship between the variables is significant. The sample of the research, which was created by using the convenient sampling method, which is one of the purposeful sampling methods in the research, Istanbul Sancaktepe Şht. prof. Dr. It consists of 264 mothers who applied to the child psychiatry and child health and diseases polyclinics of İlhan Varank Training and Research Hospital. The data of the research were collected by using the "Personal Information Form" created by the researcher and the "Parent Burnout Scale", "Big Three Perfectionism Scale-Short Form" and " Self-Efficacy for Parenting Tasks Index Toddler Scale (SEPTI-TS)". As a result of the analyzes made, it was found that maternal burnout showed significant differences according to the marital status of the mothers, educational status, profession, working status, household income, the way of meeting with the spouse, whether the pregnancy was planned or not, and the age and gender of the child. Mothers' self-efficacy beliefs differ significantly according to the age and gender of the child. It was determined that the self-critical perfectionism subscale affected the level of self-efficacy in parenting tasks. The results obtained as a result of examining the relationships between mothers' burnout, perfectionism and self-efficacy showed that there was a difference between self-efficacy level, household income, child age and child gender. It was observed that there was a difference between the self-critical perfectionism sub-dimension and the sub-dimensions of play, discipline and routine, which are the sub-dimensions of self-efficacy.

Keywords: Maternal burnout, maternal perfectionism, maternal self-efficacy.

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

DS : Down Sendromu

OSB: Otizm Spektrum Bozukluğu

KKTC: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Veri toplama sürecinin aşamaları.....	39
--	----

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Sosyodemografik özelliklerinin dağılımı.....	35
Tablo 3.2. Çalışmada kullanılan ölçeklerin çarpıklık ve basıklık bulguları....	40
Tablo 4.1. Çalışmada kullanılan annelerin ölçek puanları.....	42
Tablo 4.2. Sosyodemografik özelliklerine göre Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	44
Tablo 4.3. Sosyodemografik özelliklerine göre Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.....	52
Tablo 4.4. Annelerin sosyodemografik özelliklerine göre Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeği (Kısa Formu) puanlarının karşılaştırılması.....	55
Tablo 4.5. Çalışmada Kullanılan Ölçeklerin İlişkileri.....	59
Tablo 4.6. Ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik ‘‘Oyun’’, ‘‘Disiplin’’ ve ‘‘Rutin’’ alt ölçek puanlarına BÜKMÖ-Öz-Eleştirel Mükemmeliyetçilik alt ölçek puanlarının etkisi.....	62
Tablo 4.7. Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin Rutin alt ölçek puanlarına bağımsız değişkenlerin etkisi.....	64

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Problemi ve Önemi

Yetişkinlerin çoğu kez herhangi bir destek ya da hazırlık olmaksızın yaşamlarında karşılaştıkları en zorlu görevlerden biri ebeveynlik olup ebeveynlerin en önemli sorumluluklarından biri toplumun refahı için sağlıklı gelişen çocuklar yetiştirmektir. Bu bağlamda ebeveynlerinin temel yaşam bileşenlerini doğru şekilde sunmaları bir çocuğun sağlıklı gelişimi için önemlidir. Nitekim annelerin çocuk gelişimi konusundaki bilgilerinin ebeveynlik davranışları ve çocuklarının gelişimleri üzerinde önemli etkileri olduğu belirtilmektedir (1,2,3). Bu noktada annelerin, ebeveynlik tutumlarını şekillendirecek bilgilere farklı düzeyde ve kalitede sahip oldukları bilinmektedir. Ebeveynlik bilgisindeki bu çeşitlilik çocukların yaşamını etkilediği kadar, ebeveynlerin hayatına da etkilemektedir (4). Ebeveynlerin ebeveynlik bilgilerinin düzey ve kalitesini; ebeveynlik görevlerindeki öz yeterlik inançları, tükenmişlik düzeyleri ile mükemmeliyetçilikleri etkilemektedir.

Ebeveynlik bilgisi çocuğun olumlu gelişim çıktılarıyla ilişkilendirildiği (3) gibi ebeveynlik öz yeterliliği ile de ilişkilendirilmektedir (5,6). Ebeveyn öz yeterliği; ebeveynlerin çocuklarının gelişimi ve başarısını güçlendirecek ortam oluşturma becerisi konusundaki inançları şeklinde tanımlanmaktadır (7). Bu bağlamda ebeveyn öz yeterliğinin ebeveynlerin uygun bilgi düzeyi ve bu bilgileri uygulama yeterliliğine sahip olmaları ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (8).

Ebeveynlik görevinin zorlayıcı ve sürekliliğine paralel olarak ebeveynler zaman zaman tükenmişlik hissedebilmektedir. Pek çok tanımı bulunmakla birlikte tükenmişlik kavramını en öz şekilde, yıpranma ve aşırı yüklenme sonucunda ortaya

çıkan enerji kaybı olarak ifade etmek mümkündür (9). Bu noktada ebeveynlik, fazla stres ve yük kaynaklarıyla ilişkili önemli fiziksel ve zihinsel iş yükünü içermektedir. Bu bağlamda ebeveynlik deneyimiyle ilişkili çeşitli faktörler ebeveyn tükenmişliğinin gelişimine katkıda bulunabilmektedir (4,10,11).

Ebeveyn tükenmişliği ve davranışlarını etkileyen unsurlardan biri olan ebeveyn mükemmeliyetçiliği; aynı anda hem olumlu ve hem de olumsuz unsurları içinde barındırmaktadır. Olumlu mükemmeliyetçilik kişinin amaçlarına, üstün bireysel, akademik kariyer ölçütlerine ve organizasyon düzeyine varmak için harcanan gayret olarak tanımlanırken; nevrotiklik, memnun olmama, uyumsuzluk ve bireyin öz değerlendirmesini başkalarının beklentilerine göre ayarlanması olumsuz mükemmeliyetçilik unsurları içinde tanımlanmaktadır (12).

İlgili alan yazın incelendiğinde ebeveyn öz yeterliği ile ilgili kavram belirleme (13,14), ebeveyn stresi (15,16), anne depresyonu (17), farklı demografik özelliklerle ilişkisi, bebeklerin bilişsel gelişimi (18,19), riskli bebek gelişimi (20), dil gelişimi (21) ve davranış problemleri arasındaki ilişkiyi (16,22) inceleyen pek çok çalışmanın olduğu görülmüştür.

Ebeveyn tükenmişliği ile kişilik (4,23,24,25,26), depresyon, kaygı (27), çocuğun kişiliği (10,25,28), çocuğun sağlık durumu (23,29,30,31,32,33,34,35) ve sosyal destek (10,11,26) konularını inceleyen pek çok çalışma olduğu görülmektedir.

Ebeveyn mükemmeliyetçiliği ile ilgili olarak ise özel gereksinimli çocuğu olan annelerin mükemmeliyetçilikleri ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide kendini affetme düzeyi (36), eşler arasındaki ilişki (37,38), annelerin öz yeterlikleri arasındaki ilişki (39), okul öncesi dönem çocukların kaygı düzeyleri (40), anne stresi (38) çocukların mükemmeliyetçiliğine etkisi (41), çocukların psikolojik kontrolü ile arasındaki ilişki (42) gibi konularının araştırıldığı görülmektedir.

Ek olarak ebeveyn öz yeterliğinin; çocukla ilgili faktörler açısından ele alındığı (1,3,43); annenin kendisi ile doğrudan ilintili olacak mükemmeliyetçilik, tükenmişlik gibi faktörler ile ilişkisinin göz ardı edildiği belirlenmiştir. Ebeveyn mükemmeliyetçiliği ile yapılan çalışmalar incelendiğinde de benzer şekilde; çocuk (36,37) ve aile hayatı (37,38,44) ile ilgili konuların ele alınırken annenin kendisiyle

ilgili konuların göz ardı edildiği dikkat çekmektedir. Ebeveyn tükenmişliği ile ilgili alan yazın incelendiğinde ise ağırlıklı olarak çocuk (4,10,25,30) ve aile hayatıyla (10,45,46,47) ilgili çalışmaların yapıldığı annenin kendisi ile ilgili konularda sınırlı sayıda çalışma yapıldığı belirlenmiştir.

Bu bağlamda annelerin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik, tükenmişlik ve mükemmeliyetçilik düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi üzerine araştırma yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu noktada yapılan araştırmanın annelerin ebeveynlik öz yeterliklerini belirleme, bunun tükenmişlik ve mükemmeliyetçilikleri ile ilişkisini ortaya koyması açısından alan yazınına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Alan yazındaki bu gereksinimden hareketle yapılan bu çalışmada annelerin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlikleri, tükenmişlikleri ve mükemmeliyetçilikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı 24-48 aylık çocuğu olan annelerin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlikleri ve tükenmişliklerinin mükemmeliyetçilikleri ile ilişkisinin incelenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

1. 24-48 aylık çocuğu olan annelerin tükenmişlik, mükemmeliyetçilik ve ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik düzeyleri ile;

- Medeni durumları
- Öğrenim düzeyleri
- Eşinin öğrenim düzeyi
- Meslekleri
- Eşlerinin meslekleri
- Bir işte çalışma durumları
- Eşleri ile tanışma durumları
- Aile yapıları
- Konu olan çocuğun yaşı
- Konu olan çocuğun cinsiyeti

· Konu olan çocuğun gebeliğinin istenmesi durumu gibi değişkenlere göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

2. 24-48 aylık çocuğu olan annelerin tükenmişlik, mükemmeliyetçilik ve ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik düzeyleri ile;

- Annelerin yaşı
- Eşlerinin yaşı
- Gelir düzeyi
- Evlilik yılı
- Çocuk sayısı gibi değişkenler arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3. 24-48 aylık çocuğu olan annelerin tükenmişlik, mükemmeliyetçilik ve ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik düzeyleri arasında anlamlı ilişki var mıdır?

4. 24-48 aylık çocuğu olan annelerin tükenmişlik ve mükemmeliyetçilik düzeyleri ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik düzeylerini yordamakta mıdır?

1.3. Sınırlılıklar

Bu araştırma 2021-2022 yılında İstanbul Sancaktepe Şehit Prof. Dr. İlhan Varank Eğitim Araştırma Hastanesinin çocuk psikiyatri ve çocuk sağlığı ve hastalıkları polikliniklerine başvuran 24-48 aylık çocuğa sahip annelerin doldurduğu “Kişisel Bilgi Formu”, “Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeği”, “Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeği-Kısa Formu” ve “Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeği’nin Kısa Formu” ile yüz yüze ve online olarak toplanan veriler ile sınırlıdır.

1.4. Tanımlar

Ebeveyn: Çocuğun tüm gelişim alanlarına (fiziksel, duygusal, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişim) katkı için sağladığı ortam ile çocuk yetiştirmeye dair tutum ve davranışlarda bulunan çocuk sahibi yetişkinlerdir (48).

Ebeveyn Öz Yeterlik İnancı: Annelerin çocuğun bakımı ve ilgili görevleri organize etme ve yürütme yeteneklerine ilişkin sahip olduğu inançları veya yargıları oluşturmaktadır (13).

Ebeveyn Tükenmişliği: Annelerin duygusal olarak çocuklarından uzaklaştığı, iyi bir ebeveyn olma yeterliliğinden şüphe duyduğu ve ebeveyn rolüyle ilgili hissedilen yoğun bir bitkinlik durumudur (28).

Mükemmeliyetçilik: Kişinin kendisinden ya da başkalarından daha yüksek düzeyde performans beklentisidir (38,49).

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Ebeveynlik

Aile, en az iki partnerden oluşan toplumun temel birimi olarak kabul edilmektedir. Ebeveynlik ise aile üyelerinden eşlerin çocuk sahibi olmaya karar vermesi ve bebeğin anne karnında olması ile başlamaktadır (50). İyi ve doğru ebeveynlik tarzının ne olduğu ile ilgili çeşitli görüşler bulunmakla birlikte ebeveynlik genel olarak; zor, karmaşık, oldukça değerli (28,35,46) ve de benzersiz bir deneyim (51) olarak tarif edilmektedir. Tanım olarak ebeveynlik ise; çocuk sahibi yetişkinlerin çocuklarının tüm gelişim alanlarına katkı sağlamak için uygun ortam hazırlaması ile çocuk yetiştirmeye dair tutum ve davranışlarının tümü şeklinde ifade edilmektedir. Buna göre ebeveynlerin temel görevleri; çocuklarının davranışlarını biçimlendirmek ve çocuklarına bilgi aktarımı sağlamak yoluyla çocuklarının gelişimine katkıda bulunmaktır (48).

Ebeveynlik görevleri günümüzde anne babaları duygusal anlamda hem doyuran hem de tüketen oldukça karmaşık bir durumdur. Bu duruma sebep olarak çok eskilerden beri var olan ebeveynlik anlayışının son yıllarda değişerek ebeveynlerden beklenen sorumlulukların farklılaşması (52), çocukların beslenme, barınma ve eğitim ihtiyaçlarına ek beklentiler oluşması (53) ve bu durumun ebeveynler üzerindeki baskı ve stres yaratması gösterilebilir.

Sanayi devrimiyle birlikte sadece toplumsal ve kültürel düzen değil aile yapısı ve ebeveyn fonksiyonları da etkilenmiştir (50). Bu durumun sonucunda özellikle son 20 yılda ebeveynler ‘ideal ebeveynlik’ beklentisi sebebiyle üstlerinde baskı hissetmekte ve çocuklarını ellerindeki her türlü imkânı zorlayarak en iyi şekilde büyütmek istemektedirler (52). Ebeveynler çocuklarını yetiştirirken kendilerini bireye ve topluma karşı sorumlu, eğiten, fedakarlıkta bulunan, her koşulda güçlü ve mücadeleci olan, yol gösteren ve koruyan bireyler olmak zorunda hissetmektedirler (54). Ebeveynlerin görevlerini; özenli, kesintisiz, dinlenmeden ve yoğun çaba ile karşılamakta zorlanmaları ebeveynlerin stres ve kaygı yaşanmasına neden olmaktadır.

Yaşanan stres ve kaygı ilerleyen süreçte depresyon, anksiyete, güvensizlik algısı, paranoya gibi ruhsal rahatsızlıklara zemin hazırlamaktadır (52). Bu durumun sonucu olarak annelerin daha az olumlu ebeveynlik davranışı gösterdiği bilinmektedir (55). Zaman içinde yaşanan stresin sıradan ebeveyn stresinden farklı olduğu düşünülmektedir (46). Bunun sonucunda ebeveynlik üzerine yapılan çalışmalar ile ebeveyn öz yeterliği, ebeveyn mükemmeliyetçiliği ve ebeveyn tükenmişliği konularına ilgi artmaktadır.

2.2. Ebeveyn Tükenmişliği

Tükenmişlik kavramı ilk kez 1974’de Freudenberg (9) tarafından “başarısız olma, yıpranma, aşırı yüklenme sebebiyle güç ve enerji kaybı veya karşılanamayan istekler sonucu bireyin iç kaynaklarında tükenme durumu” şeklinde açıklanmıştır. Başlangıç itibarı ile iş ve meslekle ilgili psikolojik bir sendrom olarak tanımlanan tükenmişlik kavramı (56), zamanla değişime uğramıştır. Bu bağlamda ebeveynlik stresinin iş stresinden farklı olabileceği düşünülmektedir (26,28,32).

Ebeveyn tükenmişliği ile genel tükenmişlik, ebeveyn stresi ve depresif ruh hali arasında anlamlı ilişkiler olmasına rağmen (10), bu kavramlar birbirinin yerini tam olarak karşılayamamaktadır (28,32,57,58). Bu düşünceyle paralel şekilde Kawamoto ve arkadaşları (46) ebeveyn tükenmişliği, iş tükenmişliği, depresyon ve çocuk yetiştirme stresi arasında düşük ila orta düzeyde ilişkili bulmuştur. Ek olarak ebeveyn tükenmişliğinin, özellikle de kadınlarda depresyona zemin hazırladığı belirtilmektedir (59). Aynı şekilde, ebeveyn tükenmişliği ile genel tükenmişliğin alt boyutlarının aynı olduğu yani tükenme, uzaklaşma ve ebeveyn rolündeki kişisel başarısızlık şeklinde tanımlanabileceği düşünülmektedir; iki kavramın yapısının örtüşmesi her ikisinin de benzer olgulardan etkileneceği anlamın gelmemektedir (28,57,60). Nitekim çocuk ihmal ve istismarı konusunda iş tükenmişliği arasında anlamlı ilişki yokken ebeveyn tükenmişliği arasında ile yüksek düzeyde anlamlı ilişkili bulunmaktadır (57).

Tükenmişlik Kaner (61)’in tanımıyla bireylerin yaşamında stres faktörlerinin yoğun ve çok sayıda olmasına rağmen destek sistemlerinin yetersiz kaldığı durumlar sonucunda yaşanan duygusal, fiziksel ve zihinsel yıpranmayı ifade eden yılgınlık

duygusudur. Ebeveyn tükenmişliği ise ebeveynlik stresine uzun süre maruz kalma sonucu gözlenen, ebeveynlik bağlamı ile ilgili bir sendromdur (28). Bu noktada ebeveynin duygusal olarak çocuklarından uzaklaştığı, iyi bir ebeveyn olma yeterliliğinden şüphe duyduğu ve ebeveyn rolüyle ilgili yoğun bir bitkinlik hissettiği ifade edilmektedir. Ebeveyn tükenmişliğinin temel semptomlarını Mikolajczak ve Roskam (62) ebeveyn tükenmişliğinin 3 boyutu üzerinden açıklamışlardır;

1. *Bedensel ve Duygusal Yılgınlık*: İlk ve temel belirtidir. Ebeveynler her yeni güne başlarken ebeveynlik görevlerini düşünüp kendilerini artık yapabileceklerinin sonuna gelmiş gibi hissetmeleri duygusal olarak tükendiklerini gösterir. Yani bu boyut ebeveynlik sorumluluklarının aşırı gelmesi sonucunda fiziksel ve duygusal kaynaklarının tükenmesi olarak görülmektedir.

2. *Çocuklara Karşı Duygusal Yabancılaşma*: Ebeveynin çocuktan fiziksel değil, duygusal uzaklaşması yani tükenme kaynağından uzaklaşmasıdır. Ebeveyn duygusal yorgunluğu çocukla olan ilişkilerine daha az dahil olmaya başlar. Bu boyut ebeveynin çocuğun uyku, beslenme, kişisel bakım gibi fiziksel ihtiyaçlarını karşılamaya devam ettiğini ancak çocuğun duygusal anlamdaki ihtiyaçlarına daha az duyarlı hale geldiğini anlatır. Çocuklara duygusal yabancılaşma, bedensel ve duygusal yılgınlığın doğal sonucudur.

3. *Ebeveyn Yeterliğinin ve Verimliliğinin Kaybı*: Ebeveynin görevlerini tam yapamadığı düşüncesi ve ebeveynlik rolündeki başarısızlık hissi ile ebeveynlerin çocuklarıyla olan etkinliklerden mutluluk duymaması durumudur (28).

Ebeveyn tükenmişliğini endişe verici yapan durum; semptomların sayısı, sıklığı (63) ve sonuçlarının ağır olmasıdır (11). Avrupa'da ebeveynlerin % 2-12'sinin (28), Japonya'da ise ebeveynlerin %4,2 ile %17,3'sinin (46) etkilendiği tahmin edilen ebeveyn tükenmişliğine biyolojik açıdan bakıldığında, hipotalamik-hipofiz-adrenal yapılarda ciddi bir düzensizlik oluşturduğu bilinmektedir (64). Bu durum ise somatik şikayetler, uyku bozuklukları (65,66), öfke seviyesinde artış ve psikolojik kaçış biçimleri (alkol kullanımı gibi) ile ilişkilidir (67). Tüm bu sonuçlar, özellikle de kortizolün öfke düzeyini yükseltmesi çocuklara yönelik şiddette artışın (68) nedeni

olarak gösterilebilir. Bu bağlamda tükenmiş ebeveynlerin çocuklarını ihmal ve istismar etme olasılıkları daha yüksektir (57).

Ebeveyn tükenmişliğinin sonuçları sadece çocuklarla sınırlı değildir, eşleri de etkilemektedir. Tükenen ebeveynin eşi tarafından yeterli destek görmemesi, görevleri paylaşmadığı düşüncesi, çocuklara yaptığı ihmalin sonrası eşine yüklenmesi (63,67) ya da ihmal/ şiddet gösterimi sonrası eşin tepki göstermesi (69) gibi nedenlerle çiftler arasındaki ilişkiyi de etkilenmektedir.

2.2.1. Ebeveyn Tükenmişliğini Etkileyen Faktörler

Çok sayıda çalışma bulunmamakla birlikte bazı risk ya da koruma faktörleri olarak değerlendirilen durumların ebeveyn tükenmişliğini açıklamaya yardımcı olabileceği düşünülmektedir (11,24,25,27,32,34,35,70,71). Burada önemli bir nokta koruma faktörleri; risk faktörlerinin olmaması değil, ebeveynleri olumlu anlamda destekleyen faktörler olmasıdır (70). Bu bağlamda ebeveyn tükenmişliğini etkileyen faktörler aşağıda sıralanmıştır.

Ebeveynin Kişiliği: Kişilik; ebeveyn tükenmişliği için hem koruyucu hem de risk faktörleri arasında gösterilmektedir (28,70,72). Bu bağlamda, ebeveynin kendine olan güveni ve çocuk yetiştirme konusundaki olumlu tutumu tükenmişlik riskini azaltmaktadır (4).

Ebeveyn tükenmişliğiyle nevrotik kişilik özelliği arasında yüksek düzeyde ilişki bulunmaktadır (24). Ebeveynlerin yüksek düzeyde nevrotik olması, çocuklarıyla olumlu etkileşim başlatma ve sürdürmede, çocukların ihtiyaçlarını belirleme ve uygun yanıt vermede ya da tutarlı ve yapılandırılmış bir çevre sağlamada zorlanmaları sebebiyle ebeveyn tükenmişliği yaşama riskini artırmaktadır (4,72). Öte yandan duygusal dengelilik hali ve uyumluluk kişilik özelliklerinin ebeveynleri tükenmişlik riskinden koruduğu bilinmektedir (25). Ebeveyn tükenmişliği açısından duygusal dengesizliğin ebeveyn stresini artıran faktörlerden biri olması (47) duygusal kontrolün dürtü kontrolünden daha önemli olduğu düşündürmektedir. Ayrıca nevrotik kişilikteki ebeveynler ile otoriter, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveynlik tutumları arasında

pozitif, otoriter ebeveyn tutumu ile arasında ise negatif bir ilişki bulunmaktadır (73). Karahan ve Yalçın'ın (74)i verdiği ebeveynlerin tükenmişlik belirtilerinin kısa ve orta vadede azaldığını bulmuşlardır.

Tükenmişlik ile ilişkili bir diğer kişilik özelliği mükemmeliyetçiliktir. Alan yazında ebeveynlerin mükemmel olma çabalarının tükenmişlik riskini artırdığı görülmektedir (25,45,46). Mükemmeliyetçilik; mükemmeliyetçi çabalar ve mükemmeliyetçi kaygılar olmak üzere iki boyutta incelenmektedir (75). Genel olarak mükemmeliyetçi çabalar tükenmişlikle ilişkisiz bulunurken, mükemmeliyetçi kaygılar ise hep pozitif ilişkili bulunmuştur (76).

Tüm bunlara ek olarak, annelerde tükenmişlik için deneyime açık olmak risk düzeyini azaltırken (47) düşük benlik saygısı, yüksek kontrol ihtiyacı (26) ile nevroz, düşük duygusal zekâ ve bağlanmadan kaçınma da (4) risk unsurları arasında gösterilmektedir. Lindström ve arkadaşları (26) titiz olmasına karşın sabırlı olmayan annelerin babalara göre tükenmişlik riskinin daha fazla olduğunu, sabırlı olan annelerin tükenmişlik riskinin daha düşük olabileceğini belirtmektedirler.

Çocuğun Kişiliği: Ebeveyn tükenmişliğinde bir diğer risk faktörü de çocukların kişiliğidir. Çocukların kişiliği ebeveyn tükenmişliğinden, ebeveynlerinin kişiliğine oranla daha az etkilenmektedir. (25). Bu noktada, çocukların kişiliği ebeveynlerin uyguladığı yöntemler ile şekillenmektedir. Bu yöntemler çocuğunun kişilik gelişimini ve ebeveyn ile aralarındaki ilişkinin niteliğini etkilemektedir (77,78). Ayrıca çocuğun zor olarak algılanması (10), çocuklarda davranış sorunlarının varlığı (4) ya da çocukların bebeklik, okul çağı, ergenlik gibi ebeveynleri zorlayan gelişim dönemleri içinde bulunması da ebeveynlerin duygusal anlamda tükenmeleri üzerinde büyük risk oluşturmaktadır (25).

Ailelerin Demografik Özellikleri: Ebeveyn tükenmişliğini tetiklemede bazı demografik özellikler de risk ya da koruyucu faktör olabilmektedir (4,26,28). Aşağıda bu özellikler ele alınmıştır:

Yapılan araştırmalar genç yaşta ebeveyn olmanın (25,45,46), en az üç çocuğa sahip olmanın (46,79) ve çocukların arasındaki yaş farklarının ebeveynlerinin

tükenmişlik düzeyini artıran risk faktörleri olduğunu göstermektedir (25). Ayrıca ebeveynlerin 5 yaşın altında çocuk sahibi olmaları durumunun da tükenmişlik seviyesini artırdığı belirlenmiştir (4,25,59). Tüm bunların yanı sıra, evlat edinme ya da koruyucu aile olmanın tükenmişlikle ilgisi bulunmamaktadır (4).

Annenin medeni durumu da ebeveyn tükenmişliğini etkileyen faktörler arasındadır. Buna göre Séjourné ve arkadaşları (10) medeni durumun tükenmişliğe etkisinin olmadığını ve Lebert-Charron ve arkadaşlarının (27) ise bekar anneleri evli annelere kıyasla daha az yorgun hissettiklerini ise belirlemelerine rağmen hasta çocukların ebeveynleriyle yapılan çalışmalarda sonuç tam tersine dönmektedir (30,80). Nitekim yaygın olarak çalışmalarda evli annelerin bekar annelere göre daha düşük düzeyde ebeveyn tükenmişliği yaşadıkları belirtilmektedir (47,67,79).

Ebeveyn tükenmişliğine cinsiyetin etkisi olmadığına dair çalışmalara (31,80) rağmen, annelerin babalardan daha fazla ebeveyn tükenmişliği yaşadığını tespit edilen çalışmalar mevcuttur (45,79). Nitekim 1.200 ebeveyn ile yapılan bir çalışmada da ebeveyn tükenmişliği olan ebeveynlerden (%17,3); %21,0'nin anne ve %13,6'nin baba olduğu belirlenmiştir (46). Ayrıca çocuğun cinsiyetinin de ebeveyn tükenmişliği açısından anlamlı bir farklılık ortaya koymadığı belirlenmiştir (81).

Ebeveyn tükenmişliğini etkileyen bir diğer faktör de ebeveynlerin çalışma durumudur. Buna göre çalışan ebeveynlerin çalışmayanlara göre daha düşük düzeyde ebeveyn tükenmişliği yaşadığı bilinmektedir (27,45). Yarı zamanlı ya da evde çalışma (79) ebeveynleri tükenmişlikten koruyan önemli bir faktör olarak bilinmesine rağmen, annelerin çalışma durumu incelendiğinde ayrıca tam zamanlı çalışan annelerin de yarı zamanlı çalışanlara göre duygusal açıdan daha az yorgun hissettiği belirlenmiştir (27,59). Öte yandan çalışma durumunun tükenmişliğe etkisi cinsiyete göre de farklılaşmaktadır. Buna göre kadınlar iş-ev arasındaki düzenleme zorluğunu erkeklere göre daha güçlü yaşamaktadırlar (59,82). Finansal zorluklar ise anne tükenmişliği ile ilişkili bulunmamıştır (10).

Ebeveynlerin eğitim durumuna bakıldığında Séjourné ve arkadaşları (10) eğitim düzeyi ile anne tükenmişliği arasında zayıf bir bağlantı olduğunu belirtse de üniversite mezunu olmak ebeveyn tükenmişliği açısından risk unsuru olarak kabul

edilmektedir (79). Diğer yandan, geleneksel toplumlarda yaygın olarak erkeklerin ‘iyi baba olması’ ile ‘kariyer’ ilişkili görülmezken, kadınlar için ‘başarılı bir iş kadının’ aynı zamanda ‘iyi çocuk yetiştirmek zorunda’ olduğu şeklinde bir algı da bulunmaktadır (34).

Sosyal Destek: Ebeveynler arasında duygusal destek ve çocuk bakımı konusunda destek eksikliğinin olması (26,67) ya da sosyal çevreden destek sağlanamaması durumu da (10,25) ebeveyn tükenmişliğini ve stresini (15) artıran risk faktörlerindendir. Bu bağlamda annelerin; çocuk bakımında ortak sorumluluk sahibi olduklarını daha az hissetmeleri, babalara kıyasla daha az kişisel boş zamanın olması ve sosyal çevrelerinden daha az destek almaları ebeveyn tükenmişliği riskini artırmaktadır (26,34,35). Öte yandan anneler ebeveynlik sorumluluğunu babalar ile paylaşma konusunda isteksiz davranabilmektedir. Bu noktada yapılan araştırmalar bu durumun nedeninin annelerin babaları yetersiz bulmaları ile değil, kontrolü ellerinde tutma isteğinden kaynaklandığını belirtmektedir (35).

Sosyal destek mekanizmaları özel gereksinimli bir çocuğa sahip olunması halinde daha da önem kazanmaktadır. Örneğin otizmli çocuğu olan annelerin sosyal destek aldıklarında tükenmişlik düzeylerinin azaldığı belirlenmiştir (29). Bu bağlamda özel gereksinimli çocuğu olan anneler sosyal destek bağlamında ilk sırada ailelerine başvurmayı tercih etmektedir. Ayrıca annelerin eğitim durumunun artması ile profesyonel anlamda sosyal destek alma eğiliminde artış gözlenmektedir (83).

Yanı sıra sosyal destek bağlamında toplulukçu ülkelerde, sosyoekonomik eşitsizlikler ve diğer risk faktörleri göz önüne alındığında dahi bireyci ülkelere kıyasla ebeveynlik tükenmişliği yaygınlığının daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda ailelerin sosyal çevre ile uyumlu şekilde iş birliği içinde olması ebeveyn tükenmişliğini azaltmada koruyucu bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (11,25).

Çocuğun Sağlık Durumu: Ailelerin özel ihtiyaçları bulunan çocuğa sahip olmaları ebeveyn tükenmişlik riskini artıran bir faktördür (10,26,45,80). Ebeveyn tükenmişliği için çocukların sağlık durumları ile ilgili risk faktörleri, sağlıklı (4) veya çeşitli hastalıklara sahip örneğin tip 1 diyabet (26,35), down sendromu (30), görme engelli (31,81) beyin tümörü (32,84), kanser (34) hastalığı olan çocukların ebeveynleri

üzerinde araştırılmıştır. Buna göre farklı hastalıklara sahip çocukların ebeveynlerinde orta ve orta altı düzeyde tükenmişlik yaşandığı görülmüştür (4,26,31,84).

İlaveten down sendromlu (DS) çocukların ebeveynleri çocuklarının cinsiyetlerine göre farklı düzeyde tükenmişlik yaşamaktadırlar. Buna göre DS kız çocuğu annelerinin DS erkek veya normal gelişim gösteren çocukların annelerine kıyasla daha yüksek tükenmişlik yaşadığı bilinmektedir (30).

Tüm bunlara ek olarak, ebeveynlerin çocuklarında ciddi hastalık olması durumu ebeveynlik becerilerini daha da geliştirmiş ve iş ve ebeveynlik arasında tercih yapmak durumlarını gözden geçirmelerini sağlamıştır. Ayrıca, çocuklarda ciddi hastalık olması durumunda ebeveynlerden işe devam eden ya da geri dönen eşin çoğunlukla babalar olması, bakım verecek ebeveyn olarak annelerin görülmesi de tükenmişlik riskini artıran etkenlerdendir (34).

Kültür: Toplumdaki bireycilik düzeyinin de ebeveyn tükenmişliği üzerinde etkili olduğu bilinmektedir. Bu noktada toplumdaki bireycilik ne kadar yüksekse tükenmişlik düzeyi de o denli yüksek olmaktadır (11). Ayrıca toplumların kültürel aile yapısı da tükenmişlik düzeyini etkilemektedir. Buna göre; bireylerin genç yaşta anne-baba olması, çok sayıda çocuk sahibi olması, çekirdek aile mensubu olmaları (geniş aileye göre daha fazla tükenmişlik), tek ebeveynli aile olması (47), sosyo-ekonomik düzey gibi faktörler tükenmişlik düzeyini artırmaktadır (11).

2.3. Mükemmeliyetçilik

Mükemmeliyetçilik kişinin kendinden ya da başkalarından yapabileceğinden daha yüksek düzeyde performans beklemesi olarak tanımlanmıştır (38,49). Genellikle mükemmeliyetçi kişiliğe sahip olanlar ayrıntılara önem veren, hata yapmaktan kaçınan, uzun vadeli plan yapmakta güçlük çeken ve ekip çalışmasına uyum sağlamakta zorlanan kişilerdir (49).

Mükemmeliyetçilik birçok psikolojik ve fiziksel rahatsızlıkla ilişkilendirilmiştir. Bu bağlamda kaygı (85), depresyon (86,87), stres (87), obsesif kompulsif bozukluk (88) yoğun çalışma, hata yapıldığına dair şüphe duyulması

(89,90) ve baş ağrısı (49) mükemmeliyetçilik ile ilişkili bulunmaktadır. Ek olarak mükemmeliyetçilik sağlıklı bireylerde başarı motivasyonu; kaygılı bireylerde ise başarısızlık korkusu ile ilişkili bulunmuştur (85).

Mükemmeliyetçilik ilk zamanlarda tek boyutlu olarak, daha sonra çok boyutlu şekilde açıklanmıştır. Tek boyutlu mükemmeliyetçi kişilik yapısına sahip olan bireylerin kendisiyle ilgili yüksek standartlar belirleyen (49), performansının niteliği hakkında şüphe duyan, hata yapma kaygısı ve düzen takıntısı olan kişiler olduğu vurgulanmaktadır (88).

Frost ve arkadaşları (91), Hewitt ve Flett (92) mükemmeliyetçiliğin çok boyutlu olduğunu belirlemiş ve geliştirmişlerdir. Buna göre Frost ve arkadaşları (91) mükemmeliyetçiliği; kişisel standartlar, hatalarla ilgili endişe, eylemlerle ilgili şüpheler, ebeveyn beklentileri, ebeveyn eleştirisi ve organizasyon olmak üzere altı boyutta; Hewitt ve Flett (92) ise; kendine yönelik mükemmeliyetçilik, başkasına yönelik mükemmeliyetçilik ve sosyal öngörülen mükemmeliyetçilik şeklinde üç boyutta incelemişlerdir. Bu araştırma kapsamında Hewitt ve Flett'in mükemmeliyetçilik görüşü benimsenmiştir.

2.3.1. Kendine yönelik mükemmeliyetçilik

Kendine yönelik mükemmeliyetçilik, bireylerde başarısızlıktan kaçınma, yaptıkları her işte mükemmel olmayı hedefleme aksi durumda kendilerini şiddetli şekilde eleştirme ve utanç duygusu hissetme durumlarını barındırmaktadır (92). Tek boyutlu mükemmeliyetçilik ile de benzerlik göstermektedir (49). Kendine yönelik mükemmeliyetçiliği yüksek olan kişilerin rekabetçi, sabırsız ve eleştiriye karşı hassas olma gibi olumsuz özelliklerin yanı sıra organize olabilen, kendine güvenen, kararlı, düşünceli, empatik ve çalışkan olma şeklinde olumlu kişilik özellikleri de bulunmaktadır (93). Kendine yönelik mükemmeliyetçiliğin olumlu taraflarının olumsuz taraflarına karşı önleyici nitelikte olacağı düşünülmektedir (37).

İlgili alan yazında kendine yönelik mükemmeliyetçilik; kaygı (85), depresyon (86), anoreksiya nevroza (94) ve daha düşük benlik saygısı ile ilişkilendirilmiştir.

Ayrıca diğerk mükemmeliyetçilik boyutlarında cinsiyet anlamlı farklılık göstermemesine rağmen özellikle erkeklerde kendine yönelik mükemmeliyetçilik boyutu, hipomani ve alkol bağımlılığının klinik belirtileri ile önemli ölçüde ilişkili bulunmaktadır (92).

2.3.2. Başkasına yönelik mükemmeliyetçilik

Başkasına yönelik mükemmeliyetçilik diğerk kişilerin yetenekleriyle ilgili beklentilerden oluşmaktadır. Kendine yönelik mükemmeliyetçilikten farkı mükemmeliyetçi davranışın dışa dönük olmasıdır. Yani kendine yönelik mükemmeliyetçilik; kendine yönelik öz eleştiri ve cezalandırmaya neden olurken; başkasına yönelik mükemmeliyetçilik ise, çevrelerine karşı eleştirel tavırlı, çevresinden mükemmellik beklentisi, güvensizlik, başkalarını suçlama ve başkalarına yönelik düşmanlık duygularına neden olmaktadır. Başkasına yönelik mükemmeliyetçiliği yüksek olan bireylerin olumlu yöndeki kişilik özellikleri lider, otoriter, rekabetçi, mesafeli olmalarıdır (92). Ayrıca kendine yönelik mükemmeliyetçiliği yüksek olan kişiler ilişkilerinde daha uyumsuz ve saldırgan mizaçlı bulunmuştur. Bu boyutun bireyler üzerindeki etkisi olumlu olmaktan çok olumsuz yani bireyi rahatsız edicidir (95).

2.4.3. Sosyal olarak öngörülen mükemmeliyetçilik

Sosyal öngörülen mükemmeliyetçilik abartılı şekilde başkalarının algılarında kendilerinden yüksek standart ve beklentiler olduğuna ve kendilerini katı şekilde değerlendirip, mükemmel olmaya zorladıklarına dair inanç şeklinde açıklanmaktadır. Diğerk boyutlardan farklı olarak sosyal öngörülen mükemmeliyetçilikte bireyin kontrolü bulunmamaktadır. Bireyler sosyal ilişkilerinde reddedilme, başarısızlık ve onaylanmama korkusu ve kaygısıyla hata yapma ve onay arama konusunda endişe duymaktan kaynaklı zorluk hissetmektedirler (92). Tüm bunların yanı sıra öfke, kaygı gibi olumsuz duygular; başkalarını memnun edememe düşüncesi, başkalarının beklentilerinin ulaşılmazlığı veya her iki durumun birden varlığı neden olabilir. Sosyal

öngörülen mükemmeliyetçilik ile başta borderline olmak üzere şizoid, kaçınan, pasif agresif ve şizotipal kişilik örüntüleri; stres (87) depresyon (38,96), yeme bozuklukları (94), anksiyete (85), narsizim (97) gibi ruhsal bozukluklar ve de intihar girişimleri pozitif olarak ilişkili bulunmuştur. Ayrıca sosyal olarak öngörülen mükemmeliyetçilik ile özellikle kadınlarda alkol kullanımı arasında pozitif ilişki bulunmaktadır (92).

2.3.4. Ebeveyn Mükemmeliyetçiliği

Ebeveyn mükemmeliyetçiliği, çiftler arası uyum (38) ve çocuk gelişimine olan öneminin fark edilmesiyle yeni bir araştırma alanı oluşturmaktadır. Buna göre mükemmeliyetçiliğin aile hayatına; zayıf evlilik uyumu (38), ilişkide sonlanma, kaçınma veya uyumsuz tepkiler şeklinde etkileri yansımaktadır (96).

Mükemmeliyetçilik boyutlarının ebeveyn ve çocukların hayatına yansımaları farklı şekillerde görülebilmektedir. Buna göre kendine yönelik mükemmeliyetçilik boyutunda anneler her şeyi en iyi şekilde yapma ve çevreden de aynı düzeyde performans bekleme eğiliminde olmaktadır (36). Başkasına yönelik mükemmeliyetçiliğin ise ebeveynler üzerindeki etkisi evlilik sorunları (49), stres (38) ve çiftler arasında uyumsuzluk (38) şeklinde; çocuklar üzerinde ki etkisi ise kaygı düzeyini artırıcı (98) şekilde gözlenmektedir. Ayrıca başkasına yönelik mükemmeliyetçilik ebeveynlerde psikolojik bozukluğun en çok tahmin edildiği boyuttur (44). Tüm bu bilgilerin yanı sıra; başkasına yönelik mükemmeliyetçiliği yüksek olan bireylerin çocuk yetiştirme sürecinin, partnere yönelik mükemmeliyetçilik ve ilişki doyumu bir etkisi bulunmamıştır (37). Sosyal öngörülen mükemmeliyetçilik ise, romantik ilişkilerde zor problem çözme durumlarında ilişkiyi sonlandırmaya veya ilişkiden kaçınmaya çalışmak veya zorluklarla çatışmalı şekilde başa çıkma (38) gibi uyumsuz tepki kalıplarıyla ilişkilendirilmiştir (96).

Tüm bu bilgilere ek olarak, evliliklerde ilişki doyumu arttıkça mükemmeliyetçiliğin azaldığı gözlenmektedir (37). Ayrıca mükemmellik düzeylerinde ebeveynlerin cinsiyet farklılığı bulunmazken (92), yaş ve eğitim düzeyi arttıkça annelerin mükemmeliyetçilik düzeylerinin de artma eğiliminde olduğu

gözenmiştir (39). Ayrıca zaman içinde ebeveynler için mükemmeliyetçilik kalıcı olmakta ve kendine yönelik olumlu düşünme çabalarından da etkilenmemektedir (92).

Mükemmeliyetçi ebeveynlerin evlilik algılarını etkileyen bir diğer unsur ise çocuktur. Buna göre ailelerin evlilik doyumlarının çocuk yetiştirdikleri yıllarda azaldığı, çocukların evden ayrılmasıyla tekrar arttığı tespit edilmiştir (37). Özellikle de özel gereksinimli çocuk sahibi annelerin olumsuz mükemmeliyetçilik seviyeleri artıkça yaşam kalitesi ve doyumunu da azalmaktadır (36).

2.4. Ebeveyn Öz Yeterlik İnançları

Öz yeterlik, bireyin olası durumları yönetmek için ilgili eylem ve durumları düzenleme yeteneklerine olan inanç olarak tanımlanmaktadır. Bireyin öz yeterlik inancı; düşüncelerini, hislerini, kendilerini motive etme yöntemlerini ve davranışlarını etkilemektedir. Öz yeterlik, kişiye kendi yeterliğini nasıl geliştireceği konusunda açık bir şekilde yol göstermektedir (99).

Öz yeterlik inançlarını dört ana unsur şekillendirmektedir:

1. Başarılı Performans: Başarı kişinin yeterliğini olumlu anlamda güçlendirirken, yeterlik hissi sağlamlaşmadan yaşanan başarısızlıklar ise, öz yeterlik inancını zayıflatmaktadır (99).
2. Dolaylı Deneyimler: Bireyler sosyal çevrelerinde kendilerine benzer kişilerin deneyimlerinden etkilenmektedirler. Gözlemledikleri kişilerin kendilerine olan benzerlikleri azaldıkça gözlem sonucunun etkisi azalırken, gözlemledikleri kişilerin kendilerine olan benzerliğinin artması durumunda ise başarı ya da başarısızlık deneyimi o oranda inandırıcı gelmektedir. Ayrıca bireyin gözlemlediği engellere sabırlı ve ısrarlı başa çıkma tutumları, daha fazla beceri ve strateji öğrenmelerini sağlamaktadır (99).
3. Sözel İkna: Bireyin kendi performansına yönelik sözel geri bildirimleri içermektedir. Ancak sözel ikna öz yeterlik oluşmasında etkili olsa da bireyin kendi deneyimleri kadar güçlü bir etkisi bulunmamaktadır (99).

4. Fiziksel Güç ve Dayanıklılık: Bireyler caydırıcı anlamda fiziksel bir uyararla karşılaştıklarında başarısızlık, tersi bir durumda ise başarı beklentileri artış eğiliminde olmaktadır. Çevreden gelen fiziksel uyarıların bireydeki etkisini ise bireyin uyarıyı nasıl algıladığı ve yorumladığı ile ilgili bilişsel süreci etkilemektedir (99).

Genel öz yeterlik bilgisinden yola çıkarak ebeveyn öz yeterliğini tanımlamak gerekirse; ebeveynin çocuğun bakımı ve ilgili görevleri organize etme ve yürütme yeteneklerine ilişkin sahip olduğu inançları veya yargıları oluşturmaktadır (13). Ebeveyn öz yeterliği yüksek olan anneler; çocuklarına rehberlik yapmaları daha güçlü olmakta ve ev ortamlarını çocukları için daha uyarıcı hale getirebilmektedirler (100).

Ebeveyn öz yeterliğini önemli yapan unsur, teorik olarak ebeveyn öz yeterliğinin değişebilir ve gelişebilir olması ile aile hayatı ve çocuğun gelişimine olumlu katkı sağlayabilir olmasıdır (8).

2.4.1. Ebeveyn Öz Yeterliğini Etkileyen Faktörler

Ebeveyn öz yeterlik inancını etkileyen unsurların başında annelerin kendi anne ve çocukları ile yaşadıkları geçmiş deneyimleri gelmektedir. Ancak annelerin kendi anneleri ile yaşadığı deneyimin etkisi, onlardan bağımsız geçirdikleri yıl sayısı ile ebeveynlik öz yeterlik düzeyi ters orantılı bulunmuştur. Bu durumun yanı sıra annelerin, kendi anneleri ve kendi çocukları dışındaki çocuklarla yaşadıkları deneyim ebeveynlik öz yeterlikleriyle ilişkili bulunmamaktadır (101).

Bir çocuğun kişiliği, annenin ebeveyn tutumlarını doğrudan etkilemenin yanı sıra ebeveynlik rolüne ilişkin doyum ve stres ile ilişkilidir (101). Örneğin, huzursuz bebek sahibi annelerin sakin bebek sahibi annelere kıyasla daha düşük ebeveynlik öz yeterliğine sahip olduğu bilinmektedir (102).

Ebeveyn öz yeterliğinin annelerin evlilik ve çocuklarıyla ilgili olumlu algısını artıran (101), çocuktaki problem davranışı azaltan (103,104,105), sosyal yetkinliği yükselten (103,105,106), çocukların anksiyete ve içe dönüklük düzeyini düşüren (105) bir etkisi olduğu bilinmektedir. Ayrıca çocuğun normal gelişim göstermesi (107),

normal olmayan gelişim varlığı ya da kronik hastalık olması durumlarının da ebeveynin öz yeterliğinin etkilendiği bilinmektedir (104). Annelerin öz yeterlik düzeylerinin yüksek olması çocukların tüm gelişim alanlarının yanı sıra (103), gelişimsel açıdan riskli çocukların gelişimlerini de olumlu etkilemektedir (104). Öyle ki özel gereksinimli çocuğu olsa bile öz yeterliği yüksek olan annelerde ebeveynlik stresi (15), depresyon, anksiyete, somatizasyon ve hostilite gibi ruhsal rahatsızlıklar daha az görülmektedir (108).

Tüm bu bilgilerin yanı sıra bazı demografik özellikler ile ebeveyn öz yeterliği arasındaki ilişkinin varlığı şu şekildedir: Ebeveyn öz yeterliği ile anne yaşı (100,103), çocuğun yaşı (103), çocuk sayısı (102,107), doğum şekli (109), annenin eğitimi (106) ve hane geliri (103) arasında anlamlı ilişki bulunmazken bazı çalışmalarda anne yaşı (101,109) ve çocuk sayısının (15,100,109,110) ebeveyn öz yeterliğini olumsuz etkilediği; çocuk yaşının büyümesi (107) ya da çocuk yaşının küçük olması (100), ilk çocuk (100,109), annenin eğitim düzeyi (109) ve hane gelirinin yüksek olmasının (100,109,110) ise ebeveyn öz yeterliğini olumlu etkilediği belirtilmiştir. Ayrıca annenin ev dışı çalışması (100,107), memur olması (106), şehir merkezinde yaşanması çekirdek aile olması (109) ebeveyn öz yeterliğini olumlu etkileyen unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Son olarak hem ebeveyn (107,108,110) hem de çocuğun (100,106,109) cinsiyeti ile öz yeterlik düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

2.5. Yapılmış Çalışmalar

Bu bölümde annelerin tükenmişliği, mükemmeliyetçiliği ve ebeveynlik görevlerinde öz yeterlikleri ile ilgili olarak yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.5.1. Annelerin Tükenmişliği ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Cin, Aydın ve Arı (111) çalışmalarında zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam kalitesi, aile işlevleri ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Bu bağlamda araştırmaya 107 zihinsel engelli çocuğa

sahip ebeveyn katılmış ve veriler “Demografik Bilgi Formu”, “Aile Değerlendirme Ölçeği”, “Maslach Tükenmişlik Ölçeği” ve “Yaşam Kalitesi Ölçeği” doldurularak toplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin tükenmişlik düzeylerinin engel düzeyine göre değiştiği ve engel derecesi arttıkça ebeveyn tükenmişlik seviyesinin arttığı saptanmıştır. Ayrıca ilköğretim düzeyinde eğitim alan ebeveynlerin duygusal tükenmişlik düzeylerinin ortaokul ve üstü eğitim alan ebeveynlerden daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Ardıç (112) çalışmasında ebeveyn tükenmişliği ile OSB'li çocuğu olan ebeveynlerin algıladıkları sosyal destek düzeylerinden memnuniyetleri arasındaki ilişkiyi, ebeveyn tükenmişliği, çocukların yaşları, tanıdan itibaren geçen süre ve ebeveyn yaşı arasındaki anlamlı farklılık olup olmadığını incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma verileri 296 çocuğun ebeveynlerinin “Katılımcı Bilgi Formu”, “Ebeveyn Tükenmişliği Ölçeği” ve “Revize Edilmiş Ebeveyn Sosyal Destek Ölçeği” aracılığı ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda algılanan sosyal destek ile ebeveyn tükenmişliği arasında zayıf ve orta düzeyde negatif bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Tunç ve Özkardaş (29) çalışmalarında otizmli çocuğu olan annelerin algıladıkları sosyal destek, anksiyete ve tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelenmeyi amaçlamışlardır. Bu bağlamda araştırma 120 otizm tanılı çocuğun annelerinin katılımı ile yapılmıştır. Verilerin toplanmasında “Kişisel Bilgi Formu”, “Beck Anksiyete Ölçeği”, “Maslach Tükenmişlik Ölçeği” ve “Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği” kullanılmış ve verilerin analizi için Bağımsız Örneklem t-Testi, Pearson Korelasyon Analizi ve Regresyon Analizi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda otizm tanılı çocuğu olan annelerinin algıladıkları sosyal destek düzeyi arttıkça anksiyete ve tükenmişlik düzeylerinin düştüğü ayrıca otizm tanılı erkek çocukların annelerinin, kız çocuğu olan annelerinkine göre daha yüksek anksiyete ve tükenmişlik düzeylerinin olduğu ancak her iki grupta algılanan sosyal destek açısından bir farklılık olmadığı saptanmıştır.

Rodriguez ve arkadaşları (113) çalışmalarında, anne yorgunluğu ve bitkinliği ile ilişkili olabilecek anne ve aile beklentilerini araştırmak ve belirli bir yaş grubuna özgü olabilecek yönleri belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışma nitel yöntemle tasarlanmış, çalışma grubunu 28 ila 42 yaş arası ve en az bir çocuğu 10 yaşın altında

olan toplam on dört Fransız anne oluşturmıştır. Tematik analiz ve sınıflandırma analizi yapılan araştırmada temalar; annelerin fedakarlıkları ve çabaları, anne yorgunluğu ve bitkinliği, anne, aile ve sosyal beklentiler ve önleme yolları olarak belirlenmiştir. Araştırmanın sonucunda tematik analiz, tükenmişliğin kısmen beklentiler ve ailevi ve sosyal açıklamalarla ilişkili olduğunu ortaya koyarken; sınıflandırma analizleri, annelerin söylemlerinin “unutkanlık ve sonuçları”, “Ailenin günlük yaşamının asıl yöneticisi anne” ve “Toplumsal baskı” olmak üzere üç sınıfa ayrılabilirliğini göstermiştir.

Kerr ve arkadaşları (114) araştırmalarında ebeveynlerin algıladıkları koronavirüs hastalığı 2019 (COVID-19) psikolojik etkileri ile ebeveyn tükenmişliği, çocukların davranışları ve hane geliri arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın verileri pandemi deneyimlerine ilişkin çevrimiçi bir anket yardımıyla 1000 ebeveynin katılımı ile toplanmıştır. Verilerin analizleri neticesinde, COVID-19'un artan psikolojik etkilerini algılayan ebeveynlerin daha yüksek ebeveyn tükenmişliği, çocukların stres davranışlarında daha fazla artış ve çocuklarda daha az olumlu davranış bildirdiği sonucu elde edilmiştir. Ek olarak, COVID-19'un psikolojik etkileri ile çocukların davranışları arasındaki bağlantıda ebeveyn tükenmişliğinin önemli dolaylı etkileri bulunmuştur. Son olarak, aile geliri, psikolojik etkiler ile çocukların stresli davranışları arasındaki ilişkiyi düşük gelirli aileler için daha güçlü olduğu saptanmıştır.

Brenning ve arkadaşları (115) çalışmalarında işten aileye ve aileden işe duygusal yük aktarımını ve yürümeye yeni başlayan çocuk ebeveynlerinin uygulamalarını inceleyerek ebeveyn duygusal tükenmişliğini araştırmayı amaçlamışlardır. Çalışmaya 118 ebeveyn dahil edilmiştir. Yapılan analizler sonucu kişiler arası düzeyde iş-aile çatışması, ebeveynlik uygulamalarını kontrol etmek üzerinde önemli ölçüde ilişkili bulunmuştur. Ayrıca, iş-aile çatışması ile ebeveyn tükenmişliği ve ebeveynliği kontrol etme arasında dolaylı bir etki bulunmuştur. Ebeveynlerde; iş-aile çatışmasının, ebeveynlik uygulamalarını kontrol etmekle doğrudan ilişkili olmadığı, ancak duygusal tükenmişliğin ebeveynliği kontrol etmekte dolaylı olarak ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Güler ve arkadaşları (116) özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin tükenmişlik, ailelerin stres düzeyleri, yaşam doyumu, işlevselliği, cinsiyet ve yaş değişkenleri arasındaki ilişkileri incelemek; ayrıca, cinsiyet ve yaş değişkenleri, ailelerin stres düzeyi, yaşam doyumu ve işlevselliğinin tükenmişlik puanı üzerindeki yordama düzeyini saptamak amacıyla yaptıkları çalışmaya özel gereksinimli çocuğu olan 184 ebeveyn katılmıştır. Veri toplama araçları olarak “Maslach Tükenmişlik Ölçeği”, “Aile Stresini Değerlendirme Ölçeği”, “Aile Yaşam Doyumu Ölçeği” ve “Aile İşlevselliği Ölçeği” kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda tükenmişlik ile ebeveynlerin stres düzeyi, yaşam doyumu ve işlevselliği arasında anlamlı ilişkilerin olduğu; ebeveynlerin tükenmişlik düzeyleri ile ebeveynlerin cinsiyetleri ve yaşları arasında anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır. Ayrıca tükenmişlik puanının anlamlı düzeyde yordayıcılarının sırasıyla ebeveynlerin stres düzeyi, yaşam doyumu ve işlevselliği olduğu belirlenmiştir.

Lin ve arkadaşları (117) çalışmalarında dışsal koruyucu faktör olarak sosyal destek ve içsel koruyucu faktör olarak bilişsel yeniden değerlendirme faktörlerinin ortak etkisinin ebeveyn tükenmişliğine olan ilişkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın örneklemini Amerika Birleşik Devletleri, Polonya, Peru, Türkiye ve Belçika’dan 1835 katılımcı oluşturmuştur. Araştırma verileri “Sosyo-demografik Bilgi Formu”, “Kişilerarası Destek Değerlendirme Listesi”, “Duygu Düzenleme Anketi” ve “Ebeveyn Tükenmişliği Değerlendirme Aracı” kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonuçları incelendiğinde hem sosyal desteğin hem de bilişsel yeniden değerlendirmenin daha düşük ebeveyn tükenmişliği ile ilişkili olduğunu ve bilişsel yeniden değerlendirmenin sosyal desteğin yokluğunu telafi ettiği tespit edilmiştir.

Nuri ve arkadaşları (118) KKTC’de çocuğu kaynaştırma sınıfına devam eden ebeveynlerin tükenmişlik düzeylerinin farklı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini incelenmeyi amaçlayan çalışmalarını nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanarak yapmışlardır. Araştırmaya 150 kaynaştırma öğrenci ebeveyni katılmış ve veri toplama araçları olarak “Aile Demografik Bilgi Formu” ve “Maslach Tükenmişlik Ölçeği-Ebeveyn Formu” kullanılmıştır. Verilerin analiz sonucuna göre ebeveynlerin yaş, çocuk sayısı, annenin haftalık çalışma saati, babanın haftalık çalışma saati ve aylık hane geliri değişkenlerine göre anlamlı farklılıkların

olduğu, cinsiyet ve medeni durum değişkenlerine göre anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur. Kişisel başarı hissi alt boyutuna göre; ebeveynlerin yaş ve çocuk sayısı değişkenlerine göre aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunurken, üç ve üzeri sayıda çocuğu olan ebeveynlerin aldıkları puanlar diğer ebeveynlere göre daha düşük bulunmaktadır. Ayrıca annenin haftalık çalışma süresi 40 saat olması halinde Maslach Tükenmişlik Ölçeği puanlarının yüksek, kişisel başarı hissi puanlarının da daha düşük olduğu saptanmıştır.

Özülkü ve Bağlama (119) yaptıkları araştırmada öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip ebeveynlerin umutsuzluk ve tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. İlişkisel tarama modelindeki araştırmanın çalışma grubunu amaçsal örnekleme yoluyla seçilen 212 ebeveyn oluşturmuştur. Araştırmanın verileri “Demografik Bilgi Formu”, “Beck Umutsuzluk Ölçeği” ve “Maslach Tükenmişlik Ölçeği” aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde, öğrenme güçlüğü tanısı olan çocuğa sahip ebeveynlerde umutsuzluk ve tükenmişlik arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre öğrenme güçlüğü tanısı olan çocuğa sahip ebeveynlerde umutsuzluk arttıkça tükenmişliğin de arttığı belirlenmiştir.

Polizzi ve arkadaşları (120) çalışmalarında, COVID-19 pandemisi döneminde İtalyan annelerde annelik yeterlilik duygusu ve anne tükenmişliğini araştırmayı amaçlamışlardır. Araştırma örneklemini 4-17 yaş arası çocuk/ergen çocuğu olan 278 anne oluşturmaktadır. Veriler Google Forms aracılığı ile “sosyo-demografik anket”, “Riskler ve Kaynaklar Arasındaki Denge Ölçeği”, “Ebeveyn Yetkinlik Duygusu-Yeterlilik Ölçeği” ve “Kişilik Envanteri” kullanılarak toplanmıştır. Yapılan analizler neticesinde, nevrozluğun anne yeterliliği algısının doğrudan ve olumsuz bir yordayıcısı olduğu ve anne tükenmişliği ile özellikle de ebeveyn tükenmişliği ile sıkı bir şekilde ilişkili olan spesifik öncüller ile negatif olarak ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca annenin eğitim düzeyi anne yeterliliğini memnuniyet açısından etkilerken, COVID-19 için ilk karantina sırasındaki çalışma rejiminin anne yeterliliğini etkilediği tespit edilmiştir. Ayrıca anne tükenmişliğinin, hem yaygın (iş tükenmişliği, stres yönetimi becerileri) hem de spesifik (ebeveyn tükenmişliği) öncüller açısından atipik çocuk gelişiminden etkilendiği bulunmuştur.

Riyono ve Rezki (121) çalışmalarında, çalışan annelerde tükenmişlik eğilimi düzeyinde iş-yaşam dengesi ve algılanan örgütsel desteğin rolü incelemeyi amaçlamışlardır. Bu kapsamda araştırmaya evden çalışan 237 çalışan anne katılmış; araştırmanın verileri “Maslach Tükenmişlik Envanteri”, “İş-Yaşam Dengesi (WLB)” ve “Algılanan Örgütsel Destek (POS)” envanterleri ile toplanmıştır. Veri analizi için çoklu doğrusal regresyon kullanılmıştır. Yapılan analizler neticesinde iş-yaşam dengesi ve algılanan örgütsel desteğin aynı anda tükenmişlik eğilimini yordadığı, algılanan örgüt desteği, özellikle çalışanların refahı için endişe, tükenmişliği azaltmaya daha fazla katkıda bulunduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak ilgili alan yazında anne tükenmişliği ile yapılan çalışmalar incelendiğinde genel olarak anne tükenmişliğinin; engelli çocuk sahibi anneler başta olmak üzere (111,116,118,119,122,123), annelerin algıladığı sosyal destek (29,117,123), COVID-19 pandemisi döneminde ebeveyn yeterliği (114,120), iş-yaşam/aile dengesi (115,121) ve anne yorgunluğu (113) açısından ele alınmıştır.

2.5.2. Annelerin Mükemmeliyetçiliği ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Clark ve Coker (124) çalışmalarında annelerin çocuklarında işlevsiz mükemmeliyetçilik, öz eleştiri ve eleştiri arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda 12-15 yaş arası 110 çocuk ile annelerinden oluşan klinik olmayan bir örneklem ile kesitsel bir tasarım kullanılmıştır. Çalışmanın verileri “Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği”, “Özeleştirici Düzeyleri Ölçeği” ve “Okul Öncesi Beş Dakikalık Konuşma Örneği” kullanılarak toplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda anne ve çocuk işlevsiz mükemmeliyetçiliği arasında herhangi bir ilişki bulunamazken; gözlemlenen anne eleştiri seviyeleri, çocuklarda işlevsiz mükemmeliyetçilik ile ilişkilendirilmiştir. Annenin karşılaştırmalı özeleştirisini ile içselleştirilmiş özeleştirisini arasında kızlarda anlamlı bir farklılık bulunurken, erkeklerde anlamlı bir farklılık bulunmadığı belirlenmiştir.

Cook ve Kearney (125) çalışmalarında ebeveyn ve ergen mükemmeliyetçiliği ile 11-17 yaş arası ergenler arasında içselleştiren gençlik psikopatolojisi arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın ergen verileri “Çocuk-Ergen

Mükemmeliyetçilik Ölçeği” ve “Gençlik Öz Raporu” ile toplanırken; ebeveyn verileri ise “Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği” ve “Semptom Kontrol Listesi-90” ile toplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda, anne mükemmeliyetçiliği erkek çocukların kendine yönelik mükemmeliyetçiliği ve içselleştirici psikopatolojisi ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Ayrıca annenin kendine yönelik mükemmeliyetçiliği erkek çocukların kendine yönelik mükemmeliyetçiliğiyle yakından ilişkili bulunurken, annenin sosyal olarak algıladığı mükemmeliyetçiliği erkek çocukların psikopatolojisinin ters yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. İlaveten anneye yönelik obsesif kompulsif belirtilerin anne ve oğulların kendine yönelik mükemmeliyetçiliği arasındaki ilişkiye de aracılık ettiği belirlenmiştir.

Önder ve Kırdök (126) araştırmalarında ön ergenlik dönemindeki gençlerin anne-çocuk ilişkisini algılama düzeylerine göre olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçilik düzeylerini incelemeyi amaçlamışlardır. Bu amaçla araştırmaya Adana ili merkez ilçelerinden 6., 7. ve 8. sınıflarına devam eden 350 genç dahil edilmiştir. Araştırmada gençlerin olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçilik düzeylerini belirlemek amacıyla “Olumlu-Olumsuz Mükemmeliyetçilik Ölçeği”, anne-çocuk ilişkisini nasıl algıladıklarını belirlemek için ise “Aile Kabul ve Reddetme Ölçeği (Çocuk Formu)” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, anneleriyle ilişkilerinden algıladıkları sıcaklık ve sevgi düzeyleri yüksek olan, annelerinden algıladıkları saldırganlık ve kin, ilgisizlik ve ihmal, ayrıştırılmamış reddetme düzeyleri ise düşük olan ergenlerin daha fazla olumlu mükemmeliyetçilik özelliği sergiledikleri belirlenmiştir. Ancak olumsuz mükemmeliyetçilik açısından anlamlı bir fark belirlenmemiştir.

Cook ve Kearney (41), çalışmalarında ebeveyn ve çocuk mükemmeliyetçiliği ile ebeveyn psikopatolojisi ve çocuk mükemmeliyetçiliği arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda çalışmaya 8-17 yaş arası 160 çocuk dahil edilmiştir. Yapılan çalışmada algılanan ebeveyn davranışlarının ölçülmesinde “Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği” ve “Semptom Kontrol Listesi-90”; çocuk davranışlarının ölçümü için ise “Çocuk ve Ergen Mükemmeliyetçilik Ölçeği” kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda kendine yönelik mükemmeliyetçilik, 16-17 yaş arası çocuklar arasında en yüksek seviyede

bulunurken; anne mükemmeliyetçiliği ve anne psikopatolojisinin, çocuğun kendine yönelik ve sosyal olarak belirlenmiş mükemmeliyetçiliğini yordadığı ve anne kaygısının 8-12 yaş arası çocuklarda annenin başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik ile sosyal olarak belirlenmiş mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkiye aracılık ettiği sonuçları bulunmuştur.

Çiçekler ve arkadaşları (127) çalışmalarında annelerin mükemmeliyetçilik ve ebeveynlik öz yeterlikleri arasındaki ilişki durumu çalışma, yaş ve eğitim seviyeleri açısından incelenmeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın evrenini, 1-3 yaş grubunda çocukları bulunan anneler oluştururken; çalışmanın örneklemini ise, Konya ilinde 1-3 yaş grubunda çocuğu bulunan 139 anne oluşturmaktadır. Çalışmada “Anne-Babalık Becerilerinde Özyeterlik Ölçeği” ve “Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği” kullanılarak veri toplanmıştır. Yapılan analizler neticesinde annelerin mükemmeliyetçilik ve özyeterlik düzeyleri ile çalışma durumları, yaşları ve eğitim düzeyleri açısından anlamlı farklılıklar görüldüğü belirlenmiştir. Ayrıca annelerin mükemmeliyetçilikleri ile özyeterlik düzeyleri arasında yüksek düzeyde ve anlamlı ilişki bulunduğu da tespit edilmiştir.

Affrunti ve arkadaşlarının (128) mükemmeliyetçi annelerin dil tarzı ile çocuk kaygısı arasındaki ilişkileri araştırmayı amaçladığı çalışmalarına 71 anne-çocuk çifti katılmıştır. Çalışmada ölçme araçları olarak; çocukların kaygısını ölçmek için “ADIS-IV-P/C”, annenin tanı durumu değerlendirmek için “ADIS-IV”, anne mükemmeliyetçiliğini değerlendirmek için “Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği” ve dilbilimsel analiz için “LIWC2007” bilgisayar yazılımı kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin artmış ikinci şahıs zamirleri, azalmış zarflar, olumsuz duygu sözcükleri ve öfke sözcükleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca ikinci şahıs zamirleri ve olumsuz duygu sözcüklerinin çocuk kaygısı tanı durumunu yordadığı ve anne mükemmeliyetçiliği ile çocuk kaygısı arasındaki ilişkiye aracılık ettiği saptanmıştır.

Sarkhanlou ve Kiamanesh (129) annelerin kişilik özellikleri, mükemmeliyetçilikleri ve kızlarının duygusal sorunları arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçladıkları çalışmalarında, iki yüz lise öğrencisi ve annelerinden “Beş Faktör Envanteri”, “Olumlu ve Olumsuz Mükemmeliyetçilik Testi” ve “Depresyon,

Anksiyete ve Stres Ölçeği” ile veri toplamışlardır. Verilerin analizi sonucunda anne mükemmeliyetçiliğinin kızlarının duygusal sorunlarının yordayıcısı olduğu bulunmuştur. İlaveten annelerin nevrotikliği, dışadönüklüğü, uyumluluğu ve vicdanlılığının kızlarının duygusal sorunları ile ilişkili olduğunu gösterilmiş ayrıca, nevrotiklik ve uyumluluğun kız çocuğunun duygusal sorunlarının yordayıcıları olduğu belirlenmiştir.

Güngör ve Buluş (40) çalışmalarında ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocukların algılanan kaygı düzeyini ön görmedeki rolünü incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda veriler “Okul Öncesi Kaygı Ölçeği Ebeveyn Formu” ve “Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, anne ve baba sosyal düzene yönelik mükemmeliyetçilik düzeylerinin ayrı ayrı çocuk kaygısının anlamlı yordayıcısı olduğu belirlenmiş, bunun yanı sıra kendilerine ve başkalarına yönelik mükemmeliyetçilik düzeylerinin kaygı üzerinde anlamlı yordayıcı rolü olmadığı saptanmıştır.

Küçüker ve Tekin (130) araştırmalarında ortaokul öğrencilerinin anne-baba tutumlarının, mükemmeliyetçi kişilik özelliklerini ve sınav kaygısını etkileyip etkilemediğini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma verileri “Sınav Kaygısı Envanteri”, “Ana-Baba Tutum Ölçeği” ve “Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda anne-baba tutumları, sınav kaygısı ve mükemmeliyetçi kişilik özellikleri arasında önemli ilişkiler saptanmıştır.

Padoa ve arkadaşları (131) çalışmalarında Facebook ve Instagram'ın annelerin mükemmeliyetçilik ve ruh sağlığı üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmaya 201 anne çevrimiçi bir anketi tamamlayarak katılmış; mükemmeliyetçiliğin iki boyutu “Kendine Yönelik Ebeveynlik Mükemmeliyetçiliği-(SOPP)” ve “Toplumsal Öngörülen Ebeveynlik Mükemmeliyetçiliği-(SPPP)” değerlendirilmiştir. Mükemmeliyetçilik ve anne ruh sağlığı arasındaki ilişkide sırasıyla sosyal medya sıklığını ve sosyal karşılaştırmayı incelemek için aracılık modelleri yapılmıştır. Sonuçlar, kendine yönelik ebeveynlik mükemmeliyetçiliği yüksek olan anneler için sosyal medyadaki diğer annelerle sosyal karşılaştırma sürecinin kaygı ve depresyon belirtilerine katkıda bulunduğunu ortaya koymakla birlikte, sosyal medyada geçirilen

sürenin hiçbir etkisinin olmadığı bulunmuştur. Buna karşılık, toplumsal öngörülen ebeveynlik mükemmeliyetçiliği olan anneler için Facebook'ta geçirilen süre depresyon ve anksiyete semptomlarına katkıda bulunurken, sosyal karşılaştırma sürecinin sadece anksiyete semptomlarına yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır.

Piotrowski (132) çalışmasında, ebeveyn kimliğinin üç boyutu (bağlılık, derinlemesine araştırma, bağlılığın yeniden değerlendirilmesi) ile aile yaşamının kalitesini belirleyen iki özellik (romantik yetişkin bağlanması ve mükemmeliyetçilik) arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda çalışmaya 22-40 yaş arası 206 anne katılmış ve veriler “Utrecht-Kimlik Taahhütleri Yönetimi Ölçeği”, “Yakın İlişkiler-İlişki Yapılarındaki Deneyimler” ve “Çok Boyutlu Mükemmeliyetçi Ölçeği” ile toplanmıştır. Verilerin analizi sonucunda; kaygılı bağlanma, kaçınmacı bağlanma ve mükemmeliyetçiliğin uyumsuz yönlerinin (başkalarına yönelik ve sosyal olarak reçete edilen mükemmeliyetçilik) yüksek düzeyde olması, düşük düzeyde ebeveyn kimliği taahhüdü ve yüksek düzeyde ebeveyn bağlılığının pozitif olarak ilişkili olduğu sonucu elde edilmiştir. Regresyon analizi sonucunda özellikle bağlanmayla ilgili kaygı ve diğerlerine yönelik mükemmeliyetçiliğin, artan ebeveyn kimliği krizinin bağımsız, spesifik yordayıcıları olarak ele alınabileceği saptanmıştır.

Mahmoudi ve arkadaşları (133) yaptıkları çalışmalarında Tahran'daki okul öncesi dönem çocukların ruh sağlığı ile anne mükemmeliyetçiliği arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Bu bağlamda araştırmaya 2018-2019 akademik döneminde Tahran'ın 2. bölgesindeki 476 okul öncesi dönem çocuğunda 220'si tek aşamalı tesadüfi küme örnekleme yöntemi kullanılarak dahil edilmiştir. Araştırmanın verileri Mental Sağlık Anketi kullanılarak toplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda anneler arasında artan olumlu mükemmeliyetçilik ile ruh sağlığının olumlu yönde arttığı bulunmuştur. Eşler arasında olumsuz mükemmeliyetçiliğin artmasının okul öncesi dönem çocuklarının ruh sağlığını olumsuz etkilediği tespit edilmiştir.

İlgili alan yazında anne mükemmeliyetçiliği konusunda yapılan çalışmalar incelendiğinde anne mükemmeliyetçiliğinin; çocuk/ergen mükemmeliyetçiliği (41,124,125,126), çocuk kaygısı (40), bağlanma (132), mükemmeliyetçi dil tarzı (128), anne sosyal medya kullanımı (131), çocuk ruh sağlığı (129,133), çocuklarda

sınav kaygısı (130) ve öz yeterlik inancı (39) gibi çeşitli değişkenler açısından incelendiği görülmektedir.

2.5.3. Annelerin Öz Yeterliği ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Çattık ve Aksoy (134) araştırmalarında, 0-6 yaşındaki gelişimsel yetersizliği olan çocukların ebeveynlerinin algıladıkları sosyal destek, öz yeterlik ve yaşam doyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkiyi yordayan değişkenleri belirlemeyi amaçlamışlardır. Bu amaçla çalışmanın örneklemine 0-6 yaş grubu gelişimsel yetersizlik tanılı 225 çocuğun ebeveyni (139 anne, 86 baba) dahil edilmiştir. Araştırmanın verileri “Kişisel Bilgi Formu”, “Yenilenmiş Ana Baba Sosyal Destek Ölçeği-YASDÖ”, “Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Türkçe Versiyonu-EÖYÖ-TV” ve “Yaşam Doyum Ölçeği-YDÖ” ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda; katılımcıların öz yeterlik algılarının çocuklarının sahip olduğu tanı türlerine göre değiştiği, sosyal destek ve ebeveyn öz yeterliği değişkenlerin yaşam doyumunu üzerinde anlamlı birer yordayıcı oldukları belirlenmiştir.

Rohde ve arkadaşları (135) araştırmalarında, dört yaşında çocuğu olan İsviçreli annelerin ebeveyn öz yeterliğinin çocuklarının beslenme ve fiziksel aktivite davranışlarıyla ilişkili olup olmadığını incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın örneklemini İsveç'in çocukluk çağı obezitesini birincil önleme çalışmasının (PRIMROSE) kontrol grubunda yer alan 420 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırma verileri “Çocuklarda Sağlıklı Fiziksel Aktiviteyi ve Beslenme Davranışlarını Teşvik İçin Ebeveyn Öz Yeterliliği Ölçeği”, “fiziksel aktivite seviyeleri (ivmeölçer)” ve ebeveyn tarafından çocukların diyet alımı raporu ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, anne öz yeterliliği ile sağlıklı beslenme ve fiziksel aktivite davranışları arasında pozitif yönlü zayıf korelasyonlar bulunduğu; anne öz yeterliliği ile çocukların sağlıksız beslenme ve fiziksel aktivite davranışları arasında negatif yönlü zayıf ilişkiler olduğu belirlenmiştir.

Li ve Liu (136) araştırmasında, ebeveyn-büyük ebeveyn ortak ebeveynlik ilişkisinin küçük yaşta çocukların sosyal yeterliğine etkisini ve şehirde yaşayan Çinli annelerin öz yeterliğinin büyük ebeveynler ve çocukları arasındaki potansiyel aracı

rolünü incelemeyi amaçlanmışlardır. Bu bağlamda iki aşamalı bir araştırma yöntemi uygulanmıştır. Birinci aşamada 317 anne “Ebeveyn-Büyük Ebeveyn Ortak Ebeveynlik İlişkisi”, “Ebeveynlik Öz Yeterliliği” ve “Çocukların Sosyal Yeterliliği Ölçekleri”ni doldurmuştur ve altı ay sonraki ikinci aşamada ise ilk aşamadan 179 anne çocuklarının sosyal yeterliliğini tekrar bildirmiştir. Araştırmanın sonucunda büyük ebeveynlerle yapılan ortak ebeveyn ilişkisinin ve anne öz yeterliğinin küçük çocukların sosyalleşmesine etkisinin olduğu belirlenmiştir.

Bates ve arkadaşları (137) araştırmasında ABD’de yaşayan düşük gelirli 142 anne ve bebeğinin ırksal olarak anne depresyonu, ebeveynlik öz yeterliliği ve bebek öz düzenlemesi arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın verileri “Edinburgh Doğum Sonrası Depresyon Ölçeği”, “Bebek Davranışı Anketi Kısa Form”, ve “Öz Bildirim Ölçüsü” kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, ebeveynlik öz yeterliliği ile bebek öz düzenlemesinin doğrudan ve yüksek oranda ilişkili olduğu; düşük düzeyde anne depresyonun ise daha iyi ebeveynlik öz yeterliliği ile ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Abuhammad (138), araştırmasında ebeveyn öz yeterliliği ve anne duyarlılığı arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma kapsamında Ürdünlü 213 anneye, “Etkinlik Ölçeği (PMP-SE)” ve “Anne Bebek Tepki Ölçeği (MIRI)” uygulanmış ve anne tepkiselliği ile ebeveyn öz yeterliliği arasında anlamlı ilişkinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Kurt ve Aslan (139), araştırmalarında 2-6 yaş arası çocuğu olan annelerin ebeveyn öz yeterliliği, psikolojik sağlamlığı ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiler ile annelerin öz yeterliliği, psikolojik sağlamlığı ve annelik tutumlarının yaş, eğitim seviyesi, sosyo-ekonomik durum ve sahip olduğu çocuk sayısına göre farklılaşma durumunu incelemeyi amaçlamışlardır. Nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılan araştırmanın örneklemi Trabzon ilinde ikamet eden, 2-6 yaşları arasında çocuğu olan 297 anne oluşturmaktadır. Araştırma verileri “Ebeveynliğe Yönelik Tutum Ölçeği-Anne Formu”, “Psikolojik Sağlamlık Ölçeği”, “Ebeveyn Tutum Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda annelerin psikolojik sağlamlıkları ve annelik öz yeterlilikleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmakla birlikte, annelerin annelik öz yeterliliklerinin eğitim seviyesi ve gelir

düzeyine göre; psikolojik sağlamlıklarının eğitim seviyesi, gelir ve çocuk sayısına göre; ebeveyn tutumlarının ise eğitim seviyesi ve gelir düzeyine göre anlamlı değişiklik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Demirdöven ve Özyürek (140) araştırmalarında okul öncesi dönemde çocuğa sahip annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile öz yeterlik algıları arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. İlişkisel tarama yöntemi kullanılan araştırma örneklemine uygun örnekleme yöntemi ile çevrimiçi olarak 236 anne katılmıştır. Araştırma verilerini toplamak için “Kişisel Bilgi Formu”, “Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği” ve “Anne-Baba Tutum Ölçeği-A Formu” kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda demokratik ebeveyn tutumu ile ebeveyn öz yeterliği arasında pozitif yönlü orta düzeyde, baskıcı ebeveyn tutumu ile ebeveyn öz yeterliği arasında negatif yönlü düşük düzeyde ilişki bulunmuştur.

Düdükcü ve Arslan (141) araştırmalarında Sağlığı Geliştirme Programı’nın anne-bebek bağlanması, ebeveyn öz yeterliği ve bebek gelişimi üzerindeki etkililiğini test etmeyi amaçlanmıştır. Deneysel araştırma modeli kullanılan araştırmanın verileri 64 anne-bebek çiftine, “Aile Bilgi Formu”, “Doğum Öncesi Bağlanma Envanteri”, “Anneye Bağlanma Envanteri”, “Ebeveynlik Öz Yeterlik Ölçeği” ve “Denver II Gelişimsel Tarama Testleri” kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda Sağlığı Geliştirme Programı’nın anneye bağlanmayı, ebeveyn öz yeterliliğini ve bebeklerin gelişimini olumlu yönde etkilediği ve ebeveynlik öz yeterliliğinin anneye bağlanma, bebek sağlığını iyileştirmek için etkili olduğu belirlenmiştir.

Türkmen ve Yaralı (142) araştırmalarında 24-36 aylık çocuk mizaçlarının annelerin öz yeterliği ile ilişkisini incelemek ve çocuk mizacının anne öz yeterliğini yordama düzeyini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır. Araştırmanın örneklemini 24-36 aylık çocuğu olan 408 anne oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak; “Çocuklar İçin Mizaç Değerlendirme Bataryası Gözden Geçirilmiş Ebeveyn Formu”, “Anne Babalık Becerilerinde Öz Yeterlik Ölçeği (1-3 yaş)” ve araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda

24- 36 aylık çocukların mizaçları ile annelerin öz yeterlikleri arasında anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir.

Bentley ve Zamir (143) araştırmalarında, annelerin çocuklukta kötü muamele görmesi ve ebeveyn stresi yaşaması ile ebeveyn öz yeterliliği arasındaki bağlantıyı açıklamayı amaçlamışlardır. Araştırmanın örneklemini, ilk kez anne olan iki yaş ve altında çocuk sahibi 1306 anne oluşturmaktadır. Araştırma verileri online olarak “Çocuklukta Kötü Muamele”, “Ebeveyn Öz Yeterlik” ve “Doğum Öncesi Stres Geçmişi” anketleri aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, çocuklukta istismar geçmişi olan annelerin daha düşük seviyelerde ebeveynlik öz yeterliğine ve daha yüksek ebeveyn stresine sahip olduğunu göstermiştir.

Jiwani ve arkadaşları (144), araştırmalarında kast sistemi içinde partner şiddeti ve annenin olumsuz çocukluk deneyimleri ile anne öz yeterliği arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın örneklemini Kuzey Hindistan eyaleti Uttar Pradesh'in kırsal bir bölgesinde 0-24 aylık en az bir çocuğu olan 316 anneden oluşmaktadır. Araştırma verileri bir anket yardımı ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda olumsuz çocukluk deneyimlerine daha fazla maruz kalan annelerin daha düşük anne öz yeterliğine sahip olduğu ve bu ilişkinin zenginlik ve okuryazarlık kontrol edildikten sonra bile, düşük kasttan gelen annelerin partner şiddetine maruziyeti ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

Léniz-Maturana, Vilaseca ve Levia (145) araştırmalarında düşük gelirli ergen annelerde anne öz yeterliliği ile stres, depresyon ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi, anne öz yeterliği ve refahı ile çocukların sosyal-duygusal gelişimi arasındaki ilişkiyi ve anne öz yeterliğinin çocukların sosyal-duygusal gelişimi üzerindeki etkilerini, annenin refahının aracılık durumunu incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma örneklemini, Şilili 10-24 aylık çocuk sahibi, 15-21 yaş arası ergen 79 anneden oluşmaktadır. Araştırma verileri “Ebeveyn Değerlendirme Ölçeği”, “Hastane Anksiyete ve Depresyon Ölçeği”, “Ebeveyn Stres Ölçeği” ve “Yaşlar ve Aşamalar Anketi- Sosyo-duygusal, ASQ-SE” ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda ergen annelerin çocuklarının sosyal-duygusal gelişimi açısından duygusal iyi oluşlarının ve annelik öz yeterliliğinin önemli olduğu belirlenmiştir.

Tüm bu çalışmalar incelendiğinde ilgili alan yazında anne öz yeterlik inancı konusunda; bebek bağlanması ve gelişimi (141), çocuk mizacı (146), çocukların beslenmesi ve fiziksel aktivite davranışları (135), annelere yönelik sosyal destek (134), ebeveyn tutumları (138,139,140), annelerin çocukluk deneyimleri (143,144), partner şiddeti (144), büyük ebeveynlerin sosyal yerliliği (136), ergen anneler (145) ve anne ırkının (137) anne öz yeterlik inancına etkisi araştırıldığı gözlenmiştir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve veri toplama süreci ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

24-48 aylık çocuğu olan annelerin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlilikleri, tükenmişlikleri ve mükemmeliyetçilikleri arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlayan bu araştırmada, iki ya da daha çok sayıda değişken arasındaki değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemek ve değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını tespit etmeyi amaçlayan nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır (147). İlişkisel tarama modelleri genel tarama modellerinden biridir. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan evren hakkında genel bir yargı sahibi olmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak örnek ya da örneklem üzerinde yapılan taramalardır. İlişkisel tarama modelinde ise çoğunlukla korelasyonel ve nedensel karşılaştırma yöntemleri kullanılmakta olup, iki ya da daha fazla sayıda değişken arasındaki ilişkiler ve bağlantıların incelenmesi amaçlanmaktadır (147,148).

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, Haziran 2021- Ekim 2022 tarihleri arasında İstanbul Sancaktepe Şehit. Prof. Dr. İlhan Varank Eğitim Araştırma Hastanesi'nin çocuk psikiyatri ve çocuk sağlığı ve hastalıkları polikliniklerine başvuran 264 anne oluşturmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın çalışma grubu belirlenirken amaçsal örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır (148). Bu noktada araştırmada ilgili tarihlerde araştırmanın yapıldığı İstanbul Sancaktepe Şehit. Prof. Dr. İlhan Varank Eğitim Araştırma Hastanesinin çocuk psikiyatri ve çocuk sağlığı ve hastalıkları polikliniklerine başvurmuş olmaları ve 24-48 aylık çocuklara

sahip olmaları ölçüt olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda araştırmanın çalışma grubuna ait özellikler aşağıdaki tabloda (Tablo 3.1.) verilmiştir.

Tablo 3.1. Sosyodemografik özelliklerinin dağılımı.

Sosyodemografik özellikler			
Yaş	Ort.±SD (Min-Maks)	31,73±5,42 (21-47)	
		n	%
Medeni Durum	Evli	254	96,6
	Boşanmış	9	3,4
Eşinin yaşı	Ort.±SD (Min-Maks)	35,16±5,69 (23-52)	
Öğrenim Durumu	İlkokul	12	4,6
	Ortaokul	46	17,5
	Lise	34	12,9
	Ön lisans	72	27,4
	Lisans	46	17,5
	Lisans üstü	53	20,2
Eşinin Öğrenim Durumu	İlkokul	10	3,8
	Ortaokul	38	14,4
	Lise	21	8,0
	Ön lisans	96	36,5
	Lisans	52	19,8
	Lisans üstü	46	17,5
Mesleği	Ev hanımı	184	70
	Memur	44	16,7
	İşçi	35	13,3
Eşinin Mesleği	Memur	50	19
	İşçi	213	81
Bir İşte Çalışma durumu	Çalışıyor	56	21,3
	Çalışmıyor	207	78,7
Hane Geliri	Ort.±SD (Min-Maks)	7403±5455,23(2000-40000)	
Evlilik süresi	Ort.±SD (Min-Maks)	8,40±5,35 (1-35)	
Eşiyle tanışma durumu	Flört etme	153	58,2
	Görücü usulü	110	41,8
Aile yapısı	Çekirdek aile	202	76,8
	Geniş aile	61	23,2
Çocuk sayısı Ort.±SD (Min-Maks) 1,97±0,753 (1-3)	1	79	30
	2	114	43,4
	3	70	26,6
Bu formu doldururken düşündüğü çocuğun yaşı	24-36 ay	147	55,9
	36-48 ay	116	44,1
Bu formu doldururken düşündüğü çocuğun cinsiyeti	Kız	158	60,1
	Erkek	105	39,9
Bu formu doldururken düşündüğü çocuğun planlı gebelik olma durumu	Evet	195	74,1
	Hayır	68	25,9

Çalışmaya katılan annelerin sosyodemografik özellikleri incelendiğinde (Tablo 3.1.); yaşlarının 21 ile 47 yaş arasında değiştiği ve ortalama $31,73 \pm 5,42$ yaşlarında olduğu belirlenmiştir. Çoğu annenin evli (%96,6), ön lisans mezunu (%27,4), ev hanımı (%70) olduğu, herhangi bir işte çalışmadığı (%78,7) çekirdek ailede yaşadığı (%76,8) ve iki çocuğu (%43,4) olduğu saptanmıştır. Hane gelirlerinin 2000 ile 40000 TL arasında değiştiği ve aylık ortalama 7403 ± 5455 TL olduğu saptanmıştır. Eşlerinin yaşının 23 ile 52 yaş arasında değiştiği ve ortalama $35,16 \pm 5,69$ yaşlarında, ön lisans mezunu olduğu (%36,5) ve işçi (%81) olarak çalıştığı saptanmıştır. Annelerin çoğunun eşiyle flört ederek tanıştığı (%58,2), evlilik sürelerinin 1 ile 35 yıl arasında değiştiği ve ortalama evlilik sürelerinin $8,40 \pm 5,35$ yıl olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada formları doldururken çoğunun düşündüğü çocuğunun; 24-36 aylık olduğu (%55,9), kız çocukları olduğu (%60,1) ve planlı gebelik ile dünyaya geldikleri (%74,1) saptanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak; araştırmacı tarafından oluşturulmuş olan “Demografik Bilgi Formu”nun yanı sıra “Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeği”, “Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeği-Kısa Formu” ve “Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeği-Kısa Form” kullanılmıştır.

3.3.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan demografik bilgi formunda annelerin ve eşlerin yaşı, öğrenim düzeyi, mesleği, annenin medeni hali, çalışma durumu, hane geliri, evlilik süresi, eş ile tanışma şekli, aile yapısı, çocuk sayısı, formu doldururken düşündüğü çocuğun cinsiyeti, yaş gurubu ve gebeliğin planlaması durumlarına ilişkin sorular yer almaktadır.

3.3.2. Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeği

Anne-baba tükenmişlik ölçeği anne-babaların evlilik ilişkisinde yaşadıkları tükenmişlik düzeyini belirlemek amacıyla Kaner (149) tarafından geliştirilmiş, 52 madde ve 4 alt ölçekten (olumsuz eş ve evlilik ilişkisi, duygusal tükenmişlik, eşe ve çocuklara duyarlılık, evlilikten doyum alma) oluşan beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçekte yer alan maddeler “beni çok iyi tanımlıyor” (1), “beni iyi tanımlıyor” (2), “beni biraz tanımlıyor” (3), “beni pek iyi tanımlamıyor” (4) ve “beni hiç tanımlamıyor” (5) şeklinde puanlanmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık analizi Cronbach alfa katsayıları ile yapılmış ve alt ölçeklerin; olumsuz eş ve evlilik ilişkisi alt ölçeği için .94, duygusal tükenmişlik alt ölçeği için .93, eşe ve çocuklara duyarlılık alt ölçeği için .84 ve evlilikten doyum alma alt ölçeği için .89 olarak bulunmuştur. Ölçeği oluşturan tüm maddeler üzerinden yapılan Cronbach alfa iç tutarlılık analizi sonucunda ise ölçeğin Cronbach alfa katsayısı .89 olarak hesaplanmıştır (149).

Bu araştırmada ise anne baba tükenmişlik ölçeğinin olumsuz eş ve evlilik ilişkisi, duygusal tükenmişlik, eşe ve çocuklara duyarlılık ve evlilikten doyum alma alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları sırası ile 0.97, 0.95, 0.91 ve 0.93 olarak belirlenmiştir.

3.3.3. Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeği-Kısa Formu

Büyük üçlü mükemmeliyetçilik ölçeği mükemmeliyetçiliği ölçmek amacı ile Smith, Saklofske, Stoeber ve Sherry (150) tarafından 45 maddeden oluşan bir ölçme aracı olarak geliştirilmiştir. Ölçeğin 45 maddelik formu ise Feher ve diğerleri (151) tarafından revize edilerek kısa 16 maddelik formu oluşturulmuştur. Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin kısa formunun Türkçe ‘ye uyarlaması Kaçar-Başaran, Gökdağ, Erdoğan-Yıldırım ve Yorulmaz (152) tarafından yapılmıştır. 5’li likert formdan oluşan ölçeğin değerlendirilmesi “kesinlikle katılmıyorum” (1) ile “kesinlikle katılıyorum” (5) şeklinde yapılırken ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Katı mükemmeliyetçilik, öz-eleştirel mükemmeliyetçilik, narsistik mükemmeliyetçilik olmak üzere üç alt boyuttan oluşan ölçeğin sırası ile alt boyutlara ilişkin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları .85, .86 ve .75 olarak belirlenmiştir (152).

Bu araştırmada ise büyük l mükemmeliyetçilik leğinin kısa formunun katı mükemmeliyetçilik, öz-eleştirel mükemmeliyetçilik ve narsistik mükemmeliyetçilik alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları sırası ile 0.71, 0.76 ve 0.63 olarak belirlenmiştir.

3.3.4. Ebeveynlik Görevlerinde z Yeterlik leği (Kısa Form)

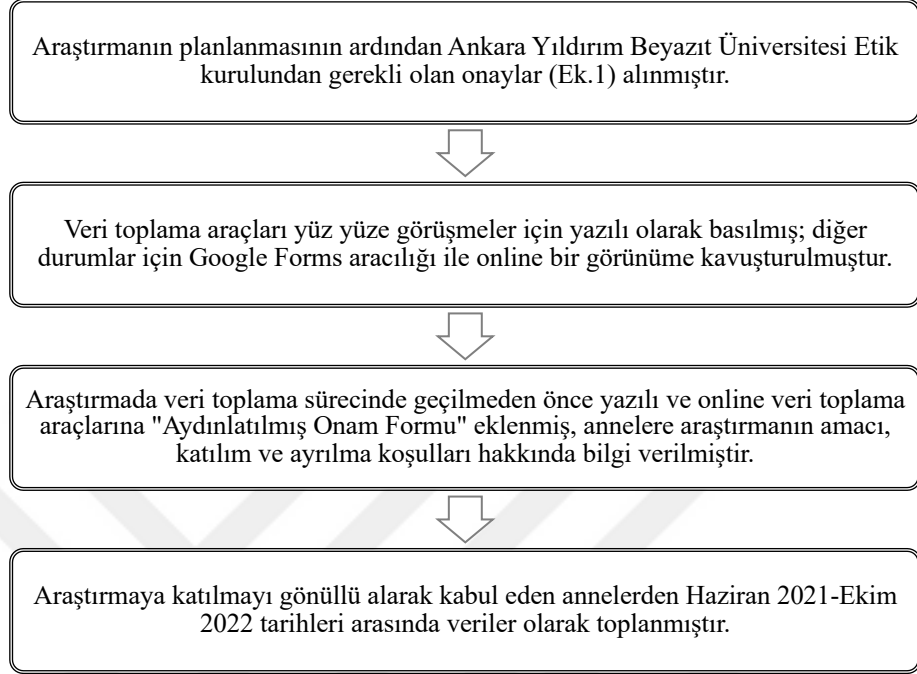
Ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik leği yeni doğan ve dört yaşları arasındaki çocukların anne-babalarının öz yeterliliklerini ölçmek amacı ile Van Rijen, Gasanova, Boonstra ve Huijding (153) tarafından geliştirilmiş olup ölçeğin Türkçe 'ye uyarlaması zkan Kunduracı ve Aksoy (2021) tarafından yapılmıştır. İlg-i-bakım, disiplin, oyun ve rutin olmak üzere toplamda dört alt boyut ve 26 maddeden oluşan ölçek altılı likert şeklinde değerlendirilmektedir. Ölçeğin geneline ilişkin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .88 olarak belirlenen ölçeğin alt boyutlarına ilişkin iç tutarlılık katsayıları ise ilgi-bakım alt boyutu için .82, disiplin için .79, oyun için .80 ve rutin alt boyutu için .79 olarak hesaplanmıştır (154)

Bu araştırmada ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik leğinin kısa formunun ilgi-bakım, disiplin, oyun ve rutin alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları sırası ile 0.90, 0.69, 0.75 ve 0.78 olarak belirlenmiştir.

3.4. Etik Prosedürler ve Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri yüz yüze ve online olarak toplanmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın katılımcılarına ilgili veri toplama araçlarını doldurmaya başlamadan önce, araştırmaya ilişkin detaylı bilgi verilmiştir. Kimliklerinin gizli tutulacağı, istedikleri zaman çalışmadan ayrılabilircekleri konusunda bilgilendirmeler yapılmıştır. Bunun yanı sıra katılımcılara araştırma kapsamı dışında kalan hiçbir soru sorulmayacağı ve özel hayata müdahale edilmeyeceği belirtilerek; katılımcıların kişisel haklarının ve gizliliğinin ihlal edilmeyeceği ve kişisel bilgilerinin kullanılmayacağı konusunda teminat verilmiştir. Son olarak ise katılımcılara aydınlatılmış onam formu sunulmuş ve bu formu onayladıkları takdirde araştırmaya

katılmaları sağlanmıştır. Bu bağlamda veri toplama sürecinde sırası ile şu aşamalar takip edilmiştir:

Şekil 3.1. Veri toplama sürecinin aşamaları.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin toplanmasının ardından analiz işlemlerine geçilmiştir. Araştırma verilerinin analizi bilgisayar ortamında IBM Statistical Package for the Social Sciences Statistics Version 24 programı kullanılarak yapılmıştır. Çalışma verilerinin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel analizlerden; ortalama, standart sapma, medyan, frekans, yüzde, minimum, maksimum kullanılmıştır. Nicel verilerin normal dağılıma uygunlukları çarpıklık basıklık analizleri ile sınanmıştır. Çarpıklık ve basıklık için -1,5 ile +1,5 aralığı normal dağılım için uygun aralık olarak kabul edilmiştir (155).

Tablo 3.2. Çalışmada kullanılan ölçeklerin çarpıklık ve basıklık bulguları.

Ölçekler	Çarpıklık	Basıklık
Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeği		
Olumsuz eş ve evlilik ilişkisi	-1,011	-0,355
Duygusal tükenmişlik	-0,875	-0,340
Eşe ve çocuklara duyarlılık	0,944	0,041
Evlilikten doyum olma	0,595	-0,904
“Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeği-Kısa Formu		
Katı Mükemmeliyetçilik	-0,047	-0,675
Öz-Eleştirel Mükemmeliyetçilik	0,278	-0,304
Narsistik Mükemmeliyetçilik	0,397	0,219
“Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeği’nin Kısa Formu”		
İlgi-Bakım	-2,021	4,604
Disiplin	0,122	-0,154
Oyun	-0,155	-0,273
Rutin	-0,266	-0,516

Çalışmada kullanılan ölçeklerin çarpıklık ve basıklık bulguları incelendiğinde (Tablo 3.2.); Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Evlilikten doyum olma”, “Olumsuz eş ve evlilik ilişkisi”, “Duygusal tükenmişlik”, “Eşe ve çocuklara duyarlılık” alt ölçeklerinin basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1,5 ile +1,5 arasında olduğu saptanmıştır. Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin “Katı Mükemmeliyetçilik”, “Öz-Eleştirel Mükemmeliyetçilik” ve “Narsistik Mükemmeliyetçilik” duyarlılık alt ölçeklerinin basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1,5 ile +1,5 arasında olduğu belirlenmiştir. Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeği’nin “Disiplin”, “Oyun” ve “Rutin” alt ölçeklerinin basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1,5 ile +1,5 arasında olduğu “İlgi-Bakım” alt ölçeğinin ise normal dağılım sınırları olarak kabul edilen -1,5 ile +1,5 arasında olmadığı ve normal dağılım göstermediği saptanmıştır.

Çalışmada kullanılan ölçeklerin güvenirlik katsayısının (Cronbach Alfa katsayısı) değerlendirilmesi aşağıdaki ölçüte göre yapılmıştır:

- $\alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir.
- $0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçek düşük güvenirliktedir.
- $0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise oldukça güvenilirirdir
- $0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir (156).

Normal dağılım gösteren nicel verilerin iki grup karşılaştırmalarında bağımsız gruplarda t testi, üç ve üzeri grupların karşılaştırmalarında One-way-ANOVA testi ve sonrasında farklılıkları belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analizi olarak LSD testi kullanılmıştır.

Normal dağılım göstermeyen nicel verilerin iki grup karşılaştırmalarında Mann-Whitney U testi, üç ve üzeri grupların karşılaştırmalarında Kruskal-Wallis testi ve sonrasında farklılıkları belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analizi olarak Mann-Whitney U testi kullanılmıştır.

Normal dağılım gösteren niceliksel sürekli değişkenler arasındaki ilişkilerini değerlendirmede Pearson Korelasyon Analizi, normal dağılım göstermeyen iki nicel değişkenin ilişkilerini değerlendirmede Spearman Korelasyon analizi kullanılmıştır.

Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkilerini belirlemede basit doğrusal regresyon analizi ve çoklu regresyon analizleri kullanılırken; ölçeklere ait iç tutarlılık düzeylerinin belirlenmesinde ise Cronbach Alpha katsayısı kullanılmıştır. Fark ve ilişkilerdeki anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde 24-48 aylık çocuğu olan annelerin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlilikleri ve tükenmişliklerinin mükemmeliyetçilikleri ile ilişkisinin incelenmesi amacıyla tek merkezli, tanımlayıcı ve kesitsel olarak gerçekleştirilen bu çalışmadan elde edilen bulgular yer almaktadır.

4.1. Annelerin Ölçek Puanlarına İlişkin Bulgular

Aşağıdaki tablodan çalışmaya katılan annelerin araştırmada kullanılan tüm ölçeklerden aldıkları puanlara ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 4.1. Çalışmada kullanılan annelerin ölçek puanları.

Ölçekler	Ort.±SS	Medyan	Min-Maks
Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeği			
Olumsuz eş ve evlilik ilişkisi	68,68±23,38	80	18-90
Duygusal tükenmişlik	62,75±19,12	69	17-85
Eşe ve çocuklara duyarlılık	25,81±11,27	23	11-55
Evlilikten doyum olma	14,28±7,68	12	6-30
“Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeği Katı Mükemmeliyetçilik -Kısa Formu			
Katı Mükemmeliyetçilik	11,61±3,83	12	4-20
Öz-Eleştirel Mükemmeliyetçilik	15,98±5,37	16	6-30
Narsistik Mükemmeliyetçilik	14,63±4,67	14	6-30
“Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeği’nin Kısa Formu”			
İlgi Bakım	26,66±5,66	31	7-35
Disiplin	14,37±4,26	14	5-25
Oyun	21,00±4,83	21	6-30
Rutin	22,60±4,984	23	10-30

Çalışmada kullanılan ölçeklerin puanları incelendiğinde (Tablo 4.1.); Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin alt ölçeklerinden “Evlilikten Doyum Alma” puanlarının

6 ile 30 puan arasında değiştiği, puan ortalamasının $14,28 \pm 7,68$ olduğu ve üst puana (6-30) daha yakın olduğu, “Olumsuz Eş ve Evlilik İlişkisi” puanlarının 18 ile 90 puan arasında değiştiği, puan ortalamasının $68,68 \pm 23,38$ olduğu ve üst puana (18-90) daha yakın olduğu, “Duygusal Tükenmişlik” puanlarının 17-85 puan arasında değiştiği, puan ortalamasının $62,75 \pm 19,12$ olduğu ve üst puana (17-85) daha yakın olduğu, Eşe ve Çocuklara Duyarlılık puanlarının 11 ile 55 puan arasında değiştiği, puan ortalamasının $25,81 \pm 11,27$ olduğu ve üst puana (11-55) daha yakın olduğu saptanmıştır.

Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin alt ölçeklerinden “Katı Mükemmeliyetçilik” puanlarının 4 ile 20 puan arasında değiştiği, puan ortalamasının $11,61 \pm 3,83$ olduğu ve üst puana (4-20) daha yakın olduğu, “Öz-Eleştirel Mükemmeliyetçilik” puanlarının 6 ile 30 puan arasında değiştiği, puan ortalamasının $15,98 \pm 5,37$ olduğu ve üst puana (6-30) daha yakın olduğu, “Narsistik Mükemmeliyetçilik” puanlarının 6 ile 30 puan arasında değiştiği, puan ortalamasının $14,63 \pm 4,67$ olduğu ve üst puana (6-30) daha yakın olduğu belirlenmiştir.

Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeği’nin alt ölçeklerinden “Disiplin” puanlarının 5 ile 25 puan arasında değiştiği puan ortalamasının $14,37 \pm 4,26$ olduğu ve üst puana (5-25) daha yakın olduğu, “Oyun” puanlarının 6 ile 30 puan arasında değiştiği, puan ortalamasının $21,00 \pm 4,83$ olduğu ve üst puana daha yakın olduğu, “Rutin” puanlarının 10 ile 30 puan arasında değiştiği puan ortalamasının $22,60 \pm 4,984$ olduğu ve üst puana (6-30) daha yakın olduğu, “İlgi-Bakım” puanlarının 7 ile 35 puan arasında değiştiği, puan ortalamasının $26,66 \pm 5,66$ olduğu ve üst puana (6-30) daha yakın olduğu saptanmıştır.

4.2. Sosyodemografik Özelliklerine Göre Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Aşağıdaki tabloda Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinden elde edilen puanların sosyodemografik özelliklere göre karşılaştırılmasından elde edilen bulgular yer almaktadır.

Tablo 4.2. Sosyodemografik özelliklerine göre Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.

Sosyodemografik Özellikler		ANNE-BABA TÜKENMİŞLİK ÖLÇEĞİ					
		Olumsuz eş ve evlilik ilişkisi		Duygusal tükenmişlik	Eşe ve çocuklara duyarlılık		Evlilikten doyum alma
Yaş							
Çarpıklık:0,395 Basıklık:-0,319		r(P):-0,081 p:0,190	r(P):-0,086 p:0,166	r(P):0,036 p:0,557		r(P):0,113 p:0,068	
Medeni Durum		Sıra Ort.	Sıra Ort.	Sıra Ort.		Sıra Ort.	
Evli		133,93	132,76	130,84		129,44	
Boşanmış		77,56	110,56	164,72		204,39	
Test Değeri		U:65300 p:0,029	U:-0,861 p:0,389	U:-1,314 p:0,189		U:491,500 p:0,003	
Eşin Yaşı Çarpıklık:0,365 Basıklık: -0,237		r(P):-0,066 p:0,284	r(P):-0,064 p:0,301	r(P):0,059 p:0,338		r(P):0,099 p:0,109	
Öğrenim durumu		Sıra Ort.	Sıra Ort.	Sıra Ort.		Sıra Ort.	
İlkokul ^a		99,21	103,67	143,25	b>e, p:0,002 c>f, p:0,037 d>b, p:0,003 b>f, p:0,000	146,67	f>b, p:0,001 c>f, p:0,039 d>b, p:0,003 e>b, p:0,018
Ortaokul ^b		112,99	117,99	163,74		160,83	
Lise ^c		126,66	129,01	144,37		150,81	
Önlisans ^d		146,69	141,79	127,41		120,23	
Lisans ^e		137,70	139,80	117,54		124,51	
Lisans üstü ^f		134,45	132,42	112,75		114,08	
Test Değeri		X ² :8,295 p:0,141	X ² :4,961 P:0,421:	X ² :14,509 p:0,013		X ² :14,439 p:0,013	
Eşinin Öğrenimi		Sıra Ort.	Sıra Ort.	Sıra Ort.		Sıra Ort.	
İlkokul		103,55	89,30	173,40		161,45	
Ortaokul		146,46	137,66	131,03		124,17	
Lise		129,29	129,98	132,48		122,50	
Önlisans		120,15	12,09	136,06		135,66	
Lisans		156,64	152,43	118,91		120,75	
Lisans üstü		124,35	133,03	129,00		141,49	
Test Değeri		X ² :11,088 p:0,051	X ² :8,462 p:0,133	X ² :4,825 p:0,438		X ² :4,364 p:0,498	
Meslek		Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS		Ort±SS	
Ev hanımı ^a	71,05±22,21		63,98±19,35	24,29±10,57	a<c,	13,18±7,58	a<b,
Memur ^b	63,18±26,77	b<a	58,95±20,73	29,64±12,89	p:0,004	15,93±7,80	p:0,030
İşçi ^c	63,14±23,47	P:0,044	61,09±15,15	28,97±11,20	a<b,	18,00±6,61	a<c,
Test Değeri	F:3,199 p:0,042		F:1,383 p:0,253	F:5,783 p:0,003	p:0,020	F:7,359 p:0,001	p:0,001
Eşin Mesleği		Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS		Ort±SS	
Memur		69,16± 23,12	63,16±18,10	25,68± 11,10		14,02± 7,41	
İşçi		68,57± 23,50	62,66±19,39	25,84± 11,33		14,34±7,75	
Test Değeri		t:0,160 p:0,873	t:0,167 p:0,868	t:-0,090 p:0,928		t:-0,267 p:0,790	
Çalışma Durumu		Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS		Ort±SS	
Evet		60,45± 26,81	56,68±20,00	29,45±12,89		16,93± 7,92	
Hayır		70,91± 21,91	64,40±18,59	24,83±10,61		13,57± 7,47	
Test Değeri		t:-2,688 p:0,009	t:-2,712 p:0,007	t:2,466 p:0,016		t:2,951 p:0,003	

F: One-Way ANOVA t: Student t testi, P: Pearson correlation, S: Spearman correlation, Anlamlılık düzeyi: p<0,05

Tablo 4.2. (devam) Sosyodemografik özelliklerine göre Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.

Sosyodemografik Özellikler	ANNE-BABA TÜKENMİŞLİK ÖLÇEĞİ			
	Olumsuz eş ve evlilik ilişkisi	Duygusal tükenmişlik	Eşe ve çocuklara duyarlılık	Evlilikten doyum olma
Hane Geliri Çarpıklık:1,946 Basıklık:5,138	r(S):-0,071 p:0,250	r(S):-0,086 p:0,165	r(S):0,171 p:0,005	r(S):0,110 p:0,075
Evlilik Süresi Çarpıklık:1,455 Basıklık: 2,734	r(S):0,035 p:0,570	r(S):-0,009 p:0,880	r(S):-0,059 p:0,339	r(S):-0,006 p:0,920
Eşi ile tanışma durumu	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Flört etme	67,37±23,71	62,07± 18,57	27,11± 11,77	15,31± 7,77
Görücü usulü	70,51± 22,90	63,71± 19,91	24,00±10,32	12,85± 7,39
Test Değeri	t:-1,073 p:0,284	t:-0,687 p:0,493	t:2,225 p:0,027	t:2,583 p:0,010
Aile Yapısı	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Çekirdek aile	68,01±28,68	62,73± 19,11	26,70± 11,71	14,89±7,81
Geniş aile	70,90±22,41	62,82± 19,33	22,87±9,17	12,26±6,90
Test Değeri	t:-0,845 p:0,399	t:-0,031 p:0,975	t:2,346 p:0,020	t:2,364 p:0,019
Çocuk sayısı Çarpıklık:0,056 Basıklık:-1,230	r(P):0,037 p:0,554	r(P):0,012 p:0,851	r(P):-0,109 p:0,077	r(P):-0,108 p:0,081
Bu formu doldururken düşünülen çocuğun yaşı	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
24-36 ay	40,20±22,94	63,50± 19,09	24,54±11,13	13,40±7,40
36-48 ay	66,76±23,89	61,80± 19,21	27,41± 11,28	15,40± 7,91
Test Değeri	t:1,187 p:0,236	t:0,716 p:0,475	t:-2,063 p:0,040	t:-2,106 p:0,036
Bu formu doldururken düşünülen çocuğun cinsiyeti	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Kız	70,45±22,49	64,23±18,58	24,91±1,80	13,24±7,20
Erkek	66,03±54	60,52± 19,79	27,16±11,87	15,85±8,12
Test Değeri	t:1,505 p:0,133	t:1,545, p:0,124	t:-1,591 p:0,113	t:-2,730 p:0,007
Bu formu doldururken düşünülen çocuğun planlı gebelik olma durumu	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Evet	70,45±23,20	64,21±19,20	25,70± 11,52	14,02±7,57
Hayır	63,63±23,35	58,57±18,39	26,13±10,61	15,03±7,99
Test Değeri	t:2,083 p:0,038	t:2,107 p:0,036	t:-0,274 p:0,785	t:-0,933 p:0,352

F: One-Way ANOVA t: Student t testi, P: Pearson correlation, S: Spearman correlation, Anlamlılık düzeyi: p<0,05.

Annelerin sosyodemografik özelliklerine göre Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeği puanlarının karşılaştırılması incelendiğinde (Tablo 4.2.); Anne-Baba Tükenmişlik

Ölçeğinin “Olumsuz eş ve evlilik ilişkisi” alt ölçeği puanları ile annenin yaşı, eşinin yaşı, hane geliri arasında negatif yönde evlilik süresi ve çocuk sayısı arasında ise pozitif yönde düşük düzeyde ilişkileri ($0 \leq r \leq 0,29$) olduğu ancak bu ilişkilerin ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Olumsuz eş ve evlilik ilişkisi” alt ölçeği puanlarının annenin öğrenim durumuna, eşinin öğrenim durumuna, eşinin mesleğine, eşiyle tanışma durumuna, aile yapısına, formu doldururken düşündüğü çocuğunun yaş grubuna ve çocuğunun cinsiyetine göre alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıkların olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Olumsuz eş ve evlilik ilişkisi” alt ölçeği puanlarının annenin medeni durumuna göre alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu, evli olanların sıra ortalamalarının (Sıra ort: 133,93) boşanmış olanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Olumsuz eş ve evlilik ilişkisi” alt ölçeği puanlarının annenin mesleğine göre alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu, ev hanımı olanların puan ortalamalarının ($71,05 \pm 22,21$) memur olanlardan daha yüksek olmasının bu farklılığa neden olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Olumsuz eş ve evlilik ilişkisi” alt ölçeği puanlarının annenin çalışma durumuna göre alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu, bir işte çalışmayan annelerin puan ortalamalarının ($70,91 \pm 21,91$) çalışan annelerinkinden daha yüksek olmasının bu farklılığa neden olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Olumsuz eş ve evlilik ilişkisi” alt ölçeği puanlarının Formu doldururken düşündüğü çocuğunun planlı gebelik olma durumuna göre alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu, gebeliği planlı olan annelerin puan ortalamalarının ($70,45 \pm 23,20$) gebeliği planlı olmayan annelerinkinden daha yüksek olmasının bu farklılığa neden olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Duygusal Tükenmişlik” alt ölçeği puanları ile annenin yaşı, eşinin yaşı, hane geliri arasında negatif yönde evlilik süresi ve çocuk sayısı arasında ise pozitif yönde düşük düzeyde ilişkileri ($0 \leq r \leq 0,29$) olduğu ancak bu ilişkilerin ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Duygusal Tükenmişlik” alt ölçeği puanlarının; Annenin medeni durumuna, annenin öğrenim durumuna, eşinin öğrenim durumuna, eşinin mesleğine, eşiyle tanışma durumuna, aile yapısına, formu doldururken düşündüğü çocuğunun yaş grubuna ve çocuğunun cinsiyetine göre alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıkların olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Duygusal Tükenmişlik” alt ölçeği puanlarının annenin çalışma durumuna göre alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu, bir işte çalışmayan annelerin puan ortalamalarının ($64,40 \pm 18,59$) çalışan annelerinkinden daha yüksek olmasının bu farklılığa neden olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Duygusal Tükenmişlik” alt ölçeği puanlarının Formu doldururken düşündüğü çocuğunun planlı gebelik olma durumuna göre alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu, gebeliği planlı olan annelerin puan ortalamalarının ($64,21 \pm 19,20$) gebeliği planlı olmayan annelerinkinden daha yüksek olmasının bu farklılığa neden olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Eşe ve çocuklara duyarlılık” alt ölçeği puanları ile annenin yaşı ve eşinin yaşı arasında pozitif yönde evlilik süresi ve çocuk sayısı arasında ise negatif yönde düşük düzeyde ilişkileri ($0 \leq r \leq 0,29$) olduğu ancak bu ilişkilerin ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Eşe ve çocuklara duyarlılık” alt ölçeği puanları ile hane geliri arasında pozitif yönde ($0 \leq r(S): 0,171 \leq 0,29$) düşük düzeyde ilişkisi olduğu ve bu ilişkinin de istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Eşe ve çocuklara duyarlılık” alt ölçeği puanlarının; Annenin medeni durumuna, eşinin öğrenim durumuna, eşinin mesleğine, formu doldururken düşündüğü çocuğunun cinsiyetine ve çocuğunun planlı gebelik olma durumuna göre alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıkların olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Eşe ve çocuklara duyarlılık” alt ölçeği puanlarının; annenin öğrenim durumuna göre alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıkların olduğu ve ortaokul mezunu olan annelerin sıra ortalamalarının diğer gruplardan daha yüksek (Sıra ort: 163,74) olmasının, lisansüstü mezunu olan annelerin sıra ortalamalarının (Sıra ort: 112,75) ise daha düşük olmasının anlamlı düzeyde farklılıklara neden olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Eşe ve çocuklara duyarlılık” alt ölçeği puanlarının, annenin mesleğine göre alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıkların olduğu ve ev hanımı olan annelerin puan ortalamalarının ($24,29\pm10,57$) diğer gruplardan daha düşük olmasının anlamlı düzeyde farklılıklara neden olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Eşe ve çocuklara duyarlılık” alt ölçeği puanlarının annenin çalışma durumuna göre alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu, bir işte çalışan annelerin puan ortalamalarının ($29,45\pm12,89$) bir işte çalışmayan annelerinkinden daha yüksek olmasının bu farklılığa neden olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Eşe ve çocuklara duyarlılık” alt ölçeği puanlarının eşiyile tanışma durumuna göre alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıkların olduğu ve flört ederek tanışan annelerin puan ortalamalarının ($27,11\pm11,77$) görücü usulü ile tanışan annelerin puan ortalamalarından daha yüksek olmasının anlamlı farklılığa neden olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Eşe ve çocuklara duyarlılık” alt ölçeği puanlarının aile yapısına göre alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıkların olduğu ve çekirdek aile de yaşayan annelerin puan ortalamasının ($26,70\pm$

11,71) geniş ailede yaşayan annelerin puan ortalamasından daha yüksek olmasının anlamlı düzeyde farklılığa neden olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Eşe ve çocuklara duyarlılık” alt ölçeği puanlarının formu doldururken düşündüğü çocuğunun yaş grubuna göre alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıkların olduğu ve 36 aylık ile 48 aylık arasında çocuğa sahip olan annelerin puan ortalamalarının ($27,41 \pm 11,28$) 24 aylık ile 35 aylık arasında çocuğa sahip olan annelerin puan ortalamalarından daha yüksek olmasının anlamlı düzeyde farklılığa neden olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Evlilikten doyum alma” alt ölçeği puanları ile annenin yaşı, eşinin yaşı ve hane geliri arasında pozitif yönde çocuk sayısı ve evlilik süresi arasında ise negatif yönde düşük düzeyde ilişkileri ($0 \leq r \leq 0,29$) olduğu ancak bu ilişkilerin ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Evlilikten doyum alma” alt ölçeği puanlarının; öğrenim durumuna, eşinin mesleğine ve formu doldururken düşündüğü çocuğunun planlı gebelik olma durumuna göre alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıkların olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Evlilikten doyum alma” alt ölçeği puanlarının Annenin medeni durumuna göre alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıkların olduğu ve boşanmış annelerin sıra ortalamalarının (Sıra ort: 204,39) evli olanların sıra ortalamalarından daha yüksek olmasının anlamlı düzeyde farklılığa neden oldu saptanmıştır ($p<0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Evlilikten doyum alma” alt ölçeği puanlarının; annenin öğrenim durumuna göre alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıkların olduğu ve ortaokul mezunu olan annelerin sıra ortalamalarının diğer gruplardan daha yüksek (Sıra ort: 160,83) olmasının, lisansüstü mezunu olan annelerin sıra ortalamalarının (Sıra ort: 114,08) ise daha düşük olmasının anlamlı düzeyde farklılıklara neden olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Evlilikten doyum alma” alt ölçeği puanlarının annenin mesleğine göre alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıkların olduğu ve ev hanımı olanların puan ortalamalarının ($13,18 \pm 7,58$) diğer gruplardan daha düşük olmasının anlamlı farklılığa neden olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Evlilikten doyum alma” alt ölçeği puanlarının annenin bir işte çalışma durumuna göre alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıkların olduğu ve bir işte çalışan annelerin puan ortalamalarının ($16,93 \pm 7,92$) bir işte çalışmayan annelerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde daha yüksek olmasının neden olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Evlilikten doyum alma” alt ölçeği puanlarının eşiyle tanışma durumuna göre alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıkların olduğu ve flört ederek tanışan annelerin puan ortalamalarının ($15,31 \pm 7,77$) görücü usulü ile tanışan annelerin puan ortalamalarından daha yüksek olmasının anlamlı farklılığa neden olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Evlilikten doyum alma” alt ölçeği puanlarının aile yapısına göre alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıkların olduğu ve çekirdek aile de yaşayan annelerin puan ortalamasının ($14,89 \pm 7,81$) geniş ailede yaşayan annelerin puan ortalamasından daha yüksek olmasının anlamlı düzeyde farklılığa neden olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Evlilikten doyum alma” alt ölçeği puanlarının formu doldururken düşündüğü çocuğunun yaş grubuna göre alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıkların olduğu ve 36 aylık ile 48 aylık arasında çocuğa sahip olan annelerin puan ortalamalarının ($15,40 \pm 7,91$) 24 aylık ile 35 aylık arasında çocuğa sahip olan annelerin puan ortalamalarından daha yüksek olmasının anlamlı düzeyde farklılığa neden olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Evlilikten doyum alma” alt ölçeği puanlarının çocuğunun cinsiyetine göre alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıkların olduğu ve çocuğu erkek olan annelerin puan ortalamalarının

(15,85±8,12) çocuğu kız olan annelerin puan ortalamalarından daha yüksek olmasının anlamlı düzeyde farklılığa neden olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

4.3. Sosyodemografik Özelliklerine Göre Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Aşağıdaki tabloda Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinden elde edilen puanların sosyodemografik özelliklere göre karşılaştırılmasından elde edilen bulgular yer almaktadır.

Tablo 4.3. Sosyodemografik özelliklerine göre Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.

Sosyodemografik Özellikler	BÜYÜK ÜÇLÜ MÜKEMMELİYETÇİLİK ÖLÇEĞİ		
	Katı mükemmeliyetçilik	Öz-eleştirel mükemmeliyetçilik	Narsistik mükemmeliyetçilik
Yaş			
Çarpıklık:0,395 Basıklık:-0,319	r(P):0,011 p:0,854	r(P):-0,006, p:0,917	r(P):0,010 p:0,872
Medeni Durum	Sıra Ort.	Sıra Ort.	Sıra Ort.
Evli	130,70	131,48	130,83
Boşanmış	168,72	146,78	165,06
Test Değeri	U:812,500, p:0,552	U:845,500, p:0,184	U:1010,000, p:0,552
Eşin Yaşı			
Çarpıklık:0,365 Basıklık:-0,237	r(P):-0,004 p:0,953	r(P):0,009 p:0,882	r(P):0,012 p:0,843
Eğitim durumu	Sıra Ort.	Sıra Ort.	Sıra Ort.
İlkokul	115,42	153,71	127,42
Ortaokul	138,64	134,86	139,38
Lise	123,09	115,96	108,38
Önlisans	121,74	128,83	126,03
Lisans	139,45	132,83	132,45
Lisans üstü	143,19	138,49	149,50
Test Değeri	X ² :4,313, p:0,505	X ² :3,082, p:0,687	X ² :7,039, p:0,218
Eşin Eğitimi	Sıra Ort.	Sıra Ort.	Sıra Ort.
İlkokul	122,60	107,15	118,90
Ortaokul	107,78	125,99	108,87
Lise	134,71	120,60	132,50
Önlisans	134,66	131,16	125,54
Lisans	142,85	136,23	152,54
Lisans üstü	135,01	144,54	144,00
Test Değeri	X ² :5,312, p:0,379	X ² :3,211, p:0,667	X ² :9,488, p:0,091
Mesleği	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Ev hanımı	11,67± 3,77	15,90±5,25	14,57± 4,60
Memur	11,41± 3,93	15,95±6,16	14,61±4,99
İşçi	11,54± 4,14	16,46±5,07	15,00± ,75
Test Değeri	F:0,091, p:0,913	F:0,157, p:0,855	F:0,127, p:0,881
Eşin Mesleği	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Memur	11,92± 3,97	16,38± 6,55	14,40±5,18
İşçi	11,54± 3,81	15,89±5,07	14,69±4,56
Test Değeri	t:0,630, p:0,529	t:0,577, p:0,564	t:-0,388, p:0,698
Çalışma Durumu	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Çalışıyor	11,95± 3,75	16,98± 5,32	15,79±4,55
Çalışmıyor	11,52± 3,86	15,71± 5,37	14,32±4,67
Test Değeri	t:0,735, p:0,463	t:1,570, p:0,118	t:2,097, p:0,037
Hane Geliri			
Çarpıklık:1,946 Basıklık:5,138	r(S):-0,076 p:0,222	r(S):-0,078 p:0,208	r(S):-0,025 p:0,687
Evlilik Süresi			
Çarpıklık:1,455, Basıklık: 2,734	r(S):0,025 p:0,689	r(S):-0,016 p:0,794	r(S):0,042 p:0,495

F: One-Way ANOVA t: Student t testi, P: Pearson correlation, S: Spearman correlation, Anlamlılık düzeyi: p<0,05

Tablo 4.3. (devam) Sosyodemografik özelliklerine göre Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeği puanlarının karşılaştırılması.

Sosyodemografik Özellikler	BÜYÜK ÜÇLÜ MÜKEMMELİYETÇİLİK ÖLÇEĞİ		
	Katı mükemmeliyetçilik	Öz-eleştirel mükemmeliyetçilik	Narsistik mükemmeliyetçilik
Eş ile tanışma durumu	Ort±SS	Sıra Ort.	Ort±SS
Flört etme	11,47± 3,85	15,93± 5,66	14,21± 4,61
Görücü usulü	11,81±3,81	16,05 ±4,97	15,22±4,72
Test Değeri	t:-0,706 p:0,481	t:-0,178 p:0,859	t:-1,734 p:0,084
Aile Yapısı	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Çekirdek aile	11,73± 3,71	16,07±5,26	14,74±4,63
Geniş aile	11,23± 4,21	15,69±5,76	14,28±4,85
Test Değeri	t:0,889 p:0,375	t:0,491 p:0,624	t:0,672 p:0,502
Çocuk sayısı			
Çarpıklık:0,056 Basıklık:-1,230	r:-0,023 p:0,709	r:-0,089 p:0,151	r:0,016 p:0,797
Bu formu doldururken düşünülen çocuğun yaşı	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
24-36 ay	11,50± 3,80	15,93±5,21	14,32± 4,49
36-48 ay	11,76± 3,89	16,05±5,60	15,03± 4,89
Test Değeri	t:-0,550 p:0,583	t:-0,179 p:0,858	t:-0,218 p:0,224
Bu formu doldururken düşünülen çocuğun cinsiyeti	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Kız	11,49± 3,60	15,87±5,13	14,43± 4,32
Erkek	11,79±4,18	16,15±5,74	14,93± 5,16
Test Değeri	t:-0,614 p:0,540	t:-0,412 p:0,681	t:-0,854 p:0,394
Bu formu doldururken düşünülen çocuğun planlı gebelik olma durumu	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Evet	11,63± 3,92	15,91±5,27	14,71±4,68
Hayır	11,56± 3,61	16,19±5,69	14,40±4,67
Test Değeri	t:0,133 p:0,894	t:-0,367 p:0,714	t:0,479 p:0,632

F: One-Way ANOVA t: Student t testi, P: Pearson correlation, S: Spearman correlation, Anlamlılık düzeyi: p<0,05

Annelerin sosyodemografik özelliklerine göre Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeği puanlarının karşılaştırılması incelendiğinde (Tablo 4.3.); Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin “Katı Mükemmeliyetçilik” alt ölçeği puanları ile annenin yaşı ve evlilik süresi arasında pozitif yönde eşinin yaşı, çocuk sayısı ve hane

geliri arasında ise negatif yönde düşük düzeyde ilişkileri ($0 \leq r \leq 0,29$) olduğu ancak bu ilişkilerin ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin “Katı Mükemmeliyetçilik” alt ölçeği puanlarının annenin medeni durumuna, annenin öğrenim durumuna, eşinin öğrenim durumuna, annenin mesleğine, eşinin mesleğine, annenin çalışma durumuna, eşiyle tanışma durumuna, aile yapısına, formu doldururken düşündüğü çocuğunun yaş grubuna, çocuğunun cinsiyetine ve planlı gebelik olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıkların olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin “Öz-Eleştirel Mükemmeliyetçilik” alt ölçeği puanları ile annenin yaşı, evlilik süresi, hane geliri ve çocuk sayısı arasında negatif yönde, eşinin yaşı, arasında ise pozitif yönde düşük düzeyde ilişkileri ($0 \leq r \leq 0,29$) olduğu ancak bu ilişkilerin ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin “Öz-Eleştirel Mükemmeliyetçilik” alt ölçeği puanlarının annenin medeni durumuna, annenin öğrenim durumuna, eşinin öğrenim durumuna, annenin mesleğine, eşinin mesleğine, annenin çalışma durumuna, eşiyle tanışma durumuna, aile yapısına, formu doldururken düşündüğü çocuğunun yaş grubuna, çocuğunun cinsiyetine ve planlı gebelik olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıkların olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin “Narsistik Mükemmeliyetçilik” alt ölçeği puanları ile annenin yaşı, eşinin yaşı, evlilik süresi ve çocuk sayısı arasında pozitif yönde, hane geliri arasında ise negatif yönde düşük düzeyde ilişkileri ($0 \leq r \leq 0,29$) olduğu ancak bu ilişkilerin ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin “Narsistik Mükemmeliyetçilik” alt ölçeği puanlarının annenin medeni durumuna, annenin öğrenim durumuna, eşinin öğrenim durumuna, annenin mesleğine, eşinin mesleğine, annenin çalışma durumuna, eşiyle tanışma durumuna, aile yapısına, formu doldururken düşündüğü çocuğunun yaş grubuna, çocuğunun cinsiyetine ve planlı gebelik olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıkların olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

4.4. Annelerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeği (Kısa Formu) Puanlarının Karşılaştırılması

Aşağıdaki tabloda Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinden elde edilen puanların sosyodemografik özelliklere göre karşılaştırılmasından elde edilen bulgular yer almaktadır.

Tablo 4.4. Annelerin sosyodemografik özelliklerine göre Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeği (Kısa formu) puanlarının karşılaştırılması.

	EBEVEYNLİK GÖREVLERİNDE ÖZ YETERLİK ÖLÇEĞİ			
	İlgi Bakım	Disiplin	Oyun	Rutin
Yaş				
Çarpıklık:0,395 Basıklık:-0,319	r(S):-0,032 p:0,606	r(P):-0,086 p:0,163	r(P):-0,059 p:0,340	r(P):-0,080 p:0,196
Medeni Durum	Sıra Ort.	Sıra Ort.	Sıra Ort.	Sıra Ort.
Evli	131,83	132,19	132,44	131,13
Boşanmış	136,78	126,56	119,50	156,67
Test Değeri	U:1100,00, p:0,847	U:1094,000 p:0,827	U:1030,500 p:0,615	U:921,000 p:0,321
Eşin Yaşı				
Çarpıklık: 0,365 Basıklık:-0,237	r(S):-0,058 p:0,347	r(P):0,044 p:0,477	r(P):-0,106 p:0,088	r(P):-0,104 p:0,092
Öğrenim durumu	Sıra Ort.	Sıra Ort.	Sıra Ort.	Sıra Ort.
İlkokul ^a	150,25	120,33	117,00	134,54
Ortaokul ^b	130,07	119,98	143,72	130,58
Lise ^c	136,66	110,88	130,24	143,54
Önlisans ^d	141,10	137,56	139,25	130,21
Lisans ^e	142,13	151,65	130,24	135,35
Lisans üstü ^f	105,40	134,01	118,04	124,78
Test Değeri	X ² :9,280, p:0,098	X ² :7,586 p:0,181	X ² :4,060 p:0,541	X ² :1,428 p:0,921
Eşin Öğrenimi	Sıra Ort.	Sıra Ort.	Sıra Ort.	
İlkokul ^a	125,35	86,65	131,25	152,00
Ortaokul ^b	130,18	128,00	127,03	140,47
Lise ^c	142,12	100,98	151,71	135,19
Önlisans ^d	127,77	136,76	131,79	129,82
Lisans ^e	145,30	146,56	145,71	136,83
Lisans üstü ^f	124,13	132,93	112,22	118,29
Test Değeri	X ² :2,880, p:0,718	X ² :9,492 p:0,091	X ² :6,406 p:0,269	X ² :3,000 p:0,700
Mesleği	Sıra Ort.	Ort±SS .	Ort±SS	Ort±SS
Ev hanımı	133,61	14,56±4,26	21,55±4,84	22,57±5,11
Memur	130,31	13,07±4,26	20,80±5,35	22,89±4,93
İşçi	125,69	15,03±4,01	20,26±3,94	22,37±4,47
Test Değeri	X ² :0,349 p:0,840	F:2,693, p:0,070	F:1,304, p:0,273	F:0,112 p:0,894
Eşin Mesleği	Sıra Ort.	Ort±SS .	Ort±SS	Ort±SS
Memur	132,93	13,60±4,18	21,46±4,74	23,24±4,99
İşçi	131,78	14,55±4,27	21,21±4,86	22,45±4,98
Test Değeri	U:5278,500 P:0,923	t:0,041, p:0,154	t:0,334 p:0,739	t:1,014 p:0,312

F:One-Way ANOVA t: Student t testi, P: Pearson correlation, S: Spearman correlation, Anlamlılık düzeyi: p<0,05

Tablo 4.4. (devam) Annelerin sosyodemografik özelliklerine göre Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeği (Kısa formu) puanlarının karşılaştırılması.

Sosyodemografik Özellikler	EBEVEYNLİK GÖREVLERİNDE ÖZ YETERLİK ÖLÇEĞİ			
	İlgi Bakım	Disiplin	Oyun	Rutin
Çalışma Durumu	Sıra Ort.	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Çalışıyor	132,86	14,00±4,69	20,70±5,27	22,48±4,93
Çalışmıyor	131,50	14,47±4,14	21,41±4,70	22,63±5,01
Test Değeri	U:5692,000 p:0,836	t:-0,738 p:0,461	T:-0,976: p:0,330	t:-0,194 p:0,846
Hane Geliri				
Çarpıklık:1,946 Basıklık :5,138	r(S):-0,019 p:0,761	r(S):-0,200 p:0,001	r(S):0,069 p:0,262	r(S):0,109 p:0,076
Evlilik Süresi	r(S):-0,079 p:0,202	r(S):-0,042 p:0,497	r(S):0,014 p:0,818	r(S):-0,024 p:0,697
Çarpıklık:1,455 Basıklık: 2,734				
Eşyle tanışma durumu	Sıra Ort.	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Flört etme	135,23	14,28±4,03	21,46±4,96	22,95±4,93
Görücü usulü	127,50	14,50±4,57	20,96±4,65	22,10±5,04
Test Değeri	U:7920,500 p:0,414	t:-0,411 p:0,682	t:0,829, p:0,408	t:1,374 p:0,171
Aile Yapısı	Sıra Ort.	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Çekirdek aile	132,95	14,43±4,20	21,04±4,91	22,50±5,03
Geniş aile	128,84	14,18±4,49	21,97±4,50	22,93±5,27
Test Değeri	U:5968,500 p:0,710	t:0,402 p:0,688	t:-0,317 p:0,189	t:-0,603 p:0,547
Çocuk sayısı	r(S):-0,79 p:0,202	r(P):-0,014 p:0,823	r(P):-0,044 p:0,480	r(P):-0,028 P:0,651
Çarpıklık:0,056 Basıklık :-1,230				
Bu formu doldururken düşünülen çocuğun yaşı	Sıra Ort.	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
24-36 ay	142,89	14,06±4,40	21,59±5,03	23,13±4,86
36-48 ay	118,20	14,77±4,05	20,83±4,54	21,92±5,08
Test Değeri	U:6925,500 p:0,009	t:-1,337 p:0,182:	t:1,276 p:0,203	t:1,960 p:0,051
Bu formu doldururken düşünülen çocuğun cinsiyeti	Sıra Ort.	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Kız	130,05	14,53± 4,21	21,01±4,90	23,18±4,83
Erkek	134,93	14,13±4,34	21,63±4,71	21,72±5,12
Test Değeri	U:7987,00 p:0,608	t:0,742 p:0,738	t:-1,024 p:0,307	t:2,336 p:0,020
Bu formu doldururken düşünülen çocuğun planlı gebelik olma durumu	Sıra Ort.	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Evet	136,23	14,13±4,21	21,38±4,91	22,61±4,79
Hayır	119,86	15,07±4,35	20,88±4,60	22,56±5,55
Test Değeri	U:5804,500 p:0,124	t:-1,581 p:0,115	t:0,738 p:0,461	t:0,073 p:0,942

F:One-Way ANOVA t: Student t testi, P: Pearson correlation, S: Spearman correlation, Anlamlılık düzeyi: p<0,05

Annelerin sosyodemografik özelliklerine göre Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeği (Kısa Formu) puanlarının karşılaştırılması incelendiğinde (Tablo 4.4); Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin “İlgi-Bakım” alt ölçeği puanları ile annenin yaşı, eşinin yaşı, hane geliri, evlilik süresi ve çocuk sayısı arasında negatif yönde düşük düzeyde ilişkileri ($0 \leq r \leq 0,29$) olduğu ancak bu ilişkilerin ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin “İlgi-Bakım” alt ölçeği puanlarının annenin medeni durumuna, annenin öğrenim durumuna, eşinin öğrenim durumuna, annenin mesleğine, eşinin mesleğine, annenin çalışma durumuna, hane gelirine, eşiyle tanışma durumuna, aile yapısına, çocuğunun cinsiyetine ve planlı gebelik olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıkların olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$). Formu doldururken düşündüğü çocuğunun yaş grubuna göre “İlgi-Bakım” alt ölçeğinin sıra ortalama puanları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ve 24-36 aylık çocuğu olan annelerin sıra ortalama puanlarının (Sıra ort: 142,89) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$).

Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin “Disiplin” alt ölçeği puanları ile annenin yaşı, eşinin yaşı, evlilik süresi, çocuk sayısı arasında negatif yönde düşük düzeyde ilişkileri ($0 \leq r \leq 0,29$) olduğu ancak bu ilişkilerin ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$). Hane geliri arasında ise negatif yönde düşük düzeyde bir ilişkisi ($0 \leq r: -0,200 \leq 0,29$) olduğu ve bu ilişkinin de istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$).

Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin “Disiplin” alt ölçeği puanlarının annenin medeni durumuna, annenin öğrenim durumuna, eşinin öğrenim durumuna, annenin mesleğine, eşinin mesleğine, annenin çalışma durumuna, hane gelirine, eşiyle tanışma durumuna, aile yapısına, formu doldururken düşündüğü çocuğunun cinsiyetine, çocuğunun yaş grubuna ve planlı gebelik olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıkların olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin “Oyun” alt ölçeği puanları ile annenin yaşı, eşinin yaşı, evlilik süresi ve çocuk sayısı arasında negatif yönde hane

geliri arasında ise pozitif yönde düşük düzeyde ilişkileri ($0 \leq r \leq 0,29$) olduğu ancak bu ilişkilerin ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin “Oyun” alt ölçeği puanlarının annenin medeni durumuna, annenin öğrenim durumuna, eşinin öğrenim durumuna, annenin mesleğine, eşinin mesleğine, annenin çalışma durumuna, hane gelirine, eşiyle tanışma durumuna, aile yapısına, formu doldururken düşündüğü çocuğunun cinsiyetine, çocuğunun yaş grubuna ve planlı gebelik olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıkların olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin “Rutin” alt ölçeği puanları ile annenin yaşı, eşinin yaşı, evlilik süresi ve çocuk sayısı arasında negatif yönde, hane geliri arasında ise pozitif yönde düşük düzeyde ilişkileri ($0 \leq r \leq 0,29$) olduğu ancak bu ilişkilerin ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin “Rutin” alt ölçeği puanlarının annenin öğrenim durumuna, medeni durumuna, annenin mesleğine, eşinin öğrenim durumuna, eşinin mesleğine, annenin bir işte çalışma durumuna, aile yapısına, eşiyle tanışma durumuna, formu doldururken düşündüğü çocuğunun cinsiyetine, çocuğunun yaş grubuna ve planlı gebelik olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıkların olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin “Rutin” alt ölçeği puanlarının form doldurulurken düşünülen çocuğun cinsiyetine göre alt grupları aralarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu, kız çocuğu olan annelerin puan ortalamasının ($23,18 \pm 4,824$) erkek çocuğu olan annelerin puan ortalamasından daha yüksek olmasının anlamlı düzeyde farklılığa neden olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$).

4.5. Annelerin Tükenmişlik, Mükemmeliyetçilik ve Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

Aşağıdaki tabloda Annelerin Tükenmişlik, Mükemmeliyetçilik ve Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular yer almaktadır.

Tablo 4.5. Çalışmada kullanılan ölçeklerin ilişkileri.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.Olumsuz eş ve evlilik ilişkisi	1	0,896**	-0,594**	-0,657**	-0,031	-0,030	-0,032	0,093	-0,065	0,056	-0,106
2. Duygusal tükenmişlik		1	-0,511**	-0,538**	-0,048	-0,057	-0,050	0,085	-0,097	0,069	-0,067
3. Eşe ve çocuklara duyarlılık			1	0,739**	-0,042	-0,037	0,015	-0,129*	0,057	-0,080	0,006
4. Evlilikten doyum alma				1	0,039	0,011	0,067	-0,084	0,104	-0,121	0,000
5. Katı mükemmeliyetçilik					1	0,573**	0,703**	-0,064	0,073	-0,073	0,036
6. Öz-eleştirel mükemmeliyetçilik						1	0,614**	-0,198**	0,212**	-0,143*	-0,153*
7. Narsistik mükemmeliyetçilik							1	-0,028	0,096	-0,096	-0,058
8. İlgi Bakım***								1	-0,248**	0,498**	0,441**
9. Disiplin									1	-0,495**	-0,311**
10. Oyun										1	0,446**
11. Rutin											1

*p<0,05, **p<0,01, ***Spearman correlation

Annelerin ölçek puanlarının birbirleriyle olan ilişkileri incelendiğinde (Tablo 4.5.); Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Olumsuz Eş ve Evlilik İlişkisi” alt ölçeği puanları ile Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin “Katı Mükemmeliyetçilik”, “Öz-eleştirel mükemmeliyetçilik” ve “Narsistik mükemmeliyetçilik” alt ölçeği puanları arasında negatif yönde düşük düzeyde ilişkileri ($0 \leq r \leq 0,29$) olduğu ancak bu ilişkilerin ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Olumsuz Eş ve Evlilik İlişkisi” alt ölçeği puanları ile Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeği’nin “İlgi-Bakım” ve “Oyun” alt ölçeği puanları arasında pozitif yönde “Disiplin” ve “Rutin” alt ölçek puanları arasında ise negatif yönde düşük düzeyde ilişkileri ($0 \leq r \leq 0,29$) olduğu ancak bu ilişkilerin ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Duygusal Tükenmişlik” alt ölçeği puanları ile Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin “Katı Mükemmeliyetçilik”, “Öz-eleştirel mükemmeliyetçilik” ve “Narsistik mükemmeliyetçilik” alt ölçeği puanları arasında negatif yönde düşük düzeyde ilişkileri ($0 \leq r \leq 0,29$) olduğu ancak bu ilişkilerin ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Duygusal Tükenmişlik” alt ölçeği puanları ile Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeği’nin “İlgi-Bakım” ve “Oyun” alt ölçeği puanları arasında pozitif yönde “Disiplin” ve “Rutin” alt ölçek puanları arasında ise negatif yönde düşük düzeyde ilişkileri ($0 \leq r \leq 0,29$) olduğu ancak bu ilişkilerin ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Eşe ve Çocuklara Duyarlılık” alt ölçeği puanları ile Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin “Katı Mükemmeliyetçilik” ve “Öz-eleştirel Mükemmeliyetçilik” alt ölçeklerinin puanları arasında negatif yönde, “Narsistik Mükemmeliyetçilik” alt ölçeği arasında ise pozitif yönde düşük düzeyde ilişkileri ($0 \leq r \leq 0,29$) olduğu ancak bu ilişkilerin ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Eşe ve Çocuklara Duyarlılık” alt ölçeği puanları ile Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeği’nin “Disiplin” ve “Rutin” alt ölçek puanları arasında pozitif yönde, “Oyun” alt ölçeği puanları arasında ise negatif

yönde düşük düzeyde ilişkisi ($0 \leq r: -0,192 \leq 0,29$) olduğu ancak bu ilişkilerin ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$). “İlgi-Bakım” alt ölçeği puanları arasında negatif yönde ($0 \leq r: -0,129 \leq 0,29$) düşük düzeyde ilişkisi olduğu ve bu ilişkinin de istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Evlilikten Doyum Alma” alt ölçeği puanları ile Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin “Katı Mükemmeliyetçilik”, “Öz-eleştirel mükemmeliyetçilik” ve “Narsistik mükemmeliyetçilik” alt ölçeği puanları arasında pozitif yönde düşük düzeyde ilişkileri ($0 \leq r \leq 0,29$) olduğu ancak bu ilişkilerin ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeğinin “Evlilikten Doyum Alma” alt ölçeği puanları ile Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeği’nin “İlgi-Bakım” ve “Oyun” alt ölçekleri puanları arasında negatif yönde, “Disiplin” ve “Rutin” alt ölçeği puanları arasında ise pozitif yönde düşük düzeyde ilişkileri ($0 \leq r \leq 0,29$) olduğu ancak bu ilişkilerin ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin “Katı Mükemmeliyetçilik” alt ölçeği puanları ile Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeği’nin “İlgi-Bakım” ve “Oyun” alt ölçekleri puanları arasında negatif yönde, “Disiplin” ve “Rutin” alt ölçekleri puanları arasında ise pozitif yönde düşük düzeyde ilişkileri ($0 \leq r \leq 0,29$) olduğu ancak bu ilişkilerin ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin “Öz-eleştirel mükemmeliyetçilik” alt ölçeği puanları ile Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeği’nin “İlgi-Bakım” ($0 \leq r: -0,198 \leq 0,29$) “Oyun” ($0 \leq r: -0,143 \leq 0,29$) ve “Rutin” ($0 \leq r: -0,153 \leq 0,29$) alt ölçekleri puanları arasında negatif yönde, “Disiplin” ($0 \leq r: 0,212 \leq 0,29$) alt ölçeği puanları arasında ise pozitif yönde düşük düzeyde ilişkileri olduğu ve bu ilişkilerin de istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu saptanmıştır ($p < 0,05$).

Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin “Narsistik mükemmeliyetçilik” alt ölçeği puanları ile Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeği’nin “İlgi-Bakım”, “Oyun” ve “Rutin” alt ölçekleri puanları arasında negatif yönde “Disiplin” alt ölçeği

puanları arasında ise pozitif yönde düşük düzeyde ilişkileri ($0 \leq r \leq 0,29$) olduğu ancak bu ilişkilerin ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

4.6. Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterliğin Yordanmasına Yönelik Bulgular

Aşağıdaki tabloda ebeveynlik görevlerinde öz yeterliğin öz eleştirel mükemmeliyetçilik puanları tarafından yordanmasına ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 4.6. Ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik “Oyun”, “Disiplin” ve “Rutin” alt ölçek puanlarına BÜKMÖ-Öz-Eleştirel Mükemmeliyetçilik alt ölçek puanlarının etkisi.

Bağımlı Değişken		Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model 1 (p)	R ²	Durbin - Watson	VIF
EGÖÖ OYUN	Model 1	Sabit	23,309	25,118	0,000	5,454	0,020	0,020	1,874	1,000
		BÜKMÖ-Öz-Eleştirel Mükemmeliyetçilik	-0,129	-2,335	0,020					
Bağımlı Değişken		Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model 2 (p)	R ²	Durbin-Watson	VIF
EGÖÖ DİSİPLİN	Model 2	Sabit	11,681	14,453	0,000	12,343	0,001	0,045	2,058	1,000
		BÜKMÖ-Öz-Eleştirel Mükemmeliyetçilik	0,168	3,513	0,001					
Bağımlı Değişken		Bağımsız Değişken	β	T	p	F	Model 3 (p)	R ²	Durbin-Watson	VIF
EGÖÖ RUTİN	Model 3	Sabit	24,860	25,983	0,000	6,225	0,013	0,023	1,859	1,000
		BÜKMÖ-Öz-Eleştirel Mükemmeliyetçilik	-0,142	-2,495	0,013					

Annelerin Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin alt ölçek düzeylerinin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik alt ölçek düzeylerine etkisi incelendiğinde (Tablo 4.6.); Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin “Oyun” alt ölçeğine Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin “Öz-Eleştirel Mükemmeliyetçilik” alt ölçek puan düzeylerinin etkisini değerlendirmek amacıyla oluşturulan modelin anlamlı bir regresyon modeli olduğu ($F=5,454$, $p=0,020 < 0,05$) ve bağımlı değişkendeki

varyansın %2'sinin ($R^2=0,020$) bağımsız değişkenler tarafından açıklandığı saptanmıştır. Yordayıcı değişkenlere ait VIF değerleri incelendiğinde yordayıcı değişkenler arasında bağlantı probleminin (collinearity) olmadığı (VIF:1,00) tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin “Öz-Eleştirel Mükemmeliyetçilik” alt ölçek puanı bağımsız değişkeninin Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin “Oyun” alt ölçeği puanı bağımlı değişkenini anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır. Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin “Öz-Eleştirel Mükemmeliyetçilik” alt ölçek puanındaki bir birimlik artış ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik “Oyun” alt ölçeği puanını anlamlı düzeyde 0,129 kat azaltmaktadır ($\beta=-0,129$, $t=-2,335$, $p=0,020<0,05$).

Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin “Disiplin” alt ölçeğine Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin “Öz-Eleştirel Mükemmeliyetçilik” alt ölçek puan düzeylerinin etkisini değerlendirmek amacıyla oluşturulan modelin anlamlı bir regresyon modeli olduğu ($F=2,343$, $p=0,001<0,05$) ve bağımlı değişkendeki varyansın %4,5'inin ($R^2=0,045$) bağımsız değişkenler tarafından açıklandığı saptanmıştır. Yordayıcı değişkenlere ait VIF değerleri incelendiğinde yordayıcı değişkenler arasında bağlantı probleminin (collinearity) olmadığı (VIF:1,00) tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin “Öz-Eleştirel Mükemmeliyetçilik” alt ölçek puanı bağımsız değişkeninin Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin “Disiplin” alt ölçeği puanı bağımlı değişkenini anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır. Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin “Öz-Eleştirel Mükemmeliyetçilik” alt ölçek puanındaki bir birimlik artış Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin “Disiplin” alt ölçeği puanını anlamlı düzeyde 0,168 kat artırmaktadır ($\beta=0,168$, $t=3,513$, $p=0,001<0,05$).

Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin “Rutin” alt ölçeğine Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin “Öz-Eleştirel Mükemmeliyetçilik” alt ölçek puan düzeylerinin etkisini değerlendirmek amacıyla oluşturulan modelin anlamlı bir regresyon modeli olduğu ($F=2,343$, $p=0,001<0,05$) ve bağımlı değişkendeki varyansın %4,5'inin ($R^2=0,045$) bağımsız değişkenler tarafından açıklandığı saptanmıştır. Yordayıcı değişkenlere ait VIF değerleri incelendiğinde yordayıcı değişkenler arasında bağlantı probleminin (collinearity) olmadığı (VIF:1,00) tespit

edilmiştir. Bu bulgulara göre Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin “Öz-Eleştirel Mükemmeliyetçilik” alt ölçek puanı bağımsız değişkeninin Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin “Disiplin” alt ölçeği puanı bağımlı değişkenini anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır. Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin “Öz-Eleştirel Mükemmeliyetçilik” alt ölçek puanındaki bir birimlik artış Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin “Disiplin” alt ölçeği puanını anlamlı düzeyde 0,142 kat azaltmaktadır ($\beta=-0,142$, $t=-2.495$, $p=0,01<0,05$).

Aşağıdaki tabloda (Tablo 4.7.) ise ebeveynlik görevlerinde öz yeterliğin bağımsız değişkenler tarafından yordanmasına ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 4.7. Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin Rutin alt ölçek puanların bağımsız değişkenlerin etkisi.

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model 1 (p)	R ² (adj)	Durbin-Watson	VIF
EGÖÖ RUTİN	Sabit	23,957	23,321	0,000	5,796	0,003	0,035	1,854	
	BÜKMÖ-Öz-Eleştirel Mükemmeliyetçilik	-0,149	-2,456	0,015					1,001
	Çocuğun cinsiyeti-kız	0,139	2,295	0,023					1,001

Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin “Rutin” alt ölçeğine bağımsız değişkenlerin etkisini değerlendirmek amacıyla oluşturulan modelin (Tablo 4.7.) anlamlı bir regresyon modeli olduğu ($F=5,796$, $p=0,003<0,05$) ve bağımlı değişkendeki varyansın %3,5’inin ($R^2=0,035$) bağımsız değişkenler tarafından açıklandığı saptanmıştır. Yordayıcı değişkenlere ait VIF değerleri incelendiğinde yordayıcı değişkenler arasında bağlantı probleminin (collinearity) olmadığı ($VIF:1,001$) tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin “Öz-Eleştirel Mükemmeliyetçilik” alt ölçek puanı bağımsız değişkeninin Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin “Rutin” alt ölçeği puanı bağımlı değişkenini anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır. Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeğinin “Öz-Eleştirel Mükemmeliyetçilik” alt ölçek puanındaki bir birimlik artış Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin “Rutin” alt ölçeği puanını anlamlı

düzeyde 0,149 kat azaltmaktadır ($\beta=-0,149$, $t=-2,456$, $p=0,015<0,05$). Annelerin formu doldururken kız çocuklarını düşünerek doldurması bağımsız değişkeninin Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin “Rutin” alt ölçeği puanı bağımlı değişkenini anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır. Annelerin çocuklarının kız çocuğu olması Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin “Rutin” alt ölçeği puanını anlamlı düzeyde 0,139 kat artırmaktadır ($\beta=0,139$, $t=-2,295$, $p=0,023<0,05$).

5. TARTIŞMA

Araştırmanın bu kısmında 24-48 aylık çocuğu olan annelerin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlilikleri ve tükenmişliklerinin mükemmeliyetçilikleri ile ilişkisinin incelenmesine yönelik gerçekleştirilen analizler neticesinde elde edilen bulgular hakkındaki tartışmalara yer verilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak sosyodemografik özelliklere göre ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik inancının incelemeleri sonucunda elde edilen bulgular tartışılmaktadır. İkinci olarak sosyodemografik özelliklere göre ebeveyn tükenmişliğinin incelenmesi sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin tartışmalara yer verilmektedir. Üçüncü olarak sosyodemografik özelliklere göre ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin incelemeleri sonucunda elde edilen bulgular tartışılmaktadır. Dördüncü ve son olarak ebeveyn mükemmeliyetçiliği, tükenmişliği ile ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik inançları arasındaki ilişkinin incelemeleri sonucunda elde edilen bulgular ve ebeveynlik görevlerinde öz yeterliğin yordanmasına ilişkin tartışmalara yer verilmektedir.

5.1. Sosyodemografik Özelliklere Göre Ebeveyn Tükenmişliğinin Değerlendirilmesi

Anne tükenmişliğinin, annenin ve eşinin yaşına göre incelenmesi sonucunda; anne-baba tükenmişlik ölçeğinin olumsuz eş ve evlilik ilişkisi ve duygusal tükenmişlik alt ölçek puanları arasından anlamsız da olsa negatif yönde; eşe ve çocuklara duyarlılık ve evlilikten doyum alma alt ölçek puanları arasından anlamsız da olsa pozitif yönde ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu noktada ilgili alan yazın incelendiğinde kesin bir sonuç olmadığı görülmektedir. Buna göre ebeveyn yaşı ile ebeveyn tükenmişlik düzeyleri arasında ilişki bulunmaması (30,116,157,158) ve ebeveyn yaşının yaşam doyumunu etkilemediği (159) bulguları mevcut çalışma ile benzerlik göstermektedir. Bu bulguların yanı sıra, Nuri ve arkadaşları (118) araştırmalarında ebeveynlerin yaşının Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin “kişisel başarı hissi” alt boyutunda anlamlı farklılığa neden olduğunu ve 40 yaş üstü ebeveynlerin tükenmişliklerinin daha yüksek seviyede olduğunu bulmuştur. Ayrıca daha genç yaştaki ebeveynlerin tükenmişlik

düzeyini yüksek olduğunu bulan çalışmalar da alan yazında yer almaktadır (46,160). Öte yandan ebeveyn tükenmişliğinin ebeveynlerin cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermesi hakkında çelişkili bulgular mevcuttur. Buna göre ebeveyn cinsiyetinin yaşam doyumu için farklılık oluşturmadığı (159) sonucunun yanı sıra babaların annelerden daha fazla tükenmişlik yaşadığını bulan çalışmalarda mevcuttur (160).

Anne tükenmişliğinin, annenin medeni haline göre incelenmesi sonucunda; anne-baba tükenmişlik ölçeğinin alt boyutlarından olan duygusal tükenmişlik ve eşe ve çocuklara duyarlılık puanlarında annenin medeni durumunun anne tükenmişliği üzerinde anlamlı farklılığa neden olmadığı saptanmıştır. Buna karşın yapılan araştırmada olumsuz eş ve evlilik ilişkisi alt ölçek puanları evli annelerin lehine farklılık gösterirken; evlilikten doyum alma alt ölçek puanları boşanmış anneler lehine farklılık gösterdiği sonucu elde edilmiştir. İlgili literatür incelendiğinde evli olmayan annelerin tükenmişlik düzeyleri evli olan annelere göre daha yüksek bulunmuştur (119). Elde edilen bu sonuçlara karşın yapılan bazı çalışmalar da annenin medeni halinin tükenmişlik seviyeleri üstünde anlamlı farklılığa neden olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (118). Bu sonuçlar doğrultusunda evli annelerin eşi ile uyum sağlayamaması halinde; boşanmış annelerin ise ev sorumluluklarının yanı sıra çocuk bakımı konusunda tek kalmaları halinde tükenmişlik seviyelerinin artabileceği düşünülmektedir.

Anne tükenmişliğinin, annenin öğrenim seviyesine göre incelenmesi sonucunda; anne-baba tükenmişlik ölçeğinin olumsuz eş ve evlilik ilişkisi ve duygusal tükenmişlik alt boyutlarından annenin öğrenim seviyesinin anlamlı farklılığa neden olmadığı belirlenirken; eşe ve çocuklara duyarlılık ve evlilikten doyum alma alt ölçeklerinden elde edilen puanların ortaokul mezunu olan annelerde daha yüksek, lisansüstü mezunu olan annelerde ise daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anne tükenmişliğinin eşin öğrenim durumuna göre incelenmesi sonucunda ise anne-baba tükenmişlik ölçeğinin alt boyutlarından olan olumsuz eş ve evlilik ilişkisi, duygusal tükenmişlik, eşe ve çocuklara duyarlılık ve evlilikten doyum alma puanlarının anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Tükenmişlik ölçeğinde puanların arttıkça tükenmişlik düzeyi de artmaktadır. Bu noktada ebeveynlerin tükenmişlik düzeylerinin öğrenim düzeyleri arttıkça daha düşük olması mevcut bulgularla benzerlik

göstermektedir (111,157,160,161). Bu doğrultuda annelerin öğrenim seviyesinin artmasının mevcut sorunları fark edebilme ve baş edebilme becerisi sağlama konusunda yardımcı olabileceği ve bu durumun da tükenmişlik seviyesine etki ettiği düşünülmektedir.

Anne tükenmişliğinin, annenin mesleğinin anne-baba tükenmişlik ölçeğinin duygusal tükenmişlik alt puanlarında anlamlı farklılığa neden olmadığı belirlenmiştir. Buna karşın yapılan araştırmada ev hanımı olan annelerin, olumsuz eş ve evlilik ilişkisi alt ölçeği puanları anlamlı düzeyde yüksek bulunurken; eşe ve çocuklara duyarlılık ve evlilikten doyum alma alt ölçek puanları anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur. Anne tükenmişliğinin eşin mesleğine göre incelenmesi sonucunda ise anne-baba tükenmişlik ölçeğinin alt boyutlarından olan olumsuz eş ve evlilik ilişkisi, duygusal tükenmişlik, eşe ve çocuklara duyarlılık ve evlilikten doyum alma puanlarında anlamlı farklılığa neden olmadığı saptanmıştır. İlgili alan yazın incelendiğinde; Dinç (160) yaptığı çalışmada ebeveynlerin serbest meslek sahibi olmasının tükenmişlik düzeylerini artırdığını saptamıştır.

Anne tükenmişliğinin, annenin çalışma durumuna göre incelenmesi sonucunda; anne-baba tükenmişlik ölçeğinin olumsuz eş ve evlilik ilişkisi ve duygusal tükenmişlik alt boyut puanlarının çalışmayan annelerde; eşe ve çocuklara duyarlılık ve evlilikten doyum alma alt ölçek puanlarının ise çalışan annelerde daha yüksek ve anlamlı olduğu görülmektedir. İlgili alan yazın incelendiğinde bu konuda çelişkili bulgular olduğu görülmektedir. Bu noktada; annenin çalışması ile tükenmişlik düzeyi arasında anlamlılık bulunmayan (30,157,160) çalışmaların yanı sıra; annenin haftalık 40 saat çalışma süresi olmasının tükenmişlik düzeyini artırdığını ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır (118). Bu sonuçların yanı sıra engelli çocuğu olan (30) ve çalışmayan annelerin daha fazla tükenmişlik yaşadığı bulgusuna da ulaşılmıştır (79). Öte yandan çalışan annelerin daha yüksek yaşam doyumu sağladığı da bulunmuştur (159). Bu sonuçlar doğrultusunda annelerin çalışma hayatında olmasının annelik rolünün yanı sıra iş hayatında farklı rolleri de başarabilmesine olanak sağlayabileceği bu durumun da ev içinde ve dışında annelerin kendilerini daha iyi hissetmelerine yardımcı olabileceği düşünülmüştür. Öte yandan fazla mesai süresinin

annelerin ev ve iş hayatında kendilerini sıkışmış hissetmelerine sebep olabileceği de düşünülmüştür.

Hane gelirine göre anne tükenmişliğinin sonucunda; anne-baba tükenmişlik ölçeğinin olumsuz eş ve evlilik ilişkisi ve duygusal tükenmişlik alt ölçek puanları negatif yönde ilişki; evlilikten doyum alma alt ölçek puanı pozitif yönde ilişki bulunmasına karşın bu ilişkinin anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşın araştırmada eşe ve çocuklara duyarlılık alt ölçek puanı pozitif yönde, düşük düzeyde, anlamlı ilişkisi bulunduğu görülmüştür. İlgili alan yazın incelendiğinde hane geliri temel alındığında farklı sonuçlarla karşılaşılmıştır. Buna göre hane geliri düşük olan ebeveynlerin daha yüksek düzeyde ebeveyn tükenmişliği yaşadığı (158,160) bulgusunun yanı sıra yüksek hane geliri elde eden engelli çocuk sahibi ebeveynlerin tükenmişliklerinin de yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur (118). Ayrıca ebeveyn tükenmişliği ile hane geliri arasından anlamlı bir ilişki olmadığı sonucu da alan yazında mevcuttur (26,149,157).

Anne tükenmişliği ile evlilik süresine arasındaki ilişkilerin incelenmesi sonucunda; anne-baba tükenmişlik ölçeğinin olumsuz eş ve evlilik ilişkisi ve duygusal tükenmişlik alt ölçek puanları arasında pozitif yönde; eşe ve çocuklara duyarlılık ve evlilikten doyum alma alt ölçek puanları arasında negatif yönde ancak anlamsız ilişkilerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlgili literatüre bakıldığında evlilik yılı arttıkça ebeveyn tükenmişlik düzeyinin azaldığı (160) ve yaşam doyumunun arttığı (159) saptanmıştır. Mevcut sonuçlar evlilikte geçen zaman arttıkça eşlerin birbirini daha iyi tanıyacağı ve bunun sonucunda aile ve çocuklar bağlamında daha tutarlı bir ilişki sağlayabileceği şeklinde yorumlanmıştır.

Eşle tanışma şekline göre anne tükenmişliğinin incelenmesi sonucunda; anne-baba tükenmişlik ölçeğinin olumsuz eş ve evlilik ilişkisi ve duygusal tükenmişlik alt puanlarında annenin eşle tanışma şeklinin anlamlı farklılığa neden olmadığı belirlenirken; eşe ve çocuklara duyarlılık ve evlilikten doyum alma alt ölçek puanlarının eşyle flört ederek tanışan annelerde, görücü usulü ile tanışan annelere göre daha yüksek olmasının anlamlı bir farklılığa neden olduğu saptandı. Araştırma sonucundan farklı şekilde flört ederek evlenenlerin görücü usulü evlenenlere göre daha yüksek yaşam doyumu sağladıkları bulunmuştur (159). Bu duruma flört ederek

evlenen annelerin evlilik sonrası beklentilerini karşılayamamış olmasının neden olabileceği düşünülmektedir.

Aile yapısına göre anne tükenmişliğinin incelenmesi sonucunda; anne-baba tükenmişlik ölçeğinin olumsuz eş ve evlilik ilişkisi ve duygusal tükenmişlik alt puanlarında aile yapısının anlamlı farklılığa neden olmadığı belirlenmiştir. Buna karşın yapılan araştırmada, eşe ve çocuklara duyarlılık ve evlilikten doyum alma alt ölçek puanları çekirdek ailede yaşayan annelerin, geniş ailede yaşayan annelere göre daha yüksek olmasının anlamlı düzeyde farklılığa neden olduğu belirlendi. Bu bağlamda, annelerin çocuk bakımından algıladıkları sosyal destek düzeyinin artması ile annelerin tükenmişlik seviyelerinin düştüğü bulguları ilgili araştırma sonucunu desteklemektedir (29,30,162). Nitekim geniş aile ortamında annenin, çocuğun bakımı konusunda yardım alabilme imkanına ulaşabilmesi durumunun annelerin tükenmişlik üzerinde koruyucu etkisinin olabileceği düşünülmektedir.

Çocuk sayısı ile anne tükenmişliği arasındaki ilişkilerin incelenmesi sonucunda; anne-baba tükenmişlik ölçeğinin olumsuz eş ve evlilik ilişkisi ve duygusal tükenmişlik alt ölçek puanları arasında pozitif yönde; eşe ve çocuklara duyarlılık ve evlilikten doyum alma alt ölçek puanları arasında negatif yönde ancak anlamsız ilişkiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlgili alan yazın incelendiğinde fazla çocuğa sahip olmanın tükenmişlik seviyesini artırdığı bulunmuştur (46). Özmen (157) ise tek çocuk ile üç ve daha fazla çocuk sahibi olan ebeveynlerde ebeveyn tükenmişlik düzeyini yüksek bulmuştur. Ancak Nuri ve arkadaşlarının (118) çalışmasında üç ve daha fazla çocuk olması ebeveynlerin tükenmişlik düzeyleri daha yüksek olmasına rağmen aralarındaki ilişki mevcut çalışmayla benzer bulunmamıştır. Ayrıca çocuk sayısının ebeveyn tükenmişliğini etkilemediğini bulan çalışmalar da alan yazında mevcuttur (158). Çocuk sayısının anne tükenmişliği üzerindeki farklı sonuçların sebebi olarak eğitim, gelir, sosyal destek gibi farklı aile dinamiklerinin etkili olabileceği düşünülmektedir.

Anne tükenmişliğinin, çocuğun yaşına göre incelenmesi sonucunda; anne-baba tükenmişlik ölçeğinin olumsuz eş ve evlilik ilişkisi ve duygusal tükenmişlik alt puanlarında farklılığa neden olmadığı belirlenirken; eşe ve çocuklara duyarlılık ve evlilikten doyum alma alt ölçek puanlarının 36 aylık ile 48 aylık arasında çocuğa sahip

olan annelerin, 24 aylık ile 35 aylık arasında çocuğa sahip olan annelerden daha yüksek olmasının anlamlı düzeyde farklılığa neden olduğu saptandı. Mevcut çalışma sonuçları çocuk büyüdükçe ebeveynlik konusunda deneyim sahibi olmanın yanı sıra çocuğun bağımsızlığını kazanmasıyla annelerin çocuk bakımı konusunda rahatlama sağladığı şeklinde yorumlanmaktadır. Bu noktada çocuk yaşı küçüldükçe ebeveynlerin tükenmişlik düzeyleri daha yüksek olarak saptanan çalışmalar mevcut çalışma ile benzerlik göstermektedir (30,119,158,160). Bu araştırmaların aksine normal gelişim gösteren çocuğun yaşı arttıkça anneler motivasyon kaybı yaşadığını ifade eden çalışmaların yanında (30), çocuk yaşının ebeveyn tükenmişliğine etkisinin olmadığına dair sonuçlar da bulunmaktadır (157).

Anne tükenmişliğinin, çocuğun cinsiyetine göre incelenmesi sonucunda; anne-baba tükenmişlik ölçeğinin olumsuz eş ve evlilik ilişkisi, duygusal tükenmişlik ve eşe ve çocuklara duyarlılık alt puanlarında çocuğun cinsiyetinin anlamlı farklılığa neden olmadığı belirlenmiştir. Buna karşın yapılan araştırmada evlilikten doyum alma alt ölçek puanının çocuğu erkek olan annelerin çocuğu kız olan annelerden daha yüksek olmasının anlamlı düzeyde farklılığa neden olduğu belirlendi. İlgili literatür incelendiğinde annelerin tükenmişliğinin çocuğun cinsiyeti açısından incelendiği çalışmalarda çelişkili sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür. Buna göre çalışmanın bulgularıyla benzer şekilde, erkek çocuğu olan annelerin, kız çocuğu olan annelere göre daha yüksek tükenmişlik düzeylerinin olduğu belirlenmiştir (29,119). Şenses Dinç ve arkadaşlarının (162) erkek DS'lu çocuk sahibi annelerin yaşam kalitesinin olumsuz etkilendiğini saptadığı çalışmaları da mevcut bulguları destekler niteliktedir. Mevcut bulguların aksine anne tükenmişliği üzerine çocuk cinsiyetinin etkili olmadığını ifade eden çalışmalar da yer almaktadır (30,158). Bu bağlamda çocuk cinsiyetine göre ebeveyn tükenmişliğinin değişmesi çocuk cinsiyetine göre gelişimsel farklılıklar ve toplumun çocuk cinsiyeti üstünden beklentileri olabileceği düşünülmektedir.

Anne tükenmişliğinin, gebeliğin planlı olup olmamasına göre incelenmesi sonucunda; anne-baba tükenmişlik ölçeğinin eşe ve çocuklara duyarlılık ve evlilikten doyum alma alt puanlarında gebeliğin planlanma durumunun anlamlı farklılığa neden olmadığı belirlenmiştir. Buna karşın yapılan araştırmada, olumsuz eş ve evlilik ilişkisi

ve duygusal tükenmişlik alt ölçek puanlarının gebeliği planlı olan annelerin, gebeliği planlı olmayan annelerinkinden daha yüksek olmasının anlamlı düzeyde farklılığa neden olduğu saptanmıştır.

5.2. Sosyodemografik Özelliklere Göre Ebeveyn Mükemmeliyetçiliğinin Değerlendirilmesi

Anne yaşı ve anne mükemmeliyetçiliği arasındaki ilişkilerin incelenmesi sonucunda; büyük üçlü mükemmeliyetçilik ölçeği katı mükemmeliyetçilik ve narsistik mükemmeliyetçilik alt boyutları arasında pozitif yönde; öz-eleştirel mükemmeliyetçilik alt boyutunda ise negatif yönde, düşük düzeyde anlamsız ilişkiler olduğu saptanmıştır. Bu duruma sebep olarak, annelerin ebeveynlik görevlerinde deneyim kazanması ile öz eleştirel mükemmeliyetçiliğinin azaldığı, katı ve narsistik mükemmeliyetçiliğinin ise arttığı düşünülmektedir. Anne mükemmeliyetçiliği ile eşin yaşı arasındaki ilişkilerin incelenmesi sonucunda ise; büyük üçlü mükemmeliyetçilik ölçeği katı mükemmeliyetçilik alt boyutunda negatif yönde, öz-eleştirel mükemmeliyetçilik ve narsistik mükemmeliyetçilik alt boyutlarında pozitif yönde, düşük düzeyde ilişkili ve anlamsız ilişkiler bulunduğu saptanmıştır. İlgili alan yazın incelendiğinde yapılan çalışmaya benzer şekilde; 20-25 yaş arası annelerin diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik seviyesi daha yüksek olduğu ve 31-35 yaş arası annelerin de yüksek düzeyde mükemmeliyetçilik yaşadığı saptanmıştır (39).

Anne mükemmeliyetçiliğinin, annenin medeni haline göre incelenmesi sonucunda; büyük üçlü mükemmeliyetçilik ölçeği katı mükemmeliyetçilik, öz-eleştirel mükemmeliyetçilik ve narsistik mükemmeliyetçilik alt boyutlarının anne mükemmeliyetçiliği üzerinde anlamlı farklılığa neden olmadığı saptanmıştır. Bu durumun annenin her şartta çocuk bakımı üzerinde daha fazla rol aldığı algısı nedeniyle olduğu düşünülmektedir. İlgili alan yazın incelendiğinde evli annelerin eşlerini ebeveynlik konusunda ulaşılmaz görmeleri evlilik memnuniyetini azalttığı sonucu bulunmuştur (163). Bu sebeple evli annelerin bağlanma kaygısı yaşayabileceği ve diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik düzeyini etkileyebileceği sonucuna ulaşılmıştır (132).

Anne mükemmeliyetçiliği ve evlilik süresi arasındaki ilişkiler incelendiğinde ise büyük üçlü mükemmeliyetçilik ölçeği katı mükemmeliyetçilik ve narsistik mükemmeliyetçilik alt boyutlarında pozitif yönde; öz-eleştirel mükemmeliyetçilik alt boyutunda ise negatif yönde, düşük düzeyde ilişkili ve anlamsız düzeyde olduğu saptanmıştır. Bu noktada, annelerin evlilik süresi arttıkça hem eş ile ilişkilerinde hem de ebeveynlik görevleri açısından daha düzenli bir aile yaşamı sürmesinin kendine yönelik mükemmeliyetçiliğini azalttığı düşünülmektedir.

Anne mükemmeliyetçiliğinin, annenin ve eşin öğrenim durumuna ve mesleğine göre incelenmesi sonucunda; büyük üçlü mükemmeliyetçilik ölçeği katı mükemmeliyetçilik, öz-eleştirel mükemmeliyetçilik ve narsistik mükemmeliyetçilik alt boyutları üzerinde anlamlı farklılığa neden olmadığı saptanmıştır. Bu noktada, Alkan ve arkadaşlarının (164) çalışmalarında eşi ilköğretim mezunu olan annelerin daha fazla ebeveyn mükemmeliyetçiliği yaşadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Anne mükemmeliyetçiliğinin, annenin çalışma durumuna göre incelenmesi sonucunda; büyük üçlü mükemmeliyetçilik ölçeği katı mükemmeliyetçilik, öz-eleştirel mükemmeliyetçilik ve narsistik mükemmeliyetçilik alt boyutlarında anlamlı farklılığa neden olmadığı saptanmıştır. Öte yandan Çiçekler ve arkadaşları (39) tarafından yapılan çalışmada çalışan anneler lehine toplum tarafından dayatılan mükemmeliyetçilik ve diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik alt boyutlarında anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca iş-aile çatışmasının, kontrolcü ebeveynlikle ilişkili olduğu bilinmektedir (115). Sonuçlardaki bu farklılığın sebebi olarak çalışan annelerin iş ve aile bağlamında sorumluluklarının fazlalığı ve toplumda kadının diğer alana yetişmekte zorlanacağı için ya iş ya da ev ortamında başarılı olabileceği algısının olabileceği düşünülmektedir. Mevcut çalışmada da çalışan anne sayısının bu farklılığa sebep olabileceği de düşünülmektedir.

Anne mükemmeliyetçiliği ile hane geliri arasındaki ilişkilerin incelenmesi sonucunda; büyük üçlü mükemmeliyetçilik ölçeği puanlarının katı mükemmeliyetçilik, öz-eleştirel mükemmeliyetçilik ve narsistik mükemmeliyetçilik alt boyutlarında negatif yönde, düşük düzeyde anlamsız olduğu saptanmıştır.

Anne mükemmeliyetçiliğinin, eş ile tanışma şekli ve aile yapısına göre incelenmesi sonucunda; büyük üçlü mükemmeliyetçilik ölçeği katı mükemmeliyetçilik, öz-eleştirel mükemmeliyetçilik ve narsistik mükemmeliyetçilik alt boyutlarında anne mükemmeliyetçiliği üzerinde anlamlı farklılığa neden olmadığı saptanmıştır. Geniş ailelerde yaşayan annelerin ev sorumlulukları ve çocuk bakımı konusunda destek alabilmeleri beklenmektedir. Ancak bu noktada, sosyal desteğin anne mükemmeliyetçiliği ve ruh sağlığı arasındaki ilişkiden bağımsız olmasının annelerin mükemmeliyetçilik düzeyinin depresyon, kaygı ve stres kaynağı olabileceği ancak sosyal desteğin anne ruh sağlığına tek başına düzeltici etkisi olmayacağı sonucuna ulaşılmıştır (131).

Anne mükemmeliyetçiliği ile çocuk sayısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi sonucunda; büyük üçlü mükemmeliyetçilik ölçeği katı mükemmeliyetçilik ve öz-eleştirel mükemmeliyetçilik alt boyutlarında negatif yönde; narsistik mükemmeliyetçilik alt boyutunda ise pozitif yönde, düşük düzeyde ilişkili ve anlamsız ilişki olduğu saptanmıştır. Bu noktada, Alkan ve arkadaşları (164) çalışmalarında ebeveynlerin üç ve daha fazla çocuk sahibi olmalarının ebeveyn mükemmeliyetçiliği düzeyini artırdığı sonucuna ulaşmışlardır.

Anne mükemmeliyetçiliğinin, çocuğun yaşına göre incelenmesi sonucunda; büyük üçlü mükemmeliyetçilik ölçeği puanlarının katı mükemmeliyetçilik, öz-eleştirel mükemmeliyetçilik ve narsistik mükemmeliyetçilik alt boyutlarında anne mükemmeliyetçiliği üzerinde anlamlı farklılığa neden olmadığı saptanmıştır. Ancak ilgili literatür incelendiğinde 8-12 yaş arası çocuğu olan annelerin kaygısının başkalarına yönelik mükemmeliyetçiliği ile sosyal olarak belirlenmiş mükemmeliyetçilikleri arasında ilişki bulunmuştur (41).

Çocuğun cinsiyetinin anne mükemmeliyetçiliğine göre incelenmesi sonucunda; büyük üçlü mükemmeliyetçilik ölçeği katı mükemmeliyetçilik, öz-eleştirel mükemmeliyetçilik ve narsistik mükemmeliyetçilik alt boyutlarında anne mükemmeliyetçiliği üzerinde anlamlı farklılığa neden olmadığı saptanmıştır. İlgili alan yazın incelendiğinde bu konuda farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Buna göre yapılan bir çalışmada anne mükemmeliyetçiliği ile erkek çocukların kendine yönelik mükemmeliyetçiliği ilişkili bulunmuştur (41). Başka bir çalışma sonucunda

ise annelerin öz eleştiride bulunması durumunun kız çocuklarda olumsuz mükemmellik ile ilişkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (124).

Gebeliğin planlı olup olmaması durumunun anne mükemmeliyetçiliğine göre incelenmesi sonucunda; büyük üçlü mükemmeliyetçilik ölçeği puanlarının katı mükemmeliyetçilik, öz-eleştirel mükemmeliyetçilik ve narsistik mükemmeliyetçilik alt boyutlarında anne mükemmeliyetçiliği üzerinde anlamlı farklılığa neden olmadığı saptanmıştır.

5.3. Sosyodemografik Özelliklere Göre Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik İnancının Değerlendirilmesi

Annelerin öz yeterlik inancı ile annenin ve eşinin yaşları arasındaki ilişkilerin incelenmesi sonucunda; ebeveyn görevlerinde öz yeterlik ölçeği ilgi-bakım, disiplin, oyun ve rutin alt boyutlarında negatif yönde, düşük düzeyde ilişkili ve anlamsız olduğu saptanmıştır. Bu noktada, ilgili alan yazında ebeveynlik öz yeterlik inancı ile ebeveyn yaşının ilişkili olmadığı sonuçları mevcut araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir (39,134). Yönel (158) çalışmasında 31-40 yaş grubu ebeveynlerin öz yeterliği daha yüksek bulurken; Kaner (149) ise 40 yaş altı annelerin öz yeterlik inancını daha yüksek bulmuştur. Sumeli (165) de yaş ilerledikçe ebeveynlik öz yeterliğinde azalma yaşandığını bulmuştur. Ayrıca ilgili alan yazındaki çalışmalarda ebeveynlik öz yeterliği için ebeveynlerin cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (101,108,134,149) ancak babaların disiplin puanları, annelerin ise ilgi ve bakım puanları daha yüksek bulunmuştur (158).

Annelerin medeni durumlarının öz yeterlik inançlarına göre incelenmesi sonucunda; ebeveyn görevlerinde öz yeterlik ölçeği puanlarının ilgi-bakım, disiplin, oyun ve rutin alt boyutlarında annenin öz yeterlik inancı üzerinde anlamlı farklılığa neden olmadığı saptanmıştır.

Annelerin öz yeterlik inancının annenin ve eşin öğrenim durumlarına ve de mesleklerine göre incelenmesi sonucunda; ebeveyn görevlerinde öz yeterlik ölçeği ilgi-bakım, disiplin, oyun ve rutin alt boyutlarında annenin öz yeterlik inancı üzerinde

anlamli farklılığa neden olmadığı saptanmıştır. İlgili alan yazın incelendiğinde öğrenim düzeyi arttıkça annelerin öz yeterlik inancının da arttığı görülmektedir (39,107,108,158,166). İlgili alan yazında mevcut sonuçlarla benzer şekilde babaların mesleklerine göre öz yeterliğinin değişmediği sonucuna ulaşılmıştır (106). Ancak Kaner (149) ise çalışmasında ebeveynlik öz yeterlik düzeyi ile öğrenim durumunun bir farklılık oluşturmadığı belirtilmiştir.

Annelerin mesleklerine göre öz yeterlik inancının incelenmesi sonucunda; ebeveyn görevlerinde öz yeterlik ölçeği ilgi-bakım, disiplin, oyun ve rutin alt boyutlarında annenin öz yeterlik inancı üzerinde anlamli farklılığa neden olmadığı saptanmıştır. Ancak ilgili alan yazın incelendiğinde memur annelerin öz yeterlik düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüştür (106).

Annenin çalışma durumuna göre annelerin öz yeterlik inancının incelenmesi sonucunda; ebeveyn görevlerinde öz yeterlik ölçeği ilgi-bakım, disiplin, oyun ve rutin alt boyutlarında annenin öz yeterlik inancı üzerinde anlamli farklılığa neden olmadığı saptanmıştır. Bu noktada Dursun ve Bıçakçı (107) çalışmalarında çalışan annelerin ebeveyn öz yeterliğinin daha yüksek bulunduğunu belirlemişlerdir.

Annelerin öz yeterlik inancı ile hane geliri arasındaki ilişkilerin incelenmesi sonucunda; ebeveyn görevlerinde öz yeterlik ölçeği ilgi-bakım alt boyutunda negatif yönde, oyun ve rutin alt boyutlarında pozitif yönde ancak anlamsız bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Buna karşın yapılan araştırmada, hane gelirinin disiplin alt ölçeği puanının negatif yönde düşük düzeyde anlamli bir ilişkisi olduğu belirlenmiştir. Bu noktada Kerr ve arkadaşları (114) COVID-19 psikolojik etkileri ile ebeveyn tükenmişliği ve gelir düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçladıkları çalışmalarının sonucunda hane gelirinin ebeveyn tükenmişliği ile ilişkili olduğu bulgusu mevcut araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Ancak gelir düzeyi arttıkça öz yeterlik inancının da arttığı sonucunun (104,158,166) yanı sıra hane geliri ile ebeveyn öz yeterliği arasında ilişki olmadığını bulan çalışmalar da mevcuttur (134,149). Ekonomik güçlüklerin ebeveyn öz yeterlik inancını zayıflatacağı düşüncesinin (104) etkili olabileceği düşünülmektedir.

Annelerin öz yeterlik inancı ile evlilik süresi arasındaki ilişkilerin incelenmesi sonucunda; ebeveyn görevlerinde öz yeterlik ölçeği ilgi-bakım, disiplin, oyun ve rutin alt boyutlarında negatif yönde, düşük düzeyde anlamsız ilişkilerin bulunduğu saptanmıştır. Ayrıca annelerin öz yeterlik inancının eşle tanışma şekli ve aile yapısına göre incelenmesi sonucunda; ebeveyn görevlerinde öz yeterlik ölçeği ilgi-bakım, disiplin, oyun ve rutin alt boyutlarında annenin öz yeterlik inancı üzerinde etkili olmadığı saptanmıştır.

Çocuk sayısına göre annelerin öz yeterlik inancının incelenmesi sonucunda; ebeveyn görevlerinde öz yeterlik alt boyutlarından olan ilgi-bakım, disiplin, oyun ve rutin puanlarında çocuk sayısının anlamlı farklılığa neden olmadığı saptanmıştır. İlgili alan yazın incelendiğinde mevcut çalışma ile uyumlu olarak çocuk sayısı ile öz yeterlik arasında anlamlı ilişkiler olmadığı bulunmuştur (107,149). Bu araştırmaların aksine çocuk sayısının birden fazla olmasının öz yeterlik inancını artırdığını bulan (166) çocuk sayısı arttıkça öz yeterlik inancının azaldığını ifade eden (158) çalışmalar da literatürde yer almaktadır.

Çocuğun yaşına göre annelerin öz yeterlik inancının incelenmesi sonucunda; ebeveyn görevlerinde öz yeterlik alt boyutlarından olan disiplin, oyun ve rutin puanlarında anlamlı farklılığa neden olmadığı saptanmıştır. Buna karşın yapılan araştırmada ilgi-bakım alt ölçeği puanlarının 24-35 aylık çocuğu olan annelerin puanlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Mevcut çalışmanın bulgularına benzer şekilde Kaner (149) çalışmasında on iki yaş altı çocuk sahibi ebeveynlerin öz yeterlik inancını daha yüksek bulunduğunu belirtmiştir. Bu noktada, ilgili alan yazın incelendiğinde çocuk yaşı büyüdükçe ebeveyn öz yeterliğinde öğretme alt boyutunda anlamlı bir artış bulunmuştur (107). Bu sonuçlara karşın anne öz yeterliği ile çocuk yaşını ilişkili bulmayan çalışmalar da mevcuttur (108,134).

Annelerin öz yeterlik inancının çocuk cinsiyetine göre incelenmesi sonucunda; ebeveyn görevlerinde öz yeterlik alt boyutlarından olan ilgi-bakım, disiplin ve oyun puanlarında çocuk cinsiyetinin anlamlı farklılığa neden olmadığı saptanmıştır. Buna karşın yapılan araştırmada çocuğun cinsiyetinin rutin alt ölçeği puanlarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olduğu, kız çocuğu olan annelerin puan ortalamasının erkek çocuğu olan annelerin puan ortalamasından daha yüksek olduğu

saptanmıştır. Yönel (158) çalışmasında erkek çocuk sahibi ebeveynlerin öz yeterlik inancı alt boyutlarından öğretim puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna erişmiştir. Ancak ilgili alan yazın incelendiğinde çocuk cinsiyeti ile anne öz yeterliği arasında ilişki bulunmayan çalışmalarda yer almaktadır (106,107,134,149).

Annelerin öz yeterlik inancının gebeliğin planlı olup olmamasına göre incelenmesi sonucunda; ebeveyn görevlerinde öz yeterlik ölçeği puanlarının ilgi-bakım, disiplin, oyun ve rutin alt boyutlarında annenin öz yeterlik inancı üzerinde anlamlı farklılığa neden olmadığı saptanmıştır. Bu noktada Dursun ve Bıçakçı (107) çalışmasında gebeliğin istenmesi durumunun annelerdeki öz yeterliği anlamlı bir şekilde etkilediğini bulmuşlardır. Buna göre istenmeyen gebelik durumunda annelerin öz yeterliği olumsuz yönde etkilenmektedir.

5.4. Ebeveyn Tükenmişliği, Mükemmeliyetçiliği ve Ebeveynlik Görevlerindeki Öz Yeterlik Arasındaki İlişkilerin ve Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterliğin Yordanmasına İlişkin Değerlendirme

Araştırmanın sonucunda annelerin ebeveynlik görevlerinde öz yeterliklerinin alt boyutlarından biri olan ilgi bakım ile eşe ve tükenmişlik ölçeğinin eşe ve çocuklara duyarlılık alt boyutu arasında negatif yönlü anlamlı düşük düzeyde ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Buna göre annelerin eşe ve çocuklara duyarlılık puanları azaldıkça, ilgi ve bakım puanları artmaktadır. Tükenmişlik ölçeğinin eşe ve çocuklara duyarlılık alt ölçeğindeki tüm maddeler ters madde olduğundan, bu alt boyut değerlendirilirken puanların azalması duyarlılığın artması şeklinde yorumlanmaktadır. Bu bağlamda annelerin eşlerine ve çocuklarına karşı duyarlılıkları arttıkça çocuklarına yönelik ilgi-bakımları artmaktadır. Öte yandan gerek ebeveynlik görevlerindeki öz yeterlik gerekse tükenmişliğin diğer alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Ayrıca araştırma sonucunda büyük üçlü mükemmeliyetçilik ölçeğinin öz-eleştirel mükemmeliyetçilik alt ölçek puanı bağımsız değişkeninin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik ‘oyun’ alt ölçeği puanı bağımlı değişkenini anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır. Büyük üçlü mükemmeliyetçilik ölçeğinin öz-eleştirel mükemmeliyetçilik alt ölçek puanındaki bir birimlik artış ebeveynlik görevlerinde öz

yeterlik ‘oyun’ alt ölçeği puanını anlamlı düzeyde 0,129 kat azaltmaktadır. Bu durum da annelerin içsel olarak kendilerini mükemmel olmak zorunda hissetmelerinin kendilerinde gerginlik oluşturabileceği ve bu gerginliğin çocuk ile etkileşimlerine ve oyun şekillerine yansıyabileceği düşünülmektedir. Diğer bir ifade ile annelerin kendilerine yönelik mükemmeliyetçilik düzeyinin artması çocuk ile oyun gibi karşılıklı geçireceği vakit bağlamında öz yeterlilik düzeylerinin düşmesine sebep olmaktadır. Anne mükemmeliyetçiliği ile öz yeterlik inancı yüksek düzeyde ve anlamlı ilişki bulan çalışmalar mevcuttur (39). Bandura (167) ebeveynlerin çocukları ile doğru yollarla iletişime geçmenin ve çocuk gelişiminde başarılı bir yol izlemenin ebeveynlik öz yeterlik inançları için kendilerini yeterli hissetmelerine yardımcı olacağını söylemektedir. Bu bilgiler doğrultusunda kendisini çocuk bakımı konusunda başarılı hisseden anneler ebeveynlik rolünden mutluluk duyacaktır ve bu durumda öz yeterlik seviyelerinde olumlu etkileyecektir (158).

Büyük üçlü mükemmeliyetçilik ölçeğinin öz-eleştirel mükemmeliyetçilik alt ölçek puanı bağımsız değişkeninin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik ‘disiplin’ alt ölçeği puanı bağımlı değişkenini anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır. Büyük üçlü mükemmeliyetçilik ölçeğinin öz-eleştirel mükemmeliyetçilik alt ölçek puanındaki bir birimlik artış ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik ‘disiplin’ alt ölçeği puanını anlamlı düzeyde 0,168 kat artırmaktadır. Bu nedenle annelerin kendilerine yönelik mükemmeliyetçiliğinin çocuk bakımına yansıyabileceği şeklinde görülmektedir. Yani annelerin kendilerine yönelik mükemmeliyetçilik düzeyinin artması çocuklar üzerinde daha fazla disiplin kurabileceğini göstermektedir. Çiçekler ve arkadaşlarının (39) annelerin mükemmeliyetçilik düzeyinin artması ile öz yeterliğin disiplin-kısıtlama yapma boyutunda kendilerini yeterli algılamakta olduğu sonucu ilgili araştırma bulgusunu destekler niteliktedir. Mükemmeliyetçi ebeveynlerin genel kişilik özellikleri eleştirel, talepkar ve itaat bekleyen kişilik özelliklerine sahip oldukları bilinmektedir (49). Ayrıca annelerin mükemmeliyetçiliği arttıkça kendilerine daha yüksek standartlar belirlemesi beklenmektedir (168). Bu durumda mükemmeliyetçi annelerin çocuklarına kurallar koymakta ve bu kurallara uymaması halinde çocuğu cezalandırabilmekte ve bu durum da anne çocuk ilişkisine yani iletişimlerine zarar verebilmektedir (169).

Büyük üçlü mükemmeliyetçilik ölçeğinin öz-eleştirel mükemmeliyetçilik alt ölçek puanı bağımsız değişkeninin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik ‘rutin’ alt ölçeği puanı bağımlı değişkenini anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır. Büyük üçlü mükemmeliyetçilik ölçeğinin öz-eleştirel mükemmeliyetçilik alt ölçek puanındaki bir birimlik artış ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik ‘rutin’ alt ölçeği puanını anlamlı düzeyde 0,149 kat azaltmaktadır. Yani annelerin kendine yönelik mükemmeliyetçiliği ebeveynlik görevlerini yerine getirirken oluşturduğu rutinleri uygulamakta zorluk yaşadığını göstermektedir. Coleman ve Karraker (8) ebeveynlik uygulamaları ile öz yeterlik inancı arasında önemli bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Annelerin mükemmeliyetçiliği ile çocuğun bakımı ve günlük işler arasında yüksek düzeyde anlamlı ilişkiler bulunmuştur (39).

Araştırmada son olarak annelerin formu doldururken kız çocuklarını düşünerek doldurması bağımsız değişkeninin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik rutin alt boyut puanı bağımlı değişkenini anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır. Annelerin çocuklarının kız çocuğu olması rutine daha iyi uyduğunu düşündürmektedir. Ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik ‘rutin’ alt ölçeği puanını anlamlı düzeyde 0,139 kat artırmaktadır. Elde edilen sonuç doğrultusunda annelerin kız çocuk bakımında rutine daha iyi uyduğunu gösterdiği ifade edilebilmektedir. Baş (170) kız çocuk sahibi annelerin erkek çocuk sahibi annelere göre ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik seviyesinin yüksek olduğu sonucu ile mevcut sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Ancak ilgili alan yazında cinsiyetin öz yeterlik inancına etkisinin olmadığına dair sonuçlarda bulunmaktadır (100,106,109). Bu farklılığın kültürel aile yapısına ve toplumdaki cinsiyet algısı ayrıca çocukların cinsiyetine bağlı olarak gelişimsel özelliklerinin ve mizaçlarının farklılaşması nedeniyle olabileceği düşünülmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada elde edilen sonuçlara ve bu sonuçlara bağlı olarak sunulan önerilere yer verilmektedir.

6.1. Sonuçlar

Bu başlık altında yer alan sonuçlar araştırmanın bulgular kısmında yer alan sıraya göre sunulmaktadır.

6.1.1. Anne Tükenmişliği Düzeyinin Demografik Değişkenler ile İlişkisine Yönelik Sonuçlar

1. Annelerin tükenmişlik düzeyi ile anne yaşı arasında anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Annelerin tükenmişlik düzeyi ile anne yaşı arasında olumsuz eş ve evlilik ilişkisi ve duygusal tükenmişlik alt ölçeklerinde negatif yönde; eşe ve çocuklara duyarlılık ve evlilikten doyum alma alt ölçeklerinde pozitif yönde düşük düzeyde anlamsız ilişkiler bulunmaktadır.
2. Annelerin tükenmişlik düzeyi annelerin medeni haline göre anlamlı farklılık göstermektedir. Olumsuz eş ve evlilik ilişkisi alt ölçeğinde evli anneler, boşanmış annelere göre daha yüksek düzeyde puana sahiptir. Evlilikten doyum alma alt ölçeğinde ise boşanmış annelerin evli annelerden daha yüksek puan aldığı belirlenmiştir.
3. Annelerin tükenmişlik düzeyi ile eşin yaşı arasında olumsuz eş ve evlilik ilişkisi ve duygusal tükenmişlik alt ölçeklerinde negatif yönde; eşe ve çocuklara duyarlılık ve evlilikten doyum alma alt ölçeklerinde pozitif yönde düşük düzeyde anlamsız ilişkiler bulunmaktadır.

4. Annelerin tükenmişlik düzeyi öğrenim durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir. Eşe ve çocuklara duyarlılık ve evlilikten doyum alma alt ölçeklerinde; ortaokul mezunu annelerin diğer gruplardan daha yüksek, lisansüstü mezunu olan annelerin diğer gruplardan daha düşük düzeyde tükenmişliğe sahiptir.
5. Annelerin tükenmişlik düzeyi eşlerinin öğrenim durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir.
6. Annelerin tükenmişlik düzeyi mesleklerine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Ev hanımı annelerin memur annelere göre olumsuz eş ve evlilik ilişkisi alt ölçeği puanlarının daha yüksek; eşe ve çocuklara duyarlılık ve evlilikten doyum alma alt ölçek puanlarında daha düşük puan aldıkları belirlenmiştir.
7. Annelerin tükenmişlik düzeyi eşlerin mesleğine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.
8. Annelerin tükenmişlik düzeyi annelerin çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir. Çalışan annelerin eşe ve çocuklara duyarlılık ve evlilikten doyum alma alt ölçeklerinde daha yüksek; olumsuz eş ve evlilik ilişkisi ve duygusal tükenmişlik alt ölçeklerinde ise daha düşük puanlar aldığı belirlenmiştir.
9. Annelerin tükenmişlik düzeyi ile hane geliri arasında olumsuz eş ve evlilik ilişkisi ve duygusal tükenmişlik alt ölçeklerinde negatif yönde; evlilikten doyum alma alt ölçeğinde pozitif yönde düşük düzeyde anlamsız ilişkiler bulunmaktadır. Anne tükenmişlik düzeyi ile hane geliri arasında eşe ve çocuklara duyarlılık alt ölçeğinde ise pozitif yönde düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
10. Annelerin tükenmişlik düzeyi evlilik süresi arasında anlamlı ilişkiler bulunmamaktadır.

11. Annelerin tükenmişlik düzeyi eşleri ile tanışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir. Flört ederek tanışan anneler görücü usulü ile tanışan annelere göre eşe ve çocuklara duyarlılık ve evlilikten doyum alma seviyesinde daha yüksek puan almışlardır.
12. Annelerin tükenmişlik düzeyi aile yapılarına göre anlamlı farklılık göstermektedir. Çekirdek ailede yaşayan anneler geniş ailede yaşayan annelere göre eşe ve çocuklara duyarlılık ve evlilikten doyum alma seviyesinde daha yüksek düzeyde puan almışlardır.
13. Annelerin tükenmişlik düzeyi ile sahip oldukları çocuk sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmamaktadır.
14. Annelerin tükenmişlik düzeyi çocuğun yaşına göre anlamlı farklılık göstermektedir. 36-48 aylık çocuğu olan anneler 24-35 aylık çocuğu olan annelere göre eşe ve çocuklara duyarlılık ve evlilikten doyum alma seviyesinde daha yüksek düzeyde tükenmişliğe sahiptir.
15. Annelerin tükenmişlik düzeyi çocuğun cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Evlilikten doyum alma seviyesi için erkek çocuğu olan annelerde kız çocuğu olan annelere göre daha yüksek düzeydedir.
16. Annelerin tükenmişlik düzeyi gebeliğin planlı olup olmamasına göre anlamlı farklılık göstermektedir. Olumsuz eş ve evlilik ilişkisi ve duygusal tükenmişlik için gebeliği planlı olan annelerde daha yüksek düzeyde puan almışlardır.

6.1.1. Anne Mükemmeliyetçiliği Düzeyinin Demografik Değişkenler ile İlişkisine Yönelik Sonuçlar

1. Annelerin mükemmeliyetçilik düzeyi ile anne yaşı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

2. Annelerin mükemmeliyetçilik düzeyi annelerin medeni haline göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
3. Annelerin mükemmeliyetçilik düzeyi ile eşlerin yaşı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.
4. Annelerin mükemmeliyetçilik düzeyi annelerin öğrenim seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
5. Annelerin mükemmeliyetçilik düzeyi eşin öğrenim seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
6. Annelerin mükemmeliyetçilik düzeyi annelerin mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
7. Annelerin mükemmeliyetçilik düzeyi eşin mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
8. Annelerin mükemmeliyetçilik düzeyi annelerin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
9. Annelerin mükemmeliyetçilik düzeyi ile hane geliri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.
10. Annelerin mükemmeliyetçilik düzeyi ile evlilik süresi arasında ne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Evlilik süresi annelerin katı ve narsistik mükemmeliyetçiliği için negatif, öz-eleştirel mükemmeliyetçiliği için pozitif yönde düşük düzeyde ilişkili olmakta ancak aralarında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.
11. Annelerin mükemmeliyetçilik düzeyi eş ile tanışma şekline göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
12. Annelerin mükemmeliyetçilik düzeyi aile yapısına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

13. Annelerin mükemmeliyetçilik düzeyi ile çocuk sayısı arasında göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Çocuk sayısı annelerde katı ve öz-eleştirel mükemmeliyetçiliği için negatif, narsistik mükemmeliyetçiliği için pozitif yönde düşük düzeyde ilişkili olmakta ancak aralarında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.
14. Annelerin mükemmeliyetçilik düzeyi çocuk yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
15. Annelerin mükemmeliyetçilik düzeyi çocuk cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
16. Annelerin mükemmeliyetçilik düzeyi planlı gebelik olup olmamasına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

6.1.3. Annelerin Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Düzeylerinin Demografik Değişkenlerle İlişkisine Yönelik Sonuçlar

1. Annelerin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik inancı ile annelerin yaşı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.
2. Annelerin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik inancı annelerin medeni haline göre anlamlı farklılık göstermemektedir.
3. Annelerin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik inancı ile eşlerinin yaşı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.
4. Annelerin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik inancı annelerin öğrenim durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir.
5. Annelerin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik inancı eşlerinin öğrenim durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir.
6. Annelerin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik inancı annenin mesleğine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

7. Annelerin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik inancı eşlerinin mesleğine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.
8. Annelerin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik inancı annelerin çalışma durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir.
9. Annelerin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik inancı hane geliri arasında disiplin alt ölçeğinde negatif yönde düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
10. Annelerin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik inancı ile evlilik süreleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.
11. Annelerin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik inancı eş ile tanışma şekli göre anlamlı farklılık göstermemektedir.
12. Annelerin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik inancı aile yapısına göre anlamlı farklılık göstermemektedir.
13. Annelerin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik inancı ile çocuk sayısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.
14. Annelerin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik inancı ile çocuk yaşlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir. Öyle ki İlgi-Bakım alt ölçeği açısından 24-36 aylık çocuğu olan annelerin öz yeterlik inancı daha yüksek bulunmaktadır.
15. Annelerin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik inancı çocuklarının cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Öyle ki rutin alt ölçeğinden alınan puanlar çocukların cinsiyetine göre anlamlı farklılık bulunmaktadır. Buna göre kız çocuğu olan annelerin rutin açısından öz yeterlikleri erkek çocuğu olan annelerinkinden daha yüksektir.
16. Annelerin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik inancı gebeliğin planlı olup olmamasına göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

6.1.4. Ebeveyn Tükenmişliği, Mükemmeliyetçiliği ve Ebeveynlik Görevlerindeki Öz Yeterlik Arasındaki İlişkilerin ve Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterliğin Yordanmasına İlişkin Sonuçlar

1. Araştırmanın sonucunda annelerin ebeveynlik görevlerinde öz yeterliklerinin alt boyutlarından biri olan ilgi bakım ile eşe ve tükenmişlik ölçeğinin eşe ve çocuklara duyarlılık alt boyutu arasında negatif yönlü anlamlı düşük düzeyde ilişki bulunduğu tespit edilmiştir.
2. Annelerin büyük üçlü mükemmeliyetçilik ölçeği öz-eleştirel mükemmeliyetçilik alt boyut puanı ile ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik ölçeği oyun alt boyut puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Büyük üçlü mükemmeliyetçilik ölçeğinin öz-eleştirel mükemmeliyetçilik alt boyut puanındaki bir birimlik artış ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik oyun alt ölçeği puanını anlamlı düzeyde 0,129 kat azaltmaktadır.
3. Annelerin büyük üçlü mükemmeliyetçilik ölçeği öz-eleştirel mükemmeliyetçilik alt boyut puanı ile ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik ölçeği disiplin alt boyut puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Büyük üçlü mükemmeliyetçilik ölçeğinin öz-eleştirel mükemmeliyetçilik alt boyut puanındaki bir birimlik artış ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik disiplin alt boyut puanını anlamlı düzeyde 0,168 kat artırmaktadır.
4. Annelerin büyük üçlü mükemmeliyetçilik ölçeği öz-eleştirel mükemmeliyetçilik alt boyut puanı ile ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik ölçeği rutin alt boyut puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Büyük üçlü mükemmeliyetçilik ölçeğinin öz-eleştirel mükemmeliyetçilik alt boyut puanındaki bir birimlik artış ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik rutin alt boyut puanını anlamlı düzeyde 0,142 kat azaltmaktadır.
5. Annelerin formu doldururken kız çocuklarını düşünerek doldurması bağımsız değişkeninin ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik rutin alt boyut puanı bağımlı değişkenini anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır. Annelerin çocuklarının kız çocuğu olması ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik rutin alt boyut puanını anlamlı düzeyde 0,139 kat artırmaktadır.

6.2. Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda araştırmacılara ve ebeveynlere yönelik öneriler aşağıda maddeler halinde sunulmaktadır.

6.2.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Araştırmada 24-48 aylık çocuk sahibi annelerin tükenmişliği, mükemmeliyetçiliği ve öz yeterlik inançları arasındaki ilişki incelenmiştir. İleride yapılacak olan çalışmalarda farklı yaş gruplarında çocukları olan anneler ile kapsam genişletilerek farklı örneklem gruplarında daha fazla araştırma yapılması önerilmektedir.
- Anne tükenmişliği günümüzde yeni bir kavram olarak hayatımıza girmiş bulunmaktadır. İlgili araştırma konusunda mevcut ulusal alan yazın incelemesi yapılırken anne tükenmişliği konusunda çoğunlukla engelli çocuğu olan anneler ile araştırma yapıldığı, diğer durumlar üzerinde yeterli çalışma olmadığı görülmüştür. Alan yazında var olan bu eksiklikten ötürü anne tükenmişliği daha kapsamlı ve daha fazla çalışma yapılması önerilmektedir.
- Anne mükemmeliyetçiliği ile ilgili ulusal alan yazın incelemesi yapılırken daha çok anne mükemmeliyetçiliği ile çocuk kaygısı, çocuk mükemmeliyetçiliği ve anne öz yeterlik inançları arasındaki ilişki incelenmiştir. Alan yazında var olan bu eksiklikten ötürü anne mükemmeliyetçiliği daha kapsamlı ve daha fazla çalışma yapılması önerilmektedir.
- Anne öz yeterlik inançları ile ilgili ulusal alan yazın incelemesi yapılırken daha çok anne öz yeterlik inancı ile ebeveynlik tutumları arasındaki ilişki ve eğitim programı uygulaması sonrası anne öz yeterlik inançları arasındaki ilişki incelenmiştir. Alan yazında var olan bu eksiklikten ötürü anne öz

yeterlik inancı için daha kapsamlı ve daha fazla çalışma yapılması önerilmektedir.

- Anne tükenmişliği, mükemmeliyetçiliği ve öz yeterlik inançları arasındaki ilişkinin incelenmesi adına nicel araştırma yöntemlerinde ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlerde yapılması planlanan çalışmalarda annelerin tükenmişlik, mükemmeliyetçilik ve öz yeterlik inançlarına dair görüşlerinin alınması adına nitel araştırma desenleri kullanılabilir.
- Anne tükenmişliği durumuna neden olabilecek durum ve koşullar hakkında bilgi sahibi olarak, farklı disiplinlerdeki uzmanlar ile ilgili mercilerin iş birliğinde farkındalık oluşturulabilir.

6.2.2. Ebeveynlere Yönelik Öneriler

- Ebeveynlerin anne tükenmişliği durumuna neden olabilecek durum ve koşullar hakkında bilgi sahibi olabilmesi farklı disiplinlerdeki uzmanlar ile ilgili merciler tarafından yardım talep etme konusunda yol gösterici olabilecektir.
- Çalışmada annelerin öz yeterlik inancı ve tükenmişliği çocuğun yaşı ve cinsiyetinden etkilendiği görülmektedir. Bu bağlamda ebeveynlerin çocuğun gelişim dönemlerini bilmeleri çocuk bakımında beklentilerini daha net ve gerçekçi yapabilecektir. Bu durumun anne öz yeterlik inancı ve tükenmişliğine olumlu katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

7. KAYNAKLAR

1. Kunduracı HK. Anne destek programının 24-36 aylık çocuğu olan annelerin ebeveynlik bilgileri ile görev öz yeterliliklerine ve çocukların gelişimlerine etkisi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı, Doktora tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, 2021.
2. Chen Y, Tu B, Huang C, Huang C. Improving parenting knowledge through caregiver education in China, *Child Care Health Dev.*, 2021, 47(2): 261-268.
3. Zhong J, He Y, Gao J, Wang T, Luo R. Parenting knowledge, parental investments, and early childhood development in rural households in Western China, *Int J Environ Res Public Health*, 2020, 17(8): 2792.
4. Mikolajczak M, Raes ME, Avalosse H, Roskam I. Exhausted parents: sociodemographic, child-related, parent-related, parenting and family-functioning correlates of parental burnout, *J Child Fam Stud.*, 2018, 27(2): 602-614.
5. Morawska A, Winter L, Sanders MR. Parenting knowledge and its role in the prediction of dysfunctional parenting and disruptive child behaviour, *Child Care Health Dev.*, 2009, 35(2): 217-226.
6. Sanders MR, Woolley ML. The relationship between maternal self-efficacy and parenting practices: implications for parent training, *Child Care Health Dev.*, 2005, 31(1): 65-73.
7. Ardelt M, Eccles JS. Effects of mothers' parental efficacy beliefs and promotive parenting strategies on inner-city youth. *J Fam Issues*, 2001, 22(8): 944-972.
8. Coleman PK, Karraker KH. Self-efficacy and parenting quality: Findings and future applications. *Developmental Review*, 1998, 18(1): 47-85.
9. Freudenberger HJ. Staff burn-out. *Journal of Social Issues*, 1974, 30(1): 159-165.

10. Séjourné N, Sanchez-Rodriguez R, Leboulenger A, Callahan S. Maternal burn-out: An exploratory study. *J Reprod Infant Psychol*, 2018, 36(3): 276-288.
11. Roskam I, Aguiar J, Akgun E, Arikan G, Artavia M, Avalosse H, vd. Parental burnout around the globe: A 42-country study, *Affect Sci.*, 2021, 2(1): 58-79.
12. Slade PD, Owens RG. A dual process model of perfectionism based on reinforcement theory. *Behav Modif.*, 1998, 22(3): 372-390.
13. Montigny F, Lacharite C. Perceived parental efficacy: Concept analysis, *J Adv Nurs.*, 2005, 49(4): 387-396.
14. Boruszak-Kiziukiewicz J, Kmita G. Parenting Self-efficacy in immigrant families—A systematic review, *Front Psychol.*, 2020, doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00985.
15. Hong X, Liu Q. Parenting stress, social support and parenting self-efficacy in Chinese families :does the number of children matter?, *Early Child Dev Care.* 2021, 191(14): 2269-80.
16. Hassall R, Rose J, McDonald J. Parenting stress in mothers of children with an intellectual disability: the effects of parental cognitions in relation to child characteristics and family support, *Journal of Intellectual Disability Research.*, 2005, 49(6): 405-418.
17. Bor W, Sanders MR. Correlates of self-reported coercive parenting of preschool-aged children at high risk for the development of conduct problems, *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 2004, 38(9): 738-745.
18. Jackson AP, Scheines R. Single mothers' self-efficacy, parenting in the home environment, and children's development in a two-wave study, *Soc Work Res.*, 2005, 29(1): 7-20.
19. Knoche LL, Givens JE, Sheridan SM. Risk and protective factors for children of adolescents: Maternal depression and parental sense of competence, *J Child Fam Stud.* 2007, 16(5): 684-695.

20. Diken IH, Diken O. Turkish mothers' verbal interaction practices and self-efficacy beliefs regarding their children with expressive language delay, *Int J Spec Educ.*, 2008, 23(3): 110-117.
21. Maniadaki K, Sonuga-Barke E, Kakouros E, Karaba R. Maternal emotions and self-efficacy beliefs in relation to boys and girls with AD/HD, *Child Psychiatry Hum Dev.*, 2005, 35(3): 245-263.
22. Weaver CM, Shaw DS, Dishion TJ, Wilson MN. Parenting self-efficacy and problem behavior in children at high risk for early conduct problems: The mediating role of maternal depression, *Infant Behav Dev.*, 2008, 31(4): 594-605.
23. Sekułowicz M, Kwiatkowski P, Manor-Binyamini I, Boroń-Krupińska K, Cieřlik B. The effect of personality, disability, and family functioning on burnout among mothers of children with autism: A path analysis, *Int J Environ Res Public Health.*, 2022, 19(3): 1187.
24. Topçu ZB. Covid-19 pandemisinde ebeveynlerin kişilik özellikleri, mükemmeliyetçilik, tükenmişlik ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Programı, İstanbul: Maltepe Üniversitesi, 2022.
25. Vigouroux S le, Scola C. Differences in parental burnout: Influence of demographic factors and personality of parents and children, *Front Psychol.*, 2018, doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00887.
26. Lindström C, Åman J, Norberg AL. Parental burnout in relation to sociodemographic, psychosocial and personality factors as well as disease duration and glycaemic control in children with Type 1 diabetes mellitus, *Acta Paediatr.*, 2011, 100(7): 1011-1017.
27. Lebert-Charron A, Dorard G, Boujut E, Wendland J. Maternal burnout syndrome: contextual and psychological associated factors, *Front Psychol.* 2018, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00885>.

28. Roskam I, Raes ME, Mikolajczak M. Exhausted parents: development and preliminary validation of the parental burnout inventory, *Front Psychol.*, 2017, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.00163>.
29. Tunç S, Özkardaş O. Otizmlı çocuğu olan annelerde algılanan sosyal desteğin anksiyete ve ebeveyn tükenmişliği üzerindeki etkisi, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 2020, 9(4):247-53.
30. Çengelci B. Otizm ve down sendromlu çocuğa sahip annelerin kaygı umutsuzluk ve tükenmişlik duygularının karşılaştırılması, *Ege Eğitim Dergisi*, 2009, 10(2): 1-22.
31. Nergiz H, Uluç S. Görme engelli çocuğu olan anne ve babaların çeşitli psikolojik değişkenler ağıısından karşılaştırılması, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Faköltesi Özel Eğitim Dergisi*, 2018, 19(1): 79-103.
32. Norberg AL. Parents of children surviving a brain tumor: Burnout and the perceived disease-related influence on everyday life, *J Pediatr Hematol Oncol.* 2010, 32(7): 285-289.
33. Norberg AL, Green A. Stressors in the daily life of parents after a child’s successful cancer treatment, *J Psychosoc Oncol.* 2007, 25(3): 113-122.
34. Hjelmstedt SK, Forinder UM, Lindahl Norberg AM, Hovén EIM. A balancing act: Working and caring for a child with cancer, *J Child Fam Stud.* 2021, 30(8): 1881-1894.
35. Lindström C, Åman J, Norberg AL, Forssberg M, Anderzén-Carlsson A. “Mission Impossible”; The mothering of a child with type 1 diabetes – from the perspective of mothers experiencing burnout, *J Pediatr Nurs.* 2017, 36: 149-156.
36. Yangın N, Camadan F. Mükemmeliyetçilik ile yaşam doyumunu arasındaki ilişkide affetmenin aracı rolü, *Yaşadıkça Eğitim*, 2020, 34(2): 241-263.
37. Trub L, Powell J, Biscardi K, Rosenthal L. The “Good Enough” parent: Perfectionism and relationship satisfaction among parents and nonparents, *J Fam Issues*, 2018, 39(10): 2862-2882.

38. Haring M, Hewitt PL, Flett GL. Perfectionism, coping, and quality of intimate relationships, *Journal of Marriage and Family*, 2003, 65(1): 143-158.
39. Çiçekler CY, Büyükbayraktar ÇG, Er RK, Pirpir DA. 1-3 yaş arasında çocuğu bulunan annelerin özyeterlikleri ile mükemmeliyetçilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2014, 11(26): 109-124.
40. Güngör H, Buluş M. Ebeveyn mükemmeliyetçiliğinin 5-6 yaş okul öncesi dönem çocuklarının algılanan kaygı düzeyini öngörmedeki rolü, *Pamukkale University Journal of Education*, 2016(39):147-159.
41. Cook LC, Kearney CA. Parent perfectionism and psychopathology symptoms and child perfectionism. *Pers Individ Dif*. 2014, 70:1-6.
42. Dieleman LM, Soenens B, de Pauw SSW, Prinzie P, Vansteenkiste M, Luyten P. The role of parental reflective functioning in the relation between parents' self-critical perfectionism and psychologically controlling parenting towards adolescents, *Parenting*. 2020, 20(1): 1-27.
43. Ceran MA, Ceylan B. Serebral palsili çocuğu olan ebeveynlerin öz yeterlik düzeylerinin belirlenmesi ve anne-baba ebeveyn -öz yeterlik düzeylerinin karşılaştırılması, *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2021, 12(2): 113-121.
44. Purdon C, Antony MM, Swinson RP. Psychometric properties of the frost multidimensional perfectionism scale in a clinical anxiety disorders sample, *J Clin Psychol.*, 1999, 55(10): 1271-1286.
45. Sorkkila M, Aunola K. Risk factors for parental burnout among finnish parents: the role of socially prescribed perfectionism, *J Child Fam Stud*, 2020, 29(3): 648-659.
46. Kawamoto T, Furutani K, Alimardani M. Preliminary validation of japanese version of the parental burnout inventory and its relationship with perfectionism, *Front Psychol.*, 2018, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00970>.

47. Cihan H, Karagöz HK, Var EÇ. Boşanmış annelerin ebeveynlik stresleri ile kişilik özellikleri, algıladıkları sosyal destek ve ebeveyn rolüne ilişkin kendilik algıları arasındaki ilişki, *Turkish Studies-Educational Sciences*. 2021, 16(5): 2191-2212.
48. Demirutku K. Değerlerin edinilmesinde ailenin rolü. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. 2017, 30-41.
49. Hollender MH. Perfectionism, *Compr Psychiatry*, 1965, 6(2): 94-103.
50. Gökler R, Atamtürk E. Ebeveynlik rollerindeki değişim, *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 2021, 2(2): 151-177.
51. Gerber Z, Davidovics Z, Anaki D. The relationship between self-compassion, concern for others, and parental burnout in child's chronic care management. *Mindfulness*, 2021, 12(12): 2920-2928.
52. Delibaş K, Kankurdan Ş. Risk toplumu, güvensizlik ve bireyselleşme bağlamında ebeveynliğin dönüşümü: 'Paranoyak' Ebeveynlik'. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2022, 22(2): 517-544.
53. Nelson MK. Parenting out of control: Anxious parents in uncertain times. New York University Press, 2010.
54. Güneş A. Bireylerin ebeveynlik olgusuna ilişkin algıları: Bir metafor çalışması. *Kadın ve Demokrasi Derneği*, 2021, 6(2): 275-316.
55. Akçınar B, Özbek E. Association of work-family conflict with depression, parenting behaviors, and socio-behavioral development of children, *Nesne Psikoloji Dergisi*, 2021, 9(22): 838-862.
56. Maslach C. Professional burnout. 1 st Edition. Schaufeli WB, editör. Routledge; 1993: 14.
57. Mikolajczak M, Gross JJ, Roskam I. Parental Burnout: What is it, and why does it matter? *Clinical Psychological Science*, 2019, 7(6): 1319-1329.

58. Maslach C, Leiter MP. Understanding the burnout experience: Recent research and its implications for psychiatry, *World Psychiatry*, 2016, 15(2): 103-111.
59. Karaköse S, Parlak Ü. Covid-19 sürecinde evden çalışan annelerde depresyonu yordayan faktörler: İş-aile çatışması, evlilik uyumu ve ebeveyn tükenmişliği, *Kadın ve Demokrasi Derneği*, 2022, 7(2): 149-189.
60. van Bakel HJA, van Engen ML, Peters P. Validity of the parental burnout inventory among Dutch employees, *Front Psychol.* 2018, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00697>.
61. Kaner S. Engelli çocukları olan ana babaların algıladıkları stres, sosyal destek ve yaşam doyumlarının incelenmesi (Proje Numarası: 2001-0901-007). Ankara; 2004.
62. Mikolajczak M, Roskam I. *Ebeveynlerde Tükenmişlik Kaçınmanın ve Kurtulmanın Yolları*. 1. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları; 2019: 40-45.
63. Mikolajczak M, Roskam I. Parental burnout: Moving the focus from children to parents, *New Dir Child Adolesc Dev*, 2020, (174): 7-13.
64. Brianda ME, Roskam I, Mikolajczak M. Hair cortisol concentration as a biomarker of parental burnout, *Psychoneuroendocrinology*, 2020, (117): 104681.
65. Hormozi BK, Khosravi Z, Sabzi N. Parental burnout and sleep problems in Iranian mothers of primary school-aged children: Exploring the mediation effect of emotional schemas, *Brain Behav*, 2022, 12(8): 1-12.
66. Mikolajczak M, Gross JJ, Stinglhamber F, Lindahl Norberg A, Roskam I. Is parental burnout distinct from job burnout and depressive symptoms?, *Clinical Psychological Science*, 2020, 8(4): 673-689.
67. Mikolajczak M, Brianda ME, Avalosse H, Roskam I. Consequences of parental burnout: Its specific effect on child neglect and violence. *Child Abuse Negl.* 2018, 80: 134-145.

68. Martorell GA, Bugental DB. Maternal variations in stress reactivity: implications for harsh parenting practices with very young children, *Journal of Family Psychology*, 2006, 20(4): 641-647.
69. Blanchard MA, Heeren A. Why we should move from reductionism and embrace a network approach to parental burnout, *New Dir Child Adolesc Dev.*, 2020, (174): 159-168.
70. Hubert S, Aujoulat I. Parental burnout: When exhausted mothers open up, *Front Psychol*, 2018, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01021>.
71. Blanchard MA, Roskam I, Mikolajczak M, Heeren A. A network approach to parental burnout, *Child Abuse Negl.*, 2021, 111: 104826.
72. le Vigouroux S, Scola C, Raes ME, Mikolajczak M, Roskam I. The big five personality traits and parental burnout: Protective and risk factors, *Pers Individ Dif.*, 2017(119): 216-219.
73. İnanç L, Altıntaş M, Barış T. Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ile kişilik yapıları arasındaki ilişki, *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 2017, 3(5): 1731-1745.
74. Karahan TF, Yalçın BM. The effects of an emotional intelligence skills training program on anxiety, burnout and glycemic control in Type 2 diabetes mellitus patients, *Turkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*. 2009, 29(1): 16-24.
75. Stoeber J, Gaudreau P. The Advantages of partialling perfectionistic strivings and perfectionistic concerns: Critical issues and recommendations, *Pers Individ Dif.*, 2017,104: 379-386.
76. Hill AP, Curran T. Multidimensional perfectionism and burnout, *Personality and Social Psychology Review*, 2016, 20(3): 269-288.
77. Denissen JJA, van Aken MAG, Dubas JS. It takes two to tango: How parents' and adolescents' personalities link to the quality of their mutual relationship, *Dev Psychol*. 2009, 45(4): 928-941.

78. Schofield TJ, Conger RD, Donnellan MB, Jochem R, Widaman KF, Conger KJ. Parent personality and positive parenting as predictors of positive adolescent personality development over time, *Merrill Palmer Q.*, 2012, 58(2): 255-283.
79. Mikolajczak M, Roskam I. A Theoretical and clinical framework for parental burnout: the balance between risks and resources (BR2), *Front Psychol.*, 2018, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00886>.
80. İlhan T. Özel gereksinimli 3-6 yaş çocuklarının ebeveynlerinin stres düzeyleri ile rolleri arasındaki ilişki, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2017.
81. Nergiz H. Görme Engelli Çocuk Ebeveynlerinin Yaşadığı Güçlükler: Çocuğun Görme Engelinin Ebeveyninin Tükenmişlik, Stres ve Yaşam Doyumu Düzeyleriyle İlişkisi [Yüksek Lisans Tezi]. [Ankara]; 2013.
82. Peeters MCW, Montgomery AJ, Bakker AB, Schaufeli WB. Balancing work and home: How job and home demands are related to burnout, *Int J Stress Manag.*, 2005, 12(1): 43-61.
83. Buluş S, Ersoy AF. Engelli çocuğu olan annelerde tükenmişlik: Nitel bir çalışma. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2019, 23(3): 764-781.
84. Lindahl Norberg A. Burnout in mothers and fathers of children surviving brain tumour, *J Clin Psychol Med Settings*, 2007, 14(2): 130-137.
85. Pervichko E, Babaev YuA. Motivation for the achievement and structure of perfectionism in patients with anxiety disorders, *National Psychological Journal*, 2018, (4): 86-95.
86. Hewitt PL, Smith MM, Ge SYJ, Mössler M, Flett GL. Perfectionism and its role in depressive disorders, *Can J Behav Sci.* 2022, 54(2): 121-131.
87. Flett GL, Nepon T, Hewitt PL, Fitzgerald K. Perfectionism, components of stress reactivity, and depressive symptoms, *J Psychopathol Behav Assess.*, 2016, 38(4): 645-654.

88. Frost RO, Steketee G. Perfectionism in obsessive-compulsive disorder patients, *Behaviour Research and Therapy*, 1997, 35(4): 291-296.
89. Bieling PJ, Israeli AL, Antony MM. Is perfectionism good, bad, or both? Examining models of the perfectionism construct, *Pers Individ Dif.*, 2004, 36(6): 1373-1385.
90. Çam Z, Deniz KZ, Kurnaz A. Okul tükenmişliği: Algılanan sosyal destek, mükemmeliyetçilik ve stres değişkenlerine dayalı bir yapısal eşitlik modeli sınaması, *Eğitim ve Bilim*, 2014, 39(173): 312-327.
91. Frost RO, Marten P, Lahart C, Rosenblate R. The dimensions of perfectionism, *Cognit Ther Res.*, 1990, 14(5): 449-468.
92. Hewitt PL, Flett GL. Perfectionism in the self and social contexts: Conceptualization, assessment, and association with psychopathology, *J Pers Soc Psychol.* 1991, 60(3): 456-470.
93. Parker WD, Stumpf H. An examination of the multidimensional perfectionism scale with a sample of academically talented children, *J Psychoeduc Assess.*, 1995, 13(4): 372-383.
94. Dunkley DM, Blankstein KR, Masheb RM, Grilo CM. Personal standards and evaluative concerns dimensions of “clinical” perfectionism: A reply to Shafran et al. (2002, 2003) and Hewitt et al. (2003), *Behaviour Research and Therapy*. 2006, 44(1): 63-84.
95. Smith MM, Sherry SB, Chen S, Saklofske DH, Mushquash C, Flett GL, vd. The perniciousness of perfectionism: A meta-analytic review of the perfectionism-suicide relationship, *J Pers.*, 2018, 86(3): 522-542.
96. Flett GL, Hewitt PL, Shapiro B, Rayman J. Perfectionism, beliefs, and adjustment in dating relationships, *Current Psychology*, 2001, 20(4): 289-311.
97. Casale S, Fioravanti G, Baldi V, Flett GL, Hewitt PL. Narcissism, perfectionistic self-presentation, and relationship satisfaction from a dyadic perspective, *Self and Identity*, 2020, 19(8), 948-966.

98. Şahingiray E. Ebeveyn Mükemmeliyetçiliğinin Çocuktaki Kaygı Düzeyine Etkisi: Çocuktaki Mantık Dışı İnançların Aracı Rolü [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul: Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.
99. Bandura A. *Exercise of personal and collective efficacy in changing societies. İçinde: Self-Efficacy in Changing Societies*. Cambridge University Press, 1995, 1-45.
100. Özdemir G. Annelerin 3-6 Yaş Çocuklarına Sağladıkları Ev Ortamının Uyarıcılığı ile Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyi Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2016.
101. Coleman PK. Maternal self-efficacy beliefs as predictors of parenting competence and toddlers' emotional, social, and cognitive development [Doctoral dissertation]. [Morgantown, West Virginia]: Life-Span Developmental Psychology, 1998.
102. Troutman B, Moran TE, Arndt S, Johnson RF, Chmielewski M. Development of parenting self-efficacy in mothers of infants with high negative emotionality, *Infant Ment Health J.*, 2012, 33(1).
103. Guimond AB, Wilcox MJ, Lamorey SG. The early intervention parenting self-efficacy scale (EIPSES), *J Early Interv.* 2008, 30(4): 295-320.
104. Aksoy V, Diken İH. Annelerin ebeveynlik öz yeterlik algıları ile gelişimi risk altında olan bebeklerin gelişimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara bir bakış, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2009, 10(1): 59-68.
105. Buluş M, Samur AÖ. 5-6 yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumunu yordamada ebeveyn benlik saygısı, temel ihtiyaçlar ve öz yeterliğin rolü, *Pamukkale University Journal of Education*, 2017, 41(41): 105-119.
106. Topaloğlu ZÇ. 4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne-babalarının ebeveyn özyeterliği algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Denizli, Pamukkale Üniversitesi, 2013.

107. Dursun ŞS, Bıçakçı MY. Bir-üç yaş arası bebeğe sahip annelerin annelik becerilerinde öz yeterliliklerinin incelenmesi, *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 2015, 1(2): 613-628.
108. Telef BB. Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Öz-yeterliliklerinin ve Psikolojik Belirtilerinin İncelenmesi, *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2013, 15(1): 33-49.
109. Aytekin Özdemir A, Köse S, Küçükoğlu S, Akbakay S. Türkiye'nin doğusunda yaşayan annelerin doğum sonu dönemde ebeveynlik davranışları, *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*. 2021, 24(2): 231-238.
110. Deleş B, Kaytez N. Investigation of conflict situations and self-efficacy perceptions of parents who have preschool children, *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 2022, 5(9): 67-77.
111. Cin FM, Aydın MA, Arı E. Zihinsel engelli bireye sahip olan ebeveynlerin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2017, 16(31): 19-32.
112. Ardic A. Relationship between parental burnout level and perceived social support levels of parents of children with autism spectrum disorder, *Int J Educ Method*, 2020, 6(3): 533-543.
113. Sanchez Rodriguez R, Laflaquière E, Orsini E, Pierce T, Callahan S, Séjourné N. Maternal fatigue and burnout: From self-forgetfulness to environmental expectations, *European Review of Applied Psychology*, 2020, 70(6): 100601.
114. Kerr ML, Fanning KA, Huynh T, Botto I, Kim CN. Parents' self-reported psychological impacts of COVID-19: Associations with parental burnout, child behavior, and income, *J Pediatr Psychol*, 2021, 46(10): 1162-1171.
115. Brenning K, Mabbe E, Soenens B. Work-family conflict and toddler parenting: a dynamic approach to the role of parents' daily work-family experiences in their day-to-day parenting practices through feelings of parental emotional exhaustion, *Community Work Fam.*, 2022, 1-18.

116. Güler G, Bedel A, Çelik S. Özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerde tükenmişlik: aile stresi, aile yaşam doyumu ve aile işlevselliğinin rolü, *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2022, 13(1): 274-292.
117. Lin G, Goldenberg A, Arikan G, Brytek-Matera A, Czepczor-Bernat K, Manrique-Millones D, vd. Reappraisal, social support, and parental burnout, *British Journal of Clinical Psychology*, 2022, 61(4): 1089-1102.
118. Nuri C, Akün B, Karabıyık V. Çocuğu kaynaştırma sınıfına devam eden ebeveynlerin tükenmişlik düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi, *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2022, 13(2): 122-137.
119. Özülkü E, Bağlama B. Öğrenme güçlüğü tanısı almış çocuğa sahip ailelerde tükenmişlik ile umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki, *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 2022, 6(11): 39-57.
120. Polizzi C, Giordano G, Burgio S, Lavanco G, Alesi M. Maternal competence, maternal burnout and personality traits in Italian mothers after the first COVID-19 lockdown, *Int J Environ Res Public Health*, 2022, 19(16): 9791.
121. Riyono B, Rezki G. Burnout among working mothers: The role of work-life balance and perceived organizational support, *Humanitas: Indonesian Psychological Journal*, 2022, 19(2): 109-121.
122. Tunçel A, Cömert I, Semerci B. Determining Maslach Burnout Inventory usability of parents of autistic spectrum disorder children, *Anatolian Journal of Psychiatry*, 2018, 19(2): 64-71.
123. Ardıç A, Olçay S. Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocukların ebeveynlerinin tükenmişlik düzeyi ile OSB semptom düzeyi ve aile gerksinimleri arasındaki ilişkinin regresyon analizi ile incelenmesi, *Eğitim ve Bilim*, 2020, 46(206), 456-471.
124. Clark S, Coker S. Perfectionism, self-criticism and maternal criticism: A study of mothers and their children, *Pers Individ Dif*. 2009, 47(4): 321-325.

125. Cook LC, Kearney CA. Parent and youth perfectionism and internalizing psychopathology, *Pers Individ Dif.* 2009, 46(3): 325-330.
126. Önder FC, Kırdök O. Ön Ergenlerin olumlu-olumsuz mükemmeliyetçilik düzeylerinin anne-çocuk ilişkisini algılamaları açısından incelenmesi, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2009, 5(2): 263-274.
127. Yıldız Çiçekler C, Girgin Büyükbayraktar Ç, Konuk Er R, Alakoç Pirpir D. 1-3 yaş arasında çocuğu bulunan annelerin özyeterlilikleri ile mükemmeliyetçilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2014, 11(26): 109-124.
128. Affrunti NW, Geronimi EMC, Woodruff-Borden J. Language of perfectionistic parents predicting child anxiety diagnostic status, *J Anxiety Disord.*, 2015, 30: 94-102.
129. Sarkhanlou SS, Kiamanesh A. The relationship between personality characteristics, perfectionism of mothers and emotional problems of their daughters, *Procedia Soc Behav Sci.*, 2015, 185: 460-468.
130. Küçükler B, Tekin U. 7-8. Sınıf özel okul öğrencilerinin sınav kaygısı ile anne-baba tutumları ve mükemmeliyetçi kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Aydın Sağlık Dergisi*, 2018, 4(2): 55-68.
131. Padoa T, Berle D, Roberts L. Comparative social media use and the mental health of mothers with high levels of perfectionism, *J Soc Clin Psychol.*, 2018, 37(7): 514-535.
132. Piotrowski K. How good it would be to turn back time: Adult attachment and perfectionism in mothers and their relationships with the processes of parental identity formation, *Psychol Belg.*, 2020, 60(1): 55.
133. Mahmoudi H, Chahestani FJ, Baharvand V, Ezadpanahi M. Investigating the relationship between maternal perfectionism and mental health of children studied in Tehran Preschool Children, *Indian Journal of Positive Psychology*, 2022, 13(2): 102-106.

134. Çattık M, Aksoy V. An Examination of the relations among social support, self-efficacy, and life satisfaction in parents of children with developmental disabilities, *TED Eğitim ve Bilim*, 2018, 43(195): 65-77.
135. Rohde JF, Bohman B, Berglind D, Hansson LM, Frederiksen P, Mortensen EL, vd. Cross-sectional associations between maternal self-efficacy and dietary intake and physical activity in four-year-old children of first-time Swedish mothers, *Appetite*, 2018, 125: 131-138.
136. Li X, Liu Y. Parent-Grandparent coparenting relationship, maternal parenting self-efficacy, and young children's social competence in Chinese urban families, *J Child Fam Stud.*, 2019, 28(4): 1145-1153.
137. Bates RA, Salsberry PJ, Justice LM, Dynia JM, Logan JAR, Gugiu MR, vd. Relations of maternal depression and parenting self-efficacy to the self-regulation of infants in low-income homes, *J Child Fam Stud.*, 2020, 29(8): 2330-2341.
138. Abuhammad S. Perceived maternal parenting self-efficacy as a predictor maternal responsiveness in infants and toddlers, *Int J Clin Pract.*, 2021, 75(5) :3-7.
139. Kurt ŞH, Aslan D. Okul öncesi dönem çocuğu olan annelerin öz-yeterlik, psikolojik sağlamlık ve ebeveyn tutumlarının incelenmesi. *Kadın ve Demokrasi Derneği*, 2021, 6(2): 197-226.
140. Demirdöven B, Özyürek A. Okul öncesi çocuğu olan annelerin ebeveynlik öz yeterlikleri ve tutumları arasındaki ilişki, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2022.
141. Turk Dudukcu F, Tas Arslan F. Effects of health promotion program on maternal attachment, parenting self-efficacy, infant development: a randomised controlled trial, *J Obstet Gynaecol (Lahore)*, 2022, 1(8).
142. Türkmen E, Tozduman Yaralı K. Investigation of the relationship between the temperament of 24-36 month-old children and the self-efficacy of the mothers: Descriptive correlation study, *Türkiye Klinikleri Journal of Health Sciences*. 2022, 7(3): 693-701.

143. Bentley G, Zamir O. The role of maternal self-efficacy in the link between childhood maltreatment and maternal stress during transition to motherhood, *J Interpers Violence*, 2022, 37(21-22): 19576-98.
144. Jiwani Z, Drylewski G, Sharma S, Ahun M, Thapa S, Steele M. Adverse childhood experiences and maternal self-efficacy: Examining the mediating role of intimate partner violence and the moderating role of caste membership in rural India, *Infant Ment Health J.*, 2022, 43(4): 546-557.
145. Léniz-Maturana L, Vilaseca R, Leiva D. Maternal self-efficacy and emotional well-being in Chilean adolescent mothers: The relationship with their children's social-emotional development, *PeerJ.*, 2022, 10:13162.
146. Türkmen E. 24-36 Aylık Çocukların Mizaçlarına Göre Annelerin Öz Yeterliklerinin İncelenmesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi, 2021.
147. Karasar N. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Kavramlar İlkeler Teknikler*. 34. Baskı. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2019.
148. Büyüköztürk Ş, Kılıç Çakmak E, Akgün ÖE, Karadeniz Ş, Demirel F. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 11. Baskı. Ankara: Pegem Akademi, 2012.
149. Kaner S. Öğretmenlerin ve Anne-Babaların Öz-Yetkinlik İnançları, Tükenmişlik Algıları ve Çocukların Problem Davranışları. Ankara, 2007.
150. Smith MM, Saklofske DH, Stoeber J, Sherry SB. The Big Three Perfectionism Scale, *J Psychoeduc Assess.* 2016, 34(7): 670-687.
151. Feher A, Smith MM, Saklofske DH, Plouffe RA, Wilson CA, Sherry SB. The Big Three Perfectionism Scale–Short Form (BTPS-SF): Development of a brief self-report measure of multidimensional perfectionism, *J Psychoeduc Assess.* 2020, 38(1): 37-52.
152. Kaçar-Başaran S, Gökdağ C, Erdoğan-Yıldırım Z, Yorulmaz O. A different view to perfectionism: An investigation of the psychometric properties of the big three

perfectionism scale in a Turkish community sample, *Current Psychology*, 2022, 41(9): 6511-6521.

153. van Rijen EHM, Gasanova N, Boonstra AM, Huijding J. Psychometric Qualities of the Short Form of the Self-efficacy for Parenting Tasks Index-Toddler Scale, *Child Psychiatry Hum Dev.*, 2014, 45(4): 443-455.
154. Özkan Kunduracı HK, Aksoy AB. Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeği Kısa Formunun Türkçe'ye uyarlanması, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2021, 19(2): 885-903.
155. Tabachnick BG, Fidell LS. *Using Multivariate Statistics*. 6th Ed. C. ISBN13:9781292021317. Boston: Pearson Education, 2013.
156. Karagöz Y. SPSS 21.1 *Uygulamalı Biyoistatistik*. 1.baskı. C. ISBN:9786051339795. Nobel Akademik Yayıncılık, 2014: 698.
157. Özmen AS. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) Tanısı Almış Çocukların Annelerinde Tükenmişlik Düzeyleri ve Stresle Başa Çıkma Tarzlarının İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul: Haliç Üniversitesi, 2016.
158. Yönel A. 3- 6 Yaş Arası Çocuğa Sahip Ebeveynlerin, Öz-Yeterlikleri, Tükenmişlikleri ve Çocuklarıyla Olan İletişimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, 2021.
159. Erlik Yardımcı N. Evli Bireylerde Yaşam Doyum Düzeylerinin Cinsiyet Faktörüne ve Evlilik Süresine Göre Yordanması Çorum Örneği, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi, 2020.
160. Dinç T. Ebeveyn Tükenmişliği, Ebeveyn Stresi ve İlişkisel Yılmazlığın Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ufuk Üniversitesi, 2021.
161. Sodi T, Kpassagou LB, Hatta O, Ndayizigiye A, Ndayipfukamiye J, Tenkué JN, vd. Parenting and parental burnout in Africa, *New Dir Child Adolesc Dev.*, 2020(174): 101-117.

162. Senses Dinc G, Cop E, Tos T, Sarı E, Senel S. Mothers of 0–3-year-old children with Down syndrome: Effects on quality of life, *Pediatrics International*, 2019, 61(9): 865-871.
163. Nelson SK, Kushlev K, Lyubomirsky S. The pains and pleasures of parenting: When, why, and how is parenthood associated with more or less well-being?, *Psychol Bull.*, 2014, 140(3): 846-895.
164. Alkan İ, Çerkez Y, Cavuşoğlu Ç. Adaptation of Multidimensional Parental Perfectionism Scale to Turkish: Validity and Reliability Study, *Revista Argentina de Clínica Psicológica*, 2021, 30(1): 51-65.
165. Sumeli İ. Annelik Algısı ile Ebeveyn Öz yeterliği arasındaki ilişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Medeniyet Üniversitesi, 2022.
166. Demir S. Ebeveyn yetkinliğinin demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2015, 12(29): 133-148.
167. Bandura A. *Self-efficacy in Changing Societies*. Cambridge: Cambridge University Press, 1995.
168. Shafran R, Cooper Z, Fairburn CG. Clinical perfectionism: A Cognitive–Behavioural Analysis. *Behaviour Research and Therapy*, 2002, 40(7): 773-91.
169. Erol Z. *Mükemmeliyetçi Kişilik*. İstanbul: Timaş Yayınevi, 2009.
170. Baş T. Annelerin Öz Yeterliklerinin ve 60-72 Aylık Çocuklarıyla Olan Etkileşimlerinin İncelenmesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2019.

EK-2. Demografik Bilgi Formu

24-48 Aylık Çocuğu Olan Annelerin Tükenmişlik, Mükemmeliyetçilik ve Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi Çalışması BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Değerli Anneler,
Sizi ' 24-48 Aylık Çocuğu Olan Annelerin Tükenmişlik, Mükemmeliyetçilik ve Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi Çalışması' başlıklı araştırmaya davet ediyoruz.
Bu çalışma Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi bölümü öğretim üyelerinden Dr. Öğr. Üyesi Keziban Büşra KAYNAK EKİCİ danışmanlığında, yüksek lisans öğrencisi Seda Mazlum tarafından yürütülmektedir.
Çalışmamıza verdiğiniz katkı için teşekkür ederiz.
Çocuk Gelişimci Seda MAZLUM
sedamazlum@hotmail.com

1. Kaç yaşındasınız?
2. Medeni haliniz nedir?
o Evli o Boşanmış o Ayrı yaşıyorum o Diğer(eşi vefat etmiş)
3. Eşiniz kaç yaşında?
4. Öğrenim durumunuz nedir?
o İlkokul
o Ortaokul
o Lise.
o Ön lisans
o Lisans
o Lisans üstü.
5. Eşinizin öğrenim durumu nedir?
o İlkokul
o Ortaokul
o Lise
o Ön lisans
o Lisans
o Lisans üstü
6. Mesleğiniz nedir?
7. Eşinizin mesleği nedir?
8. Şu anda herhangi bir işte çalışıyor musunuz?
o Evet, çalışıyorum. o Hayır, çalışmıyorum
9. Hane geliriniz nedir?
10. Kaç yıllık evlisiniz?
11. Eşinizle nasıl tanıştınız?
o Flört ederek. o Görücü usulü
12. Aile yapınız nedir?
o Çekirdek aile. O Geniş aile
13. Kaç çocuğunuz var?
14. Bu formu doldururken düşündüğünüz çocuğunuzun yaşı nedir?
o 24-36 ay o 36-48 ay
15. Bu formu doldururken düşündüğünüz çocuğunuzun cinsiyeti nedir?
o Kız o Erkek
16. Bu formu doldururken düşündüğünüz çocuğunuz kaçınıcı çocuğunuz?
17. Bu formu doldururken düşündüğünüz çocuğunuz planlı gebelik mi?
o Evet o Hayır

EK-3. Anne-Baba Tükenmişlik Ölçeği Örnek Maddeleri

Anne/Baba Evlilik Tükenmişliği Ölçeği

Bu ölçek, sizin bir eş ve bir anne/baba olarak hissettiklerinizi belirlemeyi amaçlanmaktadır. Ölçekteki ifadelerin doğru ya da yanlış yanıtları yoktur. Bu nedenle, herkes, farklı yanıt verebilir. Önemli olan sizin kendi görüşlerinizi içten bir şekilde ifade etmenizdir. Sizi den izlenen anıttaki ifadeleri okuyup size en uygun gelen yanıt seçeneğine karşı (X) işareti koymanızdır. Lütfen bütün ifadeleri yanıtlayınız. İfadeleri yanıtlarken lütfen başlıklarına dıymayınız. Yanıtlarınız sadece araştırma için kullanılacak, hiçbir kimseye ya da kuruma verilmeyecektir.

Katılımlarınız için teşekkür ederim.

1. Evliliğimden soğuduğumu hissediyorum	Beni çok iyi tanımlıyor ()	Beni iyi tanımlıyor ()	Beni biraz tanımlıyor ()	Beni pek tanımlamıyor ()	Beni hiç tanımlamıyor ()
2. Evde kendimi ruhen tükenmiş gibi hissediyorum	Beni çok iyi tanımlıyor ()	Beni iyi tanımlıyor ()	Beni biraz tanımlıyor ()	Beni pek tanımlamıyor ()	Beni hiç tanımlamıyor ()
3. Sabah kalktığımda, bu yaşamı bir gün daha kaldıramayacağımı hissediyorum	Beni çok iyi tanımlıyor ()	Beni iyi tanımlıyor ()	Beni biraz tanımlıyor ()	Beni pek tanımlamıyor ()	Beni hiç tanımlamıyor ()
4. Bazen eşime ve çocuklarıma insan değillermiş gibi davrandığımı hissediyorum	Beni çok iyi tanımlıyor ()	Beni iyi tanımlıyor ()	Beni biraz tanımlıyor ()	Beni pek tanımlamıyor ()	Beni hiç tanımlamıyor ()

EK-4. Büyük Üçlü Mükemmeliyetçilik Ölçeği Örnek Maddeleri

BÜMÖ-16

Lütfen aşağıdaki her ifadeyi, o ifadeye ne düzeyde katıldığınızı veya katılmadığınızı en iyi yansıtan numarayı daire içine alarak cevaplayınız. Her ifade için, "kesinlikle katılmıyorum" (1 numara) ile "kesinlikle katılıyorum" (5 numara) arasında değişen beş olası yanıt bulunmaktadır.

1 → Kesinlikle Katılmıyorum

2 → Katılmıyorum

3 → Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum

4 → Katılıyorum

5 → Kesinlikle Katılıyorum

1	Diğer insanların kusurlarını çok fazla eleştiririm.	1	2	3	4	5
2	Bir şeyleri mükemmel şekilde yapmadığımda, insanlar hayal kırıklığına uğrar.	1	2	3	4	5
3	Mükemmel olmaya çok ihtiyaç duyarım.	1	2	3	4	5
4	İnsanların ne kadar mükemmel olduğumu fark etmemeleri beni rahatsız eder.	1	2	3	4	5

EK-5. Ebeveynlik Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeğinin Kısa Formu (SEPTI-TS)

Ebeveynlik Görevlerinde Öz yeterlik Ölçeği'nin Kısa Formu (SEPTI-TS)

Değerli Anne;

Aşağıdaki maddeleri okuyunuz ve maddelerde ilgili duygu ve düşüncenizi en iyi ifade eden seçeneğini işaretleyiniz. Aşağıda yer alan maddeler kesin sonuçlar içermemektedir. Vereceğiniz cevaplar sizin kendi görüşlerinizi yansıtmaktadır.

Her bir maddeyi “Kesinlikle katılmıyorum” dan “Kesinlikle katılıyorum” a doğru değerlendiriniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Orta Düzeyde Katılıyorum (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle Katılıyorum (5)
1. Çocuğum, kendini sıkıntılı hissetmeye başladığı zaman bunu fark edebilirim.					
2. Çocuğum duyguları incindiğinde, benim onu anlayacağımı bilir.					
3. Çocuğum, davranışlarına bakarak benim onu gerçekten ne kadar çok sevdiğimi anlar.					
4. Çocuğum onu çok sevdiğimi hisseder.					